

T. C.

Temsilciler Meclisi

TUTANAK DERGİSİ

Altmışıncı Birleşim

4 . 5 . 1961 Perşembe

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa	
1. — Geçen tutanak özeti	606	Ekşi'nin, Yozgad'ın Yerköy ve Ordu'nun	
2. — Gelen kâğıtlar	606	Mesudiye ilçelerinden son üç yıl içinde	
3. — Yoklama	606	satın alınan hububatın miktarına ve bu	
4. — Başkanlığın Genel Kurula sunuş- ları	606	ilçelere aynı yıllarda ne miktar yemeklik	
1. — Üyelerden bâzılarına izin veril- mesine dair Başkanlık tezkeresi (3/80)	606:607	hububat tahsis edildiğinde dair sorusuna	
5. — Görüşülen işler	607	Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un ya- zılı cevabı (7/25)	673:674
1. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısı ve Anayasa Komisyonu raporu (5/7)	607:637,638:649,650:673,677:679	2. — Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin, Yozgad'ın Yerköy ve Ordu'nun	
6. — Sorular ve cevaplar	673	Mesudiye ilçelerinin yüzölçümü ile nü- fusuna dair sorusuna Devlet Bakanı	
A) Yazılı sorular ve cevaplar	673	Hayri Mumcuoğlu'nun yazılı cevabı (7/26)	675:676
1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay			

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Üyelerden bazılarına izin verilmesi hakkındaki Başkanlık tezkeresi okundu ve kabul olundu.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısının ikinci görüşülmesine devam olunarak 76 - 119 ncu maddeler kabul edildi.

4 Mayıs 1961 Perşembe günü saat 9,30 da

toplantılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Lâtfi Akadlı

Kâtip
Rifat Çini

Kâtip
Alev Coşkun

Sorular

Yazılı soru

Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, sabık ve sâkıtt Başkanına verilen fahrî hemşerilik

unvanını kaldırmıyan belediye mevcudolup olmadığına dair yazılı soru önergesi, İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/37)

2. — GELEN KÂĞITLAR

Tasarı

1. — İlköğretim ve Eğitim Kanununun geçici 5 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı (1/122) (Millî Eğitim ve Bayındırlık

komisyonlarına ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 9,30

BAŞKAN — Başkanvekili İbrahim Scnil

KÂTIPLER : Rifat Çini, Şahap Kitapçı

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Yeter sayı vardır, müzakereye başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Üyelerden bazılarına izin verilmesi hakkında Başkanlık tezkeresi (3/80)

BAŞKAN — Başkanlık Divanının sunuşu vardır, okutuyorum.

Genel Kurula

Aşağıda adları yazılı sayın üyelerin hizarlarında gösterilen müddetlerle izinleri, Baş-

kanlık Divanının 3 Mayıs 1961 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır. Keyfiyet yüce tasvibinize arz olunur.

Temsilciler Meclisi Başkanı
K. Orbay

Ekrem Alican, 8 gün, mâzeretine binaen, 4 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

Kaludi Laskaris, 15 gün, mazeretine binaen, 5 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Şimdi teker teker okutup reyinize sunacağım.

Ekrem Alican, 8 gün, mazeretine binaen, 4 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kaludi Laskaris, 15 gün, mazeretine binaen, 5 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısı ve Anayasa Komisyonu raporu (5/7)*

BAŞKAN — Efendim, Başkanlığa verilmiş olan bir önerge vardır. Müzakereye başlamadan önce onu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

İkinci müzakerede yalnız verilen önergelerin kısaca açıklanması için söz alınabilir.

Bu itibarla, önerge sahiplerinin, önergelerini açıkladıktan sonra, ikinci defa söz alarak hatipleri cevaplandırmaları yerinde değildir.

Önerge sahiplerine ikinci defa söz verilmesi hususunun oylanmasını arz ve teklif ederiz.

Ferda Güley Turhan Feyzioğlu
Bahri Yazır

BAŞKAN — Efendim, bu önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN — 120 nci maddede kalmıştık. Konuşmalar cereyan ediyordu. Maddeyi tekrar okutuyorum.

IV. Özerk kuruluşlar

a) Üniversiteler

Madde 120. — Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, bilimsel ve idari özerkliğe sahip kamu tüzel kişilidir ve kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilir ve denetlenir. Bu organlar ve öğretim üyeleri ve yardımcıları, üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları, serbestçe araştırma ve yayında bulunabilirler.

Üniversitelerin kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların seçimleri, görev ve yetkileri, öğretim ve araştırma görevlerinin üniversite organlarınca denetlenmesi, bu esaslara göre kanunla düzenlenir.

Siyasi partilere üye olma yasağı, üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları hakkında uygulanmaz.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş olan önergeler var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarıda yazılmış bulunan Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay gibi adlarla ahenkli bir manzume ve terim birliği sağlanabilmesi için tasarının 120 nci maddesindeki (üniversite) ve (üniversiteler) sözcüklerinin (bilgitay) ve (bilgitaylar) olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Vecihi Tönük

Yüksek Başkanlığa

120 nci maddenin 1 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

«Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, bilimsel ve idari özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir.

Üniversiteler, kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilir ve denetlenir. Özel kanunlara göre kurulmuş Devlet üniversiteleri hakkındaki kanun hükümleri saklıdır.

Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar.»

Turhan Feyzioğlu Fehmi Yavuz
Orhan Köprülü Rasit Beserler
Suphi Batur İlhan Özdi

İmza okunamadı

Yüksek Başkanlığa

Üniversitelerin özerkliğini tam bir hale getirmek için, onlara malî muhtariyeti de tanımak ve bu maksatla, 120 nci maddenin 1 nci fıkrası ikinci cümlesinin, ilk kısmının «Üniversiteler, bilimsel, idari ve malî özerkliğe sahip kamu tü-

zel kişileridir» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Fehim Fırat

Bedî Feyzioğlu

Temsileiler Meclisi Sayın Başkanlığına

120 nci maddenin son fıkrasındaki «yardımcıları» sözünün çıkarılmasını ve maddenin aşağıda yazılan şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

3.5.1961

Cevat Dursunoğlu

Tadil şekli :

«Siyasi partilere üye olma yasağı üniversite öğretim üyeleri hakkında uygulanmaz.»

Yüksek Başkanlığa

120 nci maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Adnan Başer

«Siyasi partilere üye olma yasağı, üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları hakkında uygulanmaz. Ancak, parti kademelerinde faal vazife alamazlar.

Yüksek Başkanlığa

120 nci maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederiz:

«Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları hakkında siyasi partilere üye olma yasağı uygulanmaz. Ancak bu gibileri parti kademelerinde görev alamazlar.

Mehmet Göker

Abdullah İpsiroğlu

T. Meclisi Başkanlığına

120 nci maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim :

Emin Soysal

Değişik fıkra :

«Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları, siyasi partilere girebilirler. Parti teşkilâtında görev alamazlar.»

EMİN SOYSAL — Önergemi geri alıyorum.

BAŞKAN — Efendim, Turhan Feyzioğlu ve arkadaşlarının önergesini tekrar okutuyorum.

(Turhan Feyzioğlu ve arkadaşlarının önergesi yeniden okundu.)

TURHAN FEYZİOĞLU — Açıklamak üzere söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun, efendim.

TURHAN FEYZİOĞLU — Bir tadil teklifi vermiş bulunuyoruz. Bunu izaha çalışacağım. Gerek komisyon, gerekse sayın arkadaşlarımla iltihaklarını rica edeceğim.

Birinci fıkrayı üç fıkra halinde yazmak icâbediyor. Bu itibarla fıkranın tamamı değişmiş gibi oluyor ama, aslında fazla bir değişiklik olmuyor. Bu fıkraya bir cümle ilâvesi bahis konusudur.

Teklif ettiğimiz fıkra şöyledir: «Üniversiteler ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur.» Burada satır başı yapıp; (Üniversiteler kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organlar eliyle yönetilir ve denetlenir.) bunun istisnası olmak üzere (özel kanunlara göre kurulmuş Devlet üniversiteleri hakkındaki kanun hükümleri saklıdır.) Ondan sonra ayrı bir fıkra olarak; (Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar.)

Daha aşağıda, üniversitenin kuruluşu, işleyiş prensipleri ve siyasi partilere üye olması meselesi umumi hüküm olarak kalıyor.

Arkadaşlar, mesele şudur; 4936 sayılı Kanuna göre Türkiye'de kurulmuş üniversiteler vardır. Yani bu kanuna göre işlemekte olan üniversiteler vardır. Ankara, İstanbul ve teknik üniversiteler gibi. Bir de Atatürk üniversitesi, Orta - Doğu Üniversitesi gibi, yine Devlet tarafından kurulmuş, Büyük Millet Meclisinin kabul ettiği kanunla kurulmuştur. Bu üniversitelerin de bu prensiplere tâbi olmaları tabiidir. Fakat bunların organları bir başka yapıdadır. Yarı Adana'da Ziraat Fakültesi kuracaksınız, Karadeniz'de bir başka üniversite kuracaksınız. Yeni kurulacak üniversitenin bütün organları kendi mensupları tarafından seçilmesi olmaz. Buradaki cümle, kurulmuş ve işlemekte olan Üniversitelerin halen tatbik etmekte oldukları idare usulü, kendi öğretim üyelerinden kurulu organlarla yönetme esasına istinadedir. Eski Üniversiteler Kanununun uygulanışı bu tarzdadır.

Amerika'da üniversiteler muhtardır. Onların muhtariyet anlayışları, mütevelliler heyetinin idaresi esasına göre düzenlenmiştir. Meselâ bir bölgenin ziraatını inkişaf ettirmek üzere kurulmuş olan bir üniversiteye, o bölgenin ziraat odasından temsilei de mütevelliler heyetine iştirak

eder. Aynı zamanda mahallî idareler de para verir, idaresine iştirak için temsilci gönderir. Bizde de bu şekilde üniversiteler kurulabilir. Mahallî idareler ve ilgili teşekküllerin temsilcilerinin bulunması gerekebilir.

Meselâ bir bölgenin hayvancılığını inkişaf ettirmek üzere bir Veteriner Fakültesi kurulacak. O zaman ne olacak? Elbette mahallî idareler ve varsa veterinerler odası da katılacaktır.

Bu itibarla, fakültelerin idareleri değişebilir. Üniversitelerin hususiyetine göre, arz ettiğim gibi, mütevelliler heyetine verilebilir. Belki yeni üniversiteler teşekkül edecek, bunun idaresinde fahrî olarak mütevelliler heyeti çalışacaktır. Tamamiyle hayır işi olarak çalışacaklardır. Gidip haftada bir kere toplanacaktır.

Diğer taraftan, üniversite ile ilgili diğer teşekküller, meselâ sanayi odaları temsilcileri de üniversitenin idare heyetlerine girebilirler.

Eğer madde tasarındaki şekliyle çıkacak olursa, Atatürk Üniversitesi, Orta - Doğu Teknik Üniversitesi Anayasaya aykırı bir kuruluş haline gelmiş olacaktır.

Bu itibarla, özel kanunlarına göre idare edilebileceklerini, ve bunun mahfuz olduğunun tebarüz ettirilmesini teklif ediyoruz. İdarenin bilimsel özerkliği mahfuz, akademik araştırma, yayın yapması mahfuz. Yalnız biraz elâstikiyet veriyoruz. Aksi halde 4936 sayılı Kanunun kurduğu idare tarzı değişmez nas halinde eski yeni bütün müesseselere şâmil olur. Bu itibarla kabulünü istirham ederim.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Muhterem arkadaşlarım, Turhan Feyzioğlu arkadaşımın yapmak istediği bu ilâveye, gayet mahdut bir sahaya inhisar ettiğinden, bir istisna olmak üzere iltihak ediyoruz. Meselâ Orta - Doğu Teknik Üniversitesinin, Milletlerarası İş Birliğiyle kurulmuş olan bu üniversitenin, yönetim organı olan «mütevelli heyeti» seçilmediğinden, bu gibi özellikleri nazarı itibara almak lâzımdır. Ama belirtmek isteriz ki, genel Üniversiteler Kanununa zıt olarak birtakım özel kanunlarla kurulmuş olan ve şimdi ilâve edilmek istenen kayıttaki şarta uygun olmıyan üniversitelerin vâkiyle muhtariyet esasına aykırı olarak kurulmuş olsalar bile, bünyelerini değiştirmek mecburiyeti vardır. Meselâ Atatürk Üniversitesi, Millî Eğitim Bakanlığına bağlılığı bakımından, durumunu muhtariyet esaslarına

uygun olarak ayarlamaya mecburdur. Arz ettiğim gibi, organlar bakımından getirdiği istisnalar, tamamiyle özel hallere munhasır olmak üzere, ek mahiyetindeki bu teklife katılırız. Ancak metinde belki bâzı değişiklikler yapmamız lâzım gelecektir: «Özel kanun ile kurulmuş» değil, «özel kanuna göre kurulmuş» denilmelidir. Özel kanun ile kurulmuş, denirse, belki başka mâna çıkarılabilir. Zira bütün üniversiteler bir kanunla kurulur. Onun için, «Özel kanuna göre kurulmuş» ibaresini tercih edeceğiz. Nihayet teklifteki ilgili kelimeleri, «yönetilir ve denetlenir» şeklinde değiştirmek suretiyle kabul edebiliriz.

Komisyon arz ettiğim mânada teklife katılmaktadır.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, bu mütalâaya karşı bir diyeceğiniz var mı, önergenizi düzeltecek misiniz?

TURHAN FEYZİOĞLU — Efendim, bendeniz de Komisyon Sözcüsünün isteğine uyuyorum. Önergemde düzeltme yapabilirim. Özel kanuna göre denetlenir şeklinde düzeltilmesini kabul ediyorum.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ EMİN PAK-SÜT — Biz de önergeye katılıyoruz, efendim. Bu düzeltme ile.

BAŞKAN — Sayın Turhan Feyzioğlu, Komisyon ile müşterek düzeltmenizi yapınız, okuyup oya sunalım.

Şimdi diğer önergeleri okutacağım.

(Bedî Feyzioğlu ve arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Turhan Feyzioğlu ve arkadaşlarının teklif ettiği ve komisyonun da tadil suretiyle iştirak ettiği teklifi okutuyorum.

(Turhan Feyzioğlu ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Okunan önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Fehim Fırat ve Bedî Feyzioğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Daha önce de arz ettim, malî muhtariyet dediğimiz zaman, mahiyetinin ne olduğunu belirtmek lâzımdır. Bunu Anayasaya koymayız, katılmıyoruz.

BEDİ FEYZİOĞLU — Takririmizi açıklıyacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

BEDİ FEYZİOĞLU — Efendim, teklifimiz üniversitenin muhtariyeti ile ilgili maddeye bir kelime ilâvesine mütaalliktir. Fakat sayın komisyon sözcüsünün de dediği gibi, malî muhtariyetin hususi kanunla tanınması tabiatıyla mümkündür. Bu söze ben de şunu ilâve edeyim ki, idari muhtariyetin, ilmî muhtariyetin de özel kanunla tâyini mümkündür. Üniversiteye taallük eden bütün sistemin hususi kanuna bırakılması imkânı elbette mevcuttur.

Yalnız, Yüksek Heyetiniz de müşahade etmiştir ki, idari ve ilmî muhtariyet meselesinde hususi kanuna bırakılması asla doğru değildir. Bunda büyük bir isabet de vardır. Sayın komisyon da bu isabetli yolu tercih etmiştir.

Şimdi mesele şuradadır. Acaba ilmî ve idari muhtariyet, malî muhtariyet olmadan gerçekleştirilir mi? Diğer bir ifade ile, Anayasaya koyduğunuz bu hükümler, sadece şekli bir ifade olarak kalmaya mahkûm edilmiş olmaz mı?

Tamamiyle olmasa bile, malî muhtariyeti bulunmayan bir üniversite idari bakımdan da tam mânasiyle muhtar değildir.

Malî bakımdan muhtar olmayan bir üniversite, her sene ayrı bir bütçe ile Meclisin karşısına gelmiş, muhtar olmayan bir üniversiteden daha sıkı bir rejime tâbi tutulmuşlardır. Mülhak bütçeli bir idare sistemi üniversiteleri gayet dar hareket hattı içine sokmuştur. Bunların hareket serbestliği tamamiyle ortadan kaldırılmıştır. Halbuki muhtar olmayan ve Maarif Vekâletine bağlı olan müesseseye toptan ödenek verilmektedir. Bu ödeneğin sarfi tamamen üniversite organlarının ihtiyarına kalmıştır. Arkadaşlar derler ki, üniversiteye malî muhtariyet tanımak için, malî kaynakların kendi masraflarını karşılaması lâzımdır. Aslında bu doğrudur. Fakat malî muhtariyet hükmü Anayasaya konulmadığı müddetçe üniversitelerin kendi masraflarını karşılayacak kaynaklara sahibolmasına da imkân yoktur. Halbuki bu hüküm Anayasada yer aldığı ve diğer kanunlar da ona göre ayarlandığı takdirde üniversitenin kendi hususi kaynaklarını artırması mümkündür. Ondan sonra malî alâkasını tamamen kesecek değildir. Alacağı yardımı toptan bir yardım olarak alacaktır, bu arada diğer

özel kaynaklarını da takviye ederek kendi masraflarını kendi hususi kaynaklarıyla karşılamak imkânına kavuşacaktır.

Kısaca tekrar ediyorum: Konulmuş bulunan ve komisyonun ve Yüksek Heyetin birinci müzakeresinde tasvibine iktiran etmiş olan idari ve ilmî muhtariyetin hakiki mânasını kazanabilmesi için malî muhtariyetin buna eklenmesi lâzımdır. Bir müddet için üniversite, belki de tam bir malî istiklâle kavuşmıyabilir. Kendi masraflarını büyük nisbette veya tamamiyle hususi kaynaklarından karşılamaya imkân bulamayacaktır. Buna ulaşmak için de malî özerkliğe dair bir hükmün ilâve edilmesi lâzımdır. Malî muhtariyet, malî istiklâl için de bir basamak olacaktır. Önergemizin kabulünü Yüksek Heyetinizden istirham ediyorum.

BAŞKAN — Bedî Feyzioğlu ve arkadaşının önergesini yüksek oylarınıza sunuyorum. Önergeyi dikkate alanlar... Kabul etmeyenler... Önerge dikkate alınmamıştır.

Son fıkrasına ait değişiklik tekliflerini tekrar okuyoruz.

(Adnan Başer'in önergesi tekrar okundu.)

(Abdullah İbşiroğlu ve Mehmet Göker'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — İkisi de aynı mahiyettedir. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge dikkate alınmamıştır.

Cevat Dursunoğlu'nun önergesini okuyoruz.

(Cevat Dursunoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor. Önergelerini açıklamak üzere, söz Cevat Dursunoğlu'nundur, buyurun efendim.

CEVAT DURSUNOĞLU — Efendim, son madde hakkındaki mâruzatım, üniversite yardımcı üyelerini bu tasarıdan çıkarmak gibi görünüyorsa da dileğim genç unsurları politika-dan tecrit etmek değildir. Arkadaşlar, görüyoruz ki, üniversite hocasının partilere girmesini kabul etmekle beraber, nedense bir iki kötü misal yüzünden bunu yarım bırakıyoruz. Hoca partiye girecek fakat faal vazife almıyacak, böyle şey olmaz! Şurasını arz edeyim ki üniversite hocasının partiye girmemesi ve faal rol almaması her iki taraf için de zararlıdır, yalnız partiler için değil, üniversiteler için de zararlıdır.

BAŞKAN — Kabul edilmiş olan önerge ile bu mesele halledilmiştir.

CEVAT DURSUNOĞLU (Devamla) — Ora-ya geleceğim efendim, üniversiteyi partiden tecrit etmiyelim, hayattan tecrit etmiyelim. Aynı zamanda partilerin, ilmin, fikrin ışığından mahrum etmeyelim. Üniversite hocasının partilere girmesinden zarar görmemiştir, hayır görmüşüzdür. Yüzlerce misalini verebilirim. Reis Bey bu mevzuda daha fazla konuşmama müsaade etmiyor.

BAŞKAN — Hayır efendim, devam edebilirsiniz.

CEVAT DURSUNOĞLU (Devamla) — Benim mâruzatım şu : Bir üniversite öğretim üyesi-ne, ister hoca olsun, ister yardımcı olsun, bir partiye girmesi hakkı verildikten sonra, onun partide faal vazife almasına müsaade edilmesi doğru değildir. Bir tek misali alıp da, teşmil edilmesine lüzum yoktur.

Bundan önceki görüşmede de arz ettim, 50 sene evvel İttihadı Terakki Fırkası Merkezi Umumisinde Ziya Gökalp çalışırdı, aynı zamanda Üniversitede de Profesördü. Emrullah Efendi, Aydınlı Veli Bey, daha birçok isimler sayabilirim, İstanbul Üniversitesinde birçok siyasi şahsiyetler ders verirlerdi.

Keza Ankara'da Yusuf Kemal Tengirşenk, Yusuf Akçura, Mustafa Şeref de hem siyasi hayatta faal vazife almışlar, hem de hocalıklarına devam etmişlerdi. Bu zatların hiçbirisi Üniversiteye günlük siyaseti sokmamışlardır.

Arkadaşlar, bu İstanbul Anayasa tasarısını hazırlayan arkadaşlardan birinin bana bir şikâyeti oldu. «Biz hocalar politik hayattan uzak bulunduğumuz için hayalî bir Anayasa getirmek zorunda kaldık» diyor.

Üniversite hocalarını, ister öğretim üyesi, ister yardımcısı olsun, her ikisinin siyasi partilerde faal vazife almalarından çekinmiyelim. Bu Üniversite için de, partiler için de hayırlı olacaktır.

BAŞKAN — «Yardımcıları» kelimesinin çıkması hakkındaki takriri oyunuzda sunuyorum.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Bir yanlışlık olacak efendim, kendileri maddeyi savunmaktadırlar.

BAŞKAN — takriri tekrar okuyoruz.
(Cevat Dursunoğlu'nun önergesi tekrar okun-

CEVAT DURSUNOĞLU — Takriri geri alıyorum, efendim. (Alkışlar)

(Vecihi Tönük'ün önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi, demin kabul buyurduğunuz önergeye göre maddenin son şeklini tekrar okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Dikkat nazarına alınan önergenin ışığı altında 120 nci maddenin yeni metni aşağıdadır :

«Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, bilimsel ve idari özelliğe sahip kamu tüzel kişileridir.

Üniversiteler, kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilir ve denetlenir. Özel kanuna göre kurulmuş Devlet Üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır.

Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, Üniversite dışındaki makamlarla, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Üniversite Öğretim Üyeleri ve yardımcıları, serbestçe araştırma ve yayında bulunabilirler.

Üniversitelerin kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların seçimleri, görev ve yetkileri, öğretim ve araştırma görevlerinin Üniversite organlarıyla denetlenmesi, bu esaslara göre kanunla düzenlenir.

Siyasi partilere üye olma yasağı, Üniversite Öğretim Üyeleri ve yardımcıları hakkında uygulanmaz.

Anayasa Komisyonu adına

Sözcü

M. Aksoy

BAŞKAN — Efendim, 120 nci maddeyi yeni şekli ile oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

b) Radyo ve televizyonun idaresi ve haber ajansları

Madde 121. — Radyo ve televizyon istasyonlarının idaresi, özerk kamu tüzel kişiliği halinde, kanunla düzenlenir.

Her türlü radyo ve televizyon yayımları, taraf-sız esaslarına göre yapılır.

Radyo ve televizyon idaresi, kültür ve eğiti-

me yardımcılık görevinin gerektirdiği yetkilere sahip kılınır.

Devlet tarafından kurulan veya Devletten mali yardım alan haber ajanslarının tarafsızlığı esastır.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

122 nci madde hakkında komisyondan gelmiş bir tadil var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

122 nci maddenin 1 nci satırındaki «ve» kelimesi matbaa hatası olarak girmiştir. Çıkarılması arz ve teklif olunur.

Aanayasa Komisyonu adına
Turan Güneş

BAŞKAN — Şimdi bu şekli ile maddeyi okutuyorum.

V. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

Madde 122. — Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.

İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştırılmaz.

BAŞKAN — Önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

46 nci maddenin son fıkrası hükmüne mütenazır olarak 122 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Eklenecek fıkra :

«Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olmaz.»

Feyyaz Köksal

Zeki Tekiner

Muhittin Gürün

Salih Türkmen

Fakih Özfakih

Abdülhadi Toplu

Ziya Müezzinoğlu

Reşat Tardu

Kenan Esengin

Kemal Türkoğlu

Lütfi Engin

Cemal Yıldırım

Mehmet Ali Kumbasar

Hasan Tez

Mehmet Özbay

İhsan Ögat

Münir Aktepe

Mustafa Dinekli

Şükûfe Ekitler

Abdülkadir Okyay

İlhan Özdil

Hermine Kalustiyen

Kasım Gülek

Halil Akyavaş

Ahmet Demiray
Tarık Zafer Tunaya
Cemal Reşit Eyüboğlu
Şevket Aspuzoğlu
Ethem Serim

Yavuz Feyzioğlu
Abdürrahman Altuğ
Sadık Aldoğan
Nihat Sargınalp
Necip Bilge

Rauf Gökçen
Adnan Ertanık
Celâl Sungur
Ahmet Akar
Sırrı Atalay
Süleyman Bilgen
Mustafa Sirmen

Kemal Zeki Gençosman
Mehmet Hazer
Necip San

Şahap Kitapeç
Vedat Dicleli
Halim Önalp
Tekin Çullu

Âdil Vardarlı
S. Baykam

Ali İhsan Göğüş
Bedrettin Tuncel
Muin Küley
Ömer Karahasan
Hikmet Binark

Asım Yılmaz
Abdülkerim Akyüz
Bahri Savaş
Rauf Bayındır
Fethi Çelikbaş

Fehim Fırat
Fazıl Nalbantoğlu
S. Öztürk
Bedi Feyzioğlu
Vecihi Tönük
Ali Rıza Akbıyık

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Aynen katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Önergenin dikkate alınmasını oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Şimdi kabul edilen son fıkranın ilâvesiyle

Hamdi Orhon
Mehmet Göker
Hüseyin Otan
Vedat Arıkan
Hıfzı Oğuz Bekata
Nihat Reşat Belger
Abdülkadir Göğüş
Rıza Işıtan
Nurettin Ardıçoğlu
Turhan Feyzioğlu
Zekâi O'Kan
Derviş Sami Taşman
Zihni Ereğin
Fikret Pamir
İmadettin Elmas
Feridun Şakir Öğüne
Turhan Feyzioğlu

Etem Baransü
Bahri Yazır
Vefik Piringçioğlu

Hüseyin Otan
Cemal Yavuz
Ali Erel
Ragıp Sarıca

Sait Erdiğ
Fahri Belen

Vasfi Gerger
Remziye Batırbaygil
Ferruh Güven
Ekrem Alican
Erol Dilek

Bedri Karafakioğlu
Ahmet Şener
Hamza Eroğlu
F. Üstün
F. Lütfi Karaosmanoğlu

Şevki Aysan
Suphi Doğukan
H. Veldet Velidedeoğlu
Hızır Cengiz
Ferit Celâl Güven
Raif Aybar

maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

VI. Olağanüstü yönetim usulleri.

a) Olağanüstü haller.

Madde 123. — Olağanüstü hallerde vatandaşlar için konulabilecek para, mal ve çalışma yükümleri ile bu hallerin ilânına, yürütülmesine ve kaldırılmasına ilişkin usuller kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

b) Sıkıyönetim.

Madde 124. — Savaş, hali, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması veya vatan ve Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma olduğunu gösterir kesin belirtilerin meydana çıkması sebebiyle, Bakanlar Kurulu, süresi bir ayı aşmamak üzere, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya her yerinde sıkıyönetim ilân edebilir ve bunu hemen, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onanmasına sunar. Meclisler toplanık değilse, hemen toplantıya çağırılır.

Sıkıyönetimin her defasında iki ayı aşmamak üzere uzatılması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına bağlıdır. Meclis, gerekli gördüğü zaman, sıkıyönetim süresini kısaltabileceği gibi tamamiyle de kaldırabilir. Bu kararlar, Meclislerin birleşik toplantısında alınır.

Sıkıyönetim veya genel olarak savaş halinde, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği, hürriyetlerin nasıl kayıtlanacağı veya durdurulacağı kanunla gösterilir.

Yüksek Başkanlığa

124 neü maddeye 3 neü fıkra olarak aşağıdaki kaydın eklenmesini arz ve teklif ederim:

«Sıkıyönetim, vatandaşın temel hak ve hürriyetlerinin geçici olarak kayıtlanması veya kullanılmasının geri bırakılması demektir.»

Alp Kuran

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi yüksek oyunuzda sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

VII. Kanunsuz emir

Madde 125. — Kamu hizmetlerinde her hangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yine yerine getirmez ve bu ayrılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askerî hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

D) İktisadi ve malî hükümler

1. Bütçe

Madde 126. — Devletin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Kanun, kalkınma plânları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir.

Genel ve katma bütçelerin nasıl yapılacağı ve uygulanacağı kanunla gösterilir. Bütçe Kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

127 neî madde hakkında komisyonun bir tâdil teklifi var. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Anayasa tasarısının birinci müzakeresi sırasında da belirtildiği veçhile, 127 neî maddeye 3 neü fıkra olarak şu fıkra eklenecektir.

«Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetlenmesi için gerekli usuller kanunla düzenlenir.»

Anayasa Komisyonu adına

Başkan

Enver Ziya Karal

BAŞKAN — Şimdi bu fıkranın ilâvesi suretiyle maddeyi tekrar okutuyorum.

II. Sayıştay

Madde 127. — Sayıştay, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.

Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve hükümleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla düzenlenir.

Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetlenmesi için gerekli usuller kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Önerge yok.

SUPHI BATUR — Var efendim. 128 nei madde için vermiştik. Komisyon şimdi bunu 127 nei maddede getirmiştir. Büyük Millet Meclisi adına murakabesini istiyoruz.

BAŞKAN — Takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

128 nei maddenin sonuna aşağıdaki fıkrasını ilâvesini saygılarımızla arz ve teklif ederiz.

«Kamu iktisadi teşebbüslerinin T. B. M. M. adına denetlenmesi kanunla düzenlenir.»

Vedat Dicleli Ş. R. Hatipoğlu Suphi Batur

Ahmet Şener

Adnan Başer

Fethi Çelikbaş

Yavuz Feyzioğlu

BAŞKAN — 127 nei maddeye alınmasını kabul ediyor musunuz?

SUPHI BATUR — Nereye girerse girsin, yalnız girsin.

BAŞKAN — Önergenin dikkate alınmasını oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Redaksiyon için madde önerge ile birlikte komisyona verilmiştir efendim.

III. Kesin hesaplar

Madde 128. — Kesin Hesap Kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmiş ise, ilgili oldukları malî yılın sonundan başlayarak en geç ikinci yılın Kasım ayı başına kadar, Bakanlar Kurulunca, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu Kesin Hesap Kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

BAŞKAN — Önerge var, okuyoruz.

Sayın Başkanlığa

Kesin hesaplarla ilgili 128 nei maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederiz.

Madde 128. — «Kesin Hesap kanunu tasarıları ile Millî Bütçe tahminlerinin neticelerini gösteren millî hesaplar, ilgili oldukları malî yıl sonundan başlayarak en geç altıncı ay sonuna kadar, Bakanlar Kurulunca T. B. M. Meclisine sunulur. Sayıştay uygunluk bildirimlerini Plânlama Teşkilâtı da millî hesaplar hakkındaki genel raporu Kesin Hesap kanunu tasarısı ile millî hesapların verilmesinden başlayarak en geç 4 ay içinde T. B. M. Meclisine sunar.

Kesin Hesap kanunu tasarılarını ve millî hesaplar genel raporunu iki Meclis ayrı ayrı görüşür ve karara bağlar.

Kesin Hesap kanunu tasarıları Cumhuriyet senatosunda tadil veya reddedildiği takdirde Millet Meclisi kesin kararlarını 92 nei maddenin 4 neü ve 6 nei fıkraları gereğince ittihaz eder.

Ahmet Şener

Hikmet Binark

Bedi Feyzioğlu

Feyyaz Köksal

Adnan Başer

Fehim Fırat

C. Reşit Eyüboğlu

Emin Soysal

Ziya Müezzinoğlu

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergenin dikkate alınmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Bir önerge daha var, okuyoruz.

Sayın Başkanlığa

128 nei madde kesin hesapların uygunluk bildirimlerinin sunulması ile ilgili müddetlerin sırası ile altı aya ve dört aya indirilmesini arz ve teklif ederiz.

Madde 128. — Kesin Hesap kanunu tasarıları kanununda, daha kısa bir süre kabul edilmiş ise, ilgili oldukları malî yılın sonundan başlayarak en geç yedinci ay başına kadar Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

Sayıştay genel uygunluk bildirimini ilişkin olduğu Kesin Hesap kanunu tasarısının verilme-

sinden başlayarak en geç dört ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

Cemal Reşit Eyüboğlu Hikmet Binark
Adnan Başer Bedî Feyzioğlu
Fehim Fırat Ahmet Şener
Feyyaz Köksal Ziya Müezzinoğlu

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Aynı mahiyettedir. Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Buyurun Bedî Feyzioğlu.

BEDİ FEYZİOĞLU — Efendim, Yüksek Heyetinizin dikkatini gayet önemli bir noktaya çekmek istiyorum. Eğer Parlâmentonun bütçeyi ve Devlet maliyesini murakabe arzusu varsa komisyonun getirdiği hükme asla itibar etmemek lâzımdır. Şu şekilde ki, şimdiye kadar, eski Anayasamızda aynı hüküm mevcudolduğu için 30 senelik tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Kesin Hesap Kanununun görüşülmesi bir tek defa ancak müzakere mevzuu olmuştur. Yani 30 Kesin Hesap Kanununun görüşülmesi esnasında bir tek defa bir tek şahıs söz almış bulunmaktadır. Diğer bütün Kesin Hesap kanunları görüşmesiz kabul edilmiş, geçmiştir. Bunun tek sebebi vardır. O da kanunda, komisyonun getirdiği teklifte bulunduğu gibi 20 yıllık bir sürenin kabul edilmiş olmasıdır.

Meclis bütçeden 20 ay sonra kendisine sunulan ve ondan da en az 6 ay sonra uygunluk bildirimi gelen hesaplarla asla ilgilenmek ihtiyacını duymamaktadır. Bugün bütün Garb memleketlerinde bütçe yalnız kesin hesabının hazırlanması ve Sayıştay veya ona tekabül eden organların raporlarını parlâmentoya sunması için kabul edilmiş olan mecmu müddet 6 aydır.

Bir noktaya daha temas etmek isterim : Bugün Maliye Vekâleti Kesin Hesap Kanununa esas teşkil eden vesikayı yani Hazine genel hesabını altı aydan daha kısa bir zamanda hazırlayabilmektedir. Eğer Anayasada bu hüküm bulunursa özel kanuna âtif yapmak hiçbir mâna ifade etmeyecektir. Çünkü : eski Anayasada da aynı hüküm vardı.

Kısaca arzım şudur : Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçeyi murakabe hakkı munhasıran bu müddet meselesine bağlı bulunmaktadır. Bugün hesap makinaları ve saire

gibi cihazlarla bizimkinin üç misli, beş misli hesap ameliyelerini kısa bir zamanda neticelendiren memleketler vardır. Maliyemiz de bu hesap makinalarından almıştır. Süratle hesapların tanzim edilmesi yoluna gidilmiştir.

Anayasaya konulmasını teklif ettiğimiz hükmüle asıl Meclis murakabesi, teşriî murakabe yürür, işler hale konulacaktır. Onun için taktirin kabulünü arz ve teklif ederim.

BAŞKAN — Şimdi Bedî Feyzioğlu'nun takririni iki hususu ihtiva etmektedir : Birincisi maddede bulunan «ikinci yılın Kasım ayı başına» kadar olan hükmün 7 nci ayın başına kadar olması;

İkincisi, maddenin son satırındaki «altı ay» kaydının 4 aya indirilmesi teklifidir.

Altı ay kaydının 4 aya indirilmesi hakkındaki teklifin oya konmasına lüzum yoktur. Çünkü daha evvel oylanmıştır.

Şimdi; Bedî Feyzioğlu'nun önergesinde maddedeki «ikinci yılın Kasım ayı başına kadar» olan hükmün yerine «yedinci ay başına» ibaresinin konması teklif edilmektedir. Önergedeki bu kısmı oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Önergenin diğer kısmını yüksek oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Bir önerge daha var, onu da okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

128 nci maddenin ilk fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Muhittin Gürün İhsan Ügat

(Madde 128. — Kesin hesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmiş ise, ilgili oldukları malî yılın sonundan başlayarak en geç on ay içinde, Bakanlar Kurulunca, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.)

BAŞKAN — Komisyon?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Bu önerge ile birlikte maddeyi geri istiyoruz efendim.

BAŞKAN — Efendim, bu önerge de dâhil olmak üzere madde komisyona verilmiştir.

129 neu madde hakkında yeni metin gelmiştir, okuyoruz, arkadaşlar yazabilirler.

Madde 129. — İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma plâna bağlanır.

Kalkınma bu plâna göre gerçekleştirilir.

Plânın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında, uygulanmasında ve değiştirilmesinde gözetilecek esaslar ve plânın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak tedbirler özel kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Komisyon.

ANAYASA KOMİSYONU KÂTİBİ COŞKUN KIRCA — Efendim, kısaca, yapılan değişikliğin sebebini komisyon adına arz edeceğim. 41 nci maddede kabul ettiğimiz esasa göre, memleketimizde kalkınma demokratik esaslara göre yürütülecektir.

Bu, ana kaidelêrdir. Demokratik esaslara göre plânlamada, plân vesikasıyla teşriî organların münasebetleri bakımından muhtelif sistemler düşünmek mümkündür. Plân, bir program - kanun şeklinde tesbit edilip Meclisin tasdikından geçirilebileceği gibi, Meclisin sadece itilâna da sulunabilir. Yahut da ikisinin arası, Mecliste bu hususta genel görüşmeler yapılabilir. Veyahut plân, Hükümet tarafından, Plânlama Dairesi eliyle hazırlanır, yürürlüğe konur ve bu plânın yürürlüğe konması için lâzım olan kanunlar, ez-cümle bütçe kanunları Meclise getirilir.

Binaenaleyh, komisyonunuz, bütün bu sistemler arasından ilerde intihap yapılabilmesi imkânını mahfuz tutabilmek için, genel esasları ihtiva eden program - kanunlar şeklinde Meclisin plânı tasdik etmesi sistemini Anayasada dondurmaya doğru görmemiştir. Bu sebeple, bu değişikliği yapmış bulunuyoruz.

Bundan önce «plân kanunla yürürlüğe konur» demekten maksat, bu kanunun müzakeresi vesilesiyle teşriî organın ve efkârı umumiyenin, plânın gayesine ve esasına nüfuz etmesini kolaylaştırmak ve böylece, plânın tatbik ve muvaffakiyet imkânlarını artırmak idi. Bu, Batı anlamında demokratik bir Devlet olduğunda şüphe bulunmayan Hindistan'da başarıyla uygulanan bir sistemdir. Ancak, plânı, Parlâmentoya ve halka benimsetmek işi, demokratik kalkınmada, esasen, plân - kanuna bağlansın veya bağlanmasın, herhalükârda yapılmak gerekeceğine göre, metnin arz ettiği değişik ihtimalleri genişletmekte bir mahzur görmedik.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş önergeler var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

gelişme halinde bulunan muhtelif memleketlerde şimdiye kadar vâkı tatbikat, plândan beklenen faydanın gecikmeden sağlanabilmesi için plân tatbikatında ölçülü bir elastikiyet kabulüne ihtiyaç olduğunu ortaya koymuş bulunmaktadır.

Bu ihtiyaç, ilk defa bu yola girmekte bulunan memleketimiz için de vârit olacaktır.

Maddenin 1 nci fıkrasının 2 nci cümlesi bu bakımdan bazı güçlükler yol açacak mahiyette bulunduğundan, bu cümle metinden çıkarılarak maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Feyyaz Köksal Ziya Müezzinoğlu

Madde 129. — İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma plâna bağlanır ve kalkınma bu plâna göre gerçekleştirilir.

Plânın hazırlanmasında ve değiştirilmesinde gözetilecek esaslar ve plânın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak tedbirler, özel kanunda; tasarının meclislerce görüşülmesinde ve kabulünde uygulanacak usuller, meclislerin içtüzüklerinde gösterilir.

BAŞKAN — Yeni metin karşısında önergelerde ısrar ediyor musunuz?

ZIYA MÜEZZİNOĞLU — Aynı istikamette olduğu için önergemizi geri alıyoruz.

BAŞKAN — Diğer bir önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

129 ncu maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Ferid Melen

Madde 129. — İktisadi, sosyal ve kültürel Kalkınma plâna bağlanır.

Plânın hazırlanmasında, uygulanmasında ve değiştirilmesinde gösterilecek esaslar kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Yeni metin karşısında ısrar ediyor musunuz?

FERİD MELEN — Önergemi geri alıyorum.

BAŞKAN — Dâniş Koper ve Bedrettin Tuncel'e ait bir önerge daha var.

Dâniş Koper, burada mı? Yok...

Bedrettin Tuncel, yeni metin karşısında ısrar ediyor musunuz?

MEDRETTİN TUNCEL — Okunmasını rica ediyoruz.

Yüksek Başkanlığa

129 ncu maddede kalkınma plânlarının bir kanunla yürürlüğe konacağı yazılıdır. İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma plânlarının hazırlanmasında uzun zamana ihtiyaç olacağı bir hakikattir. Meclislerin bu plân kanununu tetkik ederek kanunlaştırılması da, ayrıca uzun zaman alacaktır.

Bu hakikat muvacehesinde hükümetler, ya plânlar hazırlanıp kanunlaşmaya kadar asgari iki sene plânsız çalışmak zorunda kalacak veya Anayasanın bu maddesine uymak gayretiyle, esaslı tetkiklere tâbi tutulmayan, alelacele hazırlanmış bir plânı kanunlaştırmak zorunda kalacaktır. Her iki şık da plânlamanın ve kalkınmanın aleyhindedir.

Diğer taraftan, «plân esasları» siyasi, halbu ki, «plânlar» tamamen teknik mahiyette mefhumlardır.

Bu itibarla 129 ncu maddenin birinci fıkrasının son cümlesi olan: «Plân bir kanunla yürürlüğe konur.» yerine «plân esasları, bir kanunla yürürlüğe konur.» cümlesinin kabulünü ve «Kalkınma bu plâna göre gerçekleştirilir.» şeklindeki ikinci fıkrasının da: «Kalkınma, bu esaslara göre plânlaştırılır ve gerçekleştirilir.» şeklinde tadilini arz ve teklif ederim.

Bedrettin Tuncel Dâniş Koper

BAŞKAN — Komisyon?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Okunan önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi yeni maddeyi tekrar okuyoruz.

MADDE 129. — İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma plâna bağlanır.

Kalkınma bu plâna göre gerçekleştirilir.

Plânın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında, uygulanmasında ve değiştirilmesinde gözetilecek esaslar ve plânın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak tedbirler, özel kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

b) Tabii servet kaynaklarının aranması ve işletilmesi.

Madde 130. — Tabii servet kaynaklarının aranması ve işletilmesi Devlete aittir. Bu gibi arama ve işletmelerin özel teşebbüsle birleşmek suretiyle veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eliyle yapılması kanunun açık iznine bağlıdır.

BAŞKAN — Madde hakkında önergeler var, okuyoruz.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Anayasa tasarısının 130 ncu maddesindeki hükmün memleketteki iktisadi hayatta ihtilâflara sebeb olması ihtimali kanaatinde olduğumdan bu maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Madde 130. — Tabii servet kaynakları Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bu servet ve kaynakların aranması ve işletilmesi kanunla düzenlenir.

Kâmil Başaran

Yüksek Başkanlığa

Tabii servet kaynaklarının aranması ve işletilmesine dair 130 ncu madde hükmünün, Medenî Kanununun 641 nci maddesine tenazur temin etmesi için aşağıdaki şekilde tadilen kabulünü arz ve teklif ederim.

Madde 130. — Tabii servet ve kaynakları, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Bu servet ve kaynakların aranması ve işletilmesi kanunla düzenlenir.

Yekta Karamustafoglu Seyfi Öztürk

BAŞKAN — Buyurun, efendim.

SEYFİ ÖZTÜRK — Muhterem arkadaşlarım; bu mevzuda kısaca mâruzatta bulunmak isterim. Tasarı, malûmuâliniz tabii servet ve kaynaklarını Devlet malı telâkki etmektedir. Evvelâ bu anlayış tarzı hukuki mütearifeye uygun düşmüyor. Dünya mevzuatı bu gibi malı sahipsiz mal telâkki eder. Nitekim eski Roma hukukunda «toprak (resnullius) olamaz» denilmektedir, toprak kimsenin malı olamaz, sadece Devletin tasarrufu altında olabilir demektir. Medenî Kanununun 641 nci maddesi de bu gibi servet kaynaklarının Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğunu tesbit etmiştir. Tatbikatta da böyledir, içtihatta da böyledir. İstanbul tasarısının 158 nci maddesinde aynı şekilde ifade edilmiştir. Buradaki özel teşebbüsü kayıtlıyan bir pren-

sip hükmüdür. Bendeniz buna muhalifim. Devletin işletmesini asıl kabul etmekle özel teşebbüse vermeyi birtakım şartlara bağlamıştır. Halbuki bu Anayasanın nötr bir anayasa olması lâzımdır, muayyen doktrinlere yer veremez. İktidara gelecek partilerin iktisadi görüşlerine göre çalışma imkân ve sahaları bulmaları lâzımdır.

Gerek hukuki mütearifelere uygunluk ve gerekse tatbikatta tenazur temin etmek için bir takrir arz ediyorum. Tasvibinize mazhar olursa çok müteşekkîr kalacağım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Söz komisyonun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Efendim, arkadaşımızın yapmış olduğu teklifteki birinci cümle, kabule şayan görülüyor; ama izahatı değil. Teklif, Medeni Kanununun malûm bir hükmünü ihtiva etmektedir. Bu hüküm, İstanbul Komisyonu tasarısına da girmiştir. İstanbul Anayasa tasarısı, yalnız hocalar tarafından hazırlanmıştır. Genel olarak mufassal metin hazırlanmaya mütemayil olan hocalar, Medeni Kanundaki hükümleri de buraya koymayı faydalı görmüşlerdir. Heyetiniz böyle düşünmeyebilir. Eşasen bu hüküm, hemen her yerde caridir ama Anayasaya konmamıştır : Arazi, sahipsiz telâkki edilirse, Devletin hüküm ve tasarrufu, yani hâkimiyeti altında bulunur. Bu yerler elbette Devletin hâkimiyeti altındadır, Devletin fiilen gücüne tâbidir. Biz burada, mülkiyete ilişkin bir kelime sarf etmedik. Maddede, «Tabii servet kaynaklarının aranması ve işletilmesi, Devlete aittir.» deniliyor. Mülkiyetten bahis yok. Maaşafih aşağıdaki hükümle yukardaki hüküm, birbirine zıt gibi görünebilir. Çünkü devam ediyor : «Bu gibi arama ve işletmelerin özel teşebbüsle birleşmek suretiyle»... Demek ki, özel teşebbüsle birlikte arama ve işletme imkânları bahşediliyor. Binaenaleyh, bu önergeyi nazarı itibara alarak, fikrimizi daha iyi izah edecek ve yanlış anlaşılmaya mahal vermeyecek bir formül ile hükmü yeniden huzurunuzda getirmek için, bu maddenin komisyona iadesi gerekmektedir. Daha uygun bir formül bulmak için arkadaşımızın önergesi ile birlikte maddenin geriverilmesini talebediyoruz. (Alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, komisyonun isteği vehile, madde tekrar kaleme alınmak üzere önergelerle birlikte komisyona verilmiştir.

131 nci maddeyi okuyoruz.

e) Ormanların korunması ve geliştirilmesi
Madde 131. — Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devmülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak rolunamaz. Bu ormanlar, zamanaşımıyla hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

Ormanlar içinde ve hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından gerekirse, başka yere yerleştirilmesi kanunla düzenlenir.

Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

Orman suçları için genel af çıkarılamaz; ormanların tahribine yol açacak hiçbir siyasi propaganda yapılamaz.

BAŞKAN — Bu madde hakkında verilmiş önergeleri okuyoruz.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Anayasa tasarısının 1 nci görüşmesindeki konuşmamda belirttiğim mucip sebepler ve verdiğim önergeyi tekiden bu önergeyi de sunuyor ve aşağıdaki şekilde 131 nci maddenin 1 nci fıkrasındaki son cümleden önce şu cümlenin eklenmesini yine arz ve teklif ederim.

«Bu tedbirler cümlesinden olarak, yeni kuşakların orman sevgi ve koruma terbiyesinde Eğitim Bakanlığını görevli kılar.»

Remziye Batırbaygil

Yüksek Başkanlığa

131 nci maddenin 4 ncu fıkrasının 1 nci satırı başında :

«Ormanlar içinde» den sonra gelen «ve» nin «veya» olarak tashihini arz ve teklif ederim.

Cahit Zamangil

Yüksek Başkanlığa

131 nci maddenin 5 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Ahmet Şener

Yanan ormanların yerinde, ağaç yetiştirilir, ormanların ve toprak erozyonunun aleyhinde hayvancılık ve tarım yapılamaz.

T. M. Yüksek Başkanlığına

Anayasanın 131 nci maddesinin son fıkrasındaki «Orman suçları için genel af çıkarılmaz.» ibaresinin maddeden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Mustafa Sirmen Zeki Baltacıoğlu

Yüksek Başkanlığa

Orman suçlarının önlenmesi, munhasıran affın kaldırılması ile mümkün olmayacağına, içtimai bir zaruretini ifadesi olan «af» ı orman suçlarından kaldırma gibi kanunların mevzuu olan meselelerin Anayasada yer alması mahzurlu olduğu gibi, ormanların tahribine yol açacak siyasi propaganda tâbiri gibi elâstiki umumi tâbirlerin ilerde çeşitli mahzurları olabilir. Bu sebeplerden dolayı, 131 nci maddenin son fıkrasının tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Sırrı Atalay

Yüksek Başkanlığa

131 nci maddenin son fıkrasındaki «Orman suçları için genel af çıkarılmaz.» ibaresinin maddeden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Efendim, şimdi önermeleri aykırılık sırasına göre tekrar okuyup oyunuza sunacağım.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Mâruzatta bulunacağız efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlar, bu madde üzerinde çok uzun konuştuk. Aynı sözleri tekrarlamak için sebep yoktur. Ancak bir noktayı bilhassa belirtmek mecburiyetindeyiz: Kabul edilen bir teminatta büyük bir gedik açılırsa, bu teminatın hiçbir kıymeti kalmaz. Burada dilimizin döndüğü kadar arz etmiştik: Bu memleketin ülkesini kaybetmek tehlikesiyle karşı karşıyayız, demiştik. Bu bir edebiyat değil, hakikatin ta kendisidir. Ve bu korkunç hüküm, mütehassısların raporlarına dayanmaktadır.

Öyle ki, orman meselesi halledilmezse, yalnız memleketimizin iklimi alt - üst olmakla kal-

mıyacak, Devletin ülkesi elden gidecektir. Erozyon tehlikesini arz ettük. Verilen raporların belirttiği gibi, her üç yılda bir vilâyet sathı giderse, işe yaramaz hale gelirse; ve biz bunun çaresine cesaretle başvurmazsak, torunlarımız zamanında dünya haritasında Anadolunun üzerine «Anadolu sahrası» kelimeleri yazılacaktır. İnsanı ürperten böylesine bir tehlike ile karşı karşıyayız. Küçük siyasi hesapların dışına çıkmamız lâzımdır. Şunu kesin olarak arz edeyim ki, Türkiye'nin içinde bulunduğu durumda, orman suçlarından dolayı verilen cezalar affedilemez. Komisyon bunu asla kabul etmemektedir. Aksini; bir siyasi cinayet gibi telâkki ederiz. Daha önce de arz ettiğim gibi, esasen siyasi mahiyet taşımayan suçların cezaları bakımından genel af yoluna gidilmesi, bu müessesenin kötüye kullanılmasından başka bir şey değildir. Bu memlekette herkes, maalesef bilmektedir ki, Türkiye de en uzun hapis cezası, nihayet 8-9 sebeptir. Bir de bu af müessesesini, orman suçlarında katmerli olarak kötü kullanmışız. İki sene fasıla ile, orman suçlarının affı hakkında kanunlar çıkarılmış. Her kanun çıkacağı zaman veya çıktıktan sonra, eskiden senede 10 bin olan orman suçlarının, 110 bine kadar yükseldiği istatistiklerle sabittir. Bütün bu suçları işliyen insanlar, şimdiye kadar - gayet garip olarak yalnız orman suçlarına inhisar ettirilen - bir genel af ile affedileceklerini bildikleri içindir ki, rahatça suç işlemiş bulunuyorlar. Bu günden sonra, onları suçtan alıkoymamız için ne yapmamız lâzımdır? Anayasaya bir kaide koymalı ve vatandaşa şunu anlatmalıdır ki, artık «orman katliâmına», hayır «vatanın yok edilmesine» göz yumulmayacaktır. «İktidarlara bu noktada güvenmeyiniz, seçim sırasında sizlere yapacakları vaatlere inanmayınız; çünkü Anayasa buna mâni olacaktır. Binaenaleyh, suç işliyen muhakkak surette cezasını çekecektir.» diyebilmeliyiz. Burada Ceza Hukukunun meşhur bir kaidesini ifade etmek isterim: «Suçluları suç işletmekten alıkoyan, mâruz kalacakları cezanın ağırlığından ziyade, muhakkak surette cezalandırılacaklarından emin olmalarıdır.» Suç işlemeye namzet olanlar, eğer bilirlerse ki, muhakkak surette şu kadar ay veya sene hapis hane yatacaklardır, o zaman suç işlemekten vazgeçerler. Ama bilirlerse ki, dâva biraz geciktirilirse, o zamana kadar nasıl olsa

bir af gelir, işte o zaman her gün bir orman suçu işlerler. Bütün bunları nazarı itibara alınız. Dâvanın önemini hattâ hayatiliğini göz önünde bulundurarak, ona göre bir karar veriniz. Komisyonunuz, bu fıkranın çıkarılmasına asla taraftar değildir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Son fıkranın çıkarılması hakkındaki önermeleri oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir, efendim. Diğer önermeleri tekrar okuyoruz efendim.

(Remziye Batırbaygil'in tavriri tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergenin nazarı dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Cahit Zamangil'in tavriri tekrar okundu.)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Ahmet Şener'in tavriri tekrar okundu.)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Ormanı yakıp, fındık ağacı yetiştirmek bahis konusu olacaktır. Katılmıyoruz.

AHMET ŞENER — Muhterem arkadaşlarım; maddenin 1 nci görüşmesinde de müsaadenizle birkaç dakika konuşmuşum. Bugün orman içinde 20 233 köy bulunmakta ve 10 milyon nüfus yaşamaktadır. Komisyon sözcüsü bunları peşinen, son fıkraya göre cezalandırmaktadır. Şunu ifade edeyim ki, hiçbir cezanın peşinen verilmesine taraftar değilim.

Bendeniz 5 nci fıkra üzerinde durmaktayım ve «yanan ormanların yerinde ağaç yetiştirilir» diye teklifte bulunmaktayım. Bu, fakir halkın geçimini temin etmeye yarıyacaktır. Bugünkü hale göre orman yanmıştır. Bu yanan ormanlar aslında orman değildir, çalılıklardır. Buralarda fındık, çay, fıstık ağaçları yetiştirilir. Muammer Aksoy bunları bilmelidir. Esasen yanan yerler çalılıklardır. Bugün Orman Umum Müdürlüğü de bir büyük orman altı mücadelesine girişmiştir. Bir kenarından yanmıştır, bu bir çalıktır. Bugün Karadeniz bölgesinde yapılan çalıklar bunlardan açılan yerlere sokulmak suretiyle yapılmaktadır. Bugün Kandıra'dan hattâ Şile'den Artvin'e kadar bütün çalıklar bu şekildedir. Onlar bir orman değildir. Hattâ bunun muna-

kaşasını yapmak mümkündür. Yani ben ormanın yanmasını isteyen bir arkadaşım değilim. Ben orman tahribinin mücadelesini herhalde bir hukukçu kadar bilecek durumdayım. Ancak çiftçinin geçim durumunu temin edecek olan mahsullerin açılacak bu çalılıklarda yetiştirilmesinde çok faide görüyorum. Diyorum ki, sureti mahsusada, ormanın aleyhinde olmamak şartıyla, setlemesini yapacağım, erozyonu keseceğim.

Bugün bu Anayasanın bu maddelerine göre ormanlara hayvan konulmamaktadır.

Arkadaşlar size şunu söyleyeyim : Bugün ekilebilen 22,5 milyon hektar arazi vardır. Halbuki daha evvelki senelerde ekilebilen arazi 13 milyon hektar idi. Meraların aleyhine 7 milyon hektar arazi sürülmüştür. Halbuki bu seneler zarfında hayvancılık da o nisbette artmıştır. Meraların birçoğu orman içindedir. Buralara hayvan koymuyoruz. Hayvancılıkta bu memleketin mühim bir dâvasıdır.

Orman içinde oturan vatandaşları milyonlarca vatandaş düşünürüz. Ağaç kesermiş. Muammer Aksoy ormanın içinde olsa kesmiyecek mi? O da kesecek. Ormancı da kesecek. Çünkü orman bölgesinde yaşayan vatandaşların birçok dâvaları halledilmemiştir. Ormanlarımızın istihsalı 3,5 milyon metreküptür. İstihlak edilen miktar ise, 17 milyon küptür. Mücerret kelimelerle bu mesele halledilmez.

Önergemizin kabul edilmesini rica ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlarım, huzurunuzda üzüler bir hususu ifade edeceğim. Arkadaşımız burada netice itibarıyla «orman suçları suç değildir, bunu işlemek caizdir» fikrini savundu.

AHMET ŞENER — Hayır, böyle bir şey söylemedim. (Gürültüler)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY (Devamla) — Arkadaşımız biraz önceki konuşmasında, eğer ağaç kesmekte suç bahis konusu ise, Muammer Aksoy kendisi de kesecektir, herkes kesecektir dedi. Adeta şunu ifade ediyorlar : «Orman suçları, aslında bu memleketin ihtiyacına tekabül etmeyen yasaklardır; doğru olmayan hükümlerdir» kısaca «orman suçları, gerçek suçlar değildir». Eğer bunlar doğru olmayan hükümlerse, onların yani orman suçlarının tamamen kaldırılması gerekirdi.

Suç olarak kabul edildikçe, bir ihtiyaca tekabül ediyor demektir. Kanun tatbik edilmek üzere kabul edilir; yoksa ona aykırı hareketlere göz yummak için değil. Muammer Aksoy da ormanı keşerse, suç teşkil eder; ve kendisi cezalandırılır. Bizim koyacağımız bu fıkrayı, «daha şimdiden vatandaşları cezalandırma» olarak ele alıyorlar. Büyük hata! Suç işlenmişse, bunun cezalandırılması normal sonuçtur. Cezaya sebebolan, affın ortadan kaldırılması değil, suçun işlenmesidir. Cezadan kurtulmak için tutulacak yol, affa sarılmak değil, suçu işlememektir. Demek ki, arkadaşlarımız bu noktada aldandıdır.

AHMET ŞENER — Sen aldanyorsun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY (Devamla) — Biz burada, her hangi birisinin cezalandırılmasından bahsetmiyoruz. Fakat suç işleyen şahısların «orman suçları alanında kendisini gösteren anormal müsamahayı, bir hak gibi mütalâa etmeleri» nin arkadaşımızca dile getirildiğine şahit olmaktadır. İşte bu zihniyetin, yani orman suçlarının seçim yemi olarak periyodik surette mübah fiiller haline getirilmesinin muhakkak surette önüne geçecek tedbiri almamızdır. Bunun için de, Anayasa hükmü ile, Demokrat Partinin 10 senede 5 defa saptığı «Orman suçlarını affetme» yoluna gidilmesini açıkça menediyoruz. Böylece, hiçbir zaman cezanın ciddiyeti ile bağdaşmayan lâübaliliklere, tehlikeli oyunlara son veriyoruz. Bunu bâzı arkadaşlar kabul etmiyorlar; seçmene selâm yoluna gidiyorlar. Birtakım çalılıkların temizlenmesinden bahsediyorlar. Bahis konusu yerler gerçekten çalılık ise, buna kim itiraz eder ki? Biz ormandan bahsediyoruz. Bırakalım ormanı yaksın da, onun yerini tarla haline getirsin veya o yere başka ağaç diksin, işte biz bundan bahsediyoruz. Ben de orman mıntakasında yetişmiş bir kimse olarak, söyleyebilirim ki, yüzlerce misali vardır. Antalya civarında, şahidi olduğum birçok orman yakmalarını kaydetmek isterim. Sırf «tarla yapmak» diyerek «ağaç dikmek, fidanlık yetiştirmek» gibi hareketleri hariç tutmaya kalkışsak; ormanı yakar, arkasından da zeytin ve fındık yetiştirirler. Fundalıklar, çalılıklar ne olacak diyorlar. Bu, elbette başka bir surette düzenlenecektir. Bunun ormana ilişkin hükümlerle bir ilgisi yoktur. (Alkışlar)

BAŞKAN — Önergeleri tekrar okutuyorum. (Ahmet Şener'in önergesi tekrar okundu.)
BAŞKAN — Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Mustafa Sirmen ve Zeki Baltacıoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

(Bu önerge onaylandı sesleri)

BAŞKAN — Bu önerge daha evvel onaylandığı için oya sunmuyorum.

Sırrı Atalay'la Hızır Cengiz'in önergeleri aynı mahiyettedir. Bu itibarla birini tekrar okutup oyunuza sunacağım.

(Sırrı Atalay'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor. Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Yüksek Başkanlığa

131 nci maddenin 5 nci fıkrasının şu şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Rauf Gökçen

Madde 131. Fıkra (5)

Yanan ormanların yerine yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve ormanları tahribedecek şekilde hayvancılık yapılamaz.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi Yüksek Meclişçe kabul edilmiş olan önergeye göre maddenin dördüncü fıkrası başındaki (orman içinde) den sonraki (ve) kelimesinin, (veya) olarak düzeltilmek suretiyle maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Üçüncü Bölüm

Yargı

A) Genel Hükümler

I. Mahkemelerin bağımsızlığı

Madde 132. — Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve tâlimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dâva hakkında yasama meclislerinde soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya her hangi bir beyanda bulunur.

lamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak, zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

BAŞKAN — Önergeler var okuyoruz.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına Anayasa tasarısından 132 nci maddenin 3 nü fıkrasının 1 nci cümlesinin kaldırılmasını teklif ederim

Kadirean Kafılı

Çıkarılacak cümle :

«Görülmekte olan bir dâva hakkında yasama meclislerinde soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya her hangi bir beyanda bulunulamaz.»

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önerge- nin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

II. Hâkimlik teminatı

Madde 133. — Hâkimler azlolunamaz. Kendileri istemedikçe, Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylıklarından yoksun kılınamaz.

Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlarla görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar ve meslekte kalmalarının caiz olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.

BAŞKAN — Önerge var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Anayasa tasarısının 133 nü maddesinin 1 nci fıkrasının son satırındaki (aylıklarından) kelimelerinin ilâvesini ve maddenin bu ilâve ile birlikte kabulünü arz ve teklif eyleriz. Yekta Karamustafaoğlu Kâmil Başaran Ekrem Tüzemen

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önerge- nin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

III. Hâkimlik mesleği

Madde 134. — Hâkimlerin nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin veya görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili suçlarından dolayı soruşturma yapılmasına ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarılmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve diğer özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı esasına göre, kanunla düzenlenir.

Hâkimlerin aylık ve ödenekleri, adalet işlerinin özelliği ve önemi gözetilerek, kanunla tesbit edilir.

Hâkimler altmış beş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler.

Hâkimler, kanunda belirtilenlerden başka genel ve özel hiçbir görev alamazlar.

Yüksek Başkanlığa

134 nü maddenin son fıkrasına göre : «Hâkimler, kanunda belirtilenlerden başka genel ve özel hiçbir görev alamazlar.»

Burada, kastedilen : âmmec hizmetleriyle hususi hizmetler olduğuna göre (Genel ve özel hiçbir görev) yerine (Kamusal ve özel hiçbir görev) yazılmasını komisyonun ve Yüksek Meclisin takdirine arz ederim.

Cahit Zamangil

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önerge- nin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

IV. Duruşmanın açık ve kararların gerekçeli olması

Madde 135. — Mahkemelerde, duruşmalar herkese açıktır. Duruşmalardan bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.

Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur.

Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

V. Mahkemelerin kuruluşu

Madde 136. — Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

VI. Savcılık

Madde 137. — Kanun, Cumhuriyet savcılarının ve kanun sözcülerinin özlük işlerinde ve görevlerini yapmalarında teminat sağlayıcı hükümler koyar.

Cumhuriyet Başsavcısı, Başkan sözcüsü ve Askerî Yargıtay Başsavcısı yüksek mahkemeler hâkimleri hakkındaki hükümlere tâbidir.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

VII. Askerî yargı

Madde 138. — Askerî mahkemeler, asker kişilerin askerî olan suçlarıyla, bunların asker kişileri aleyhine veya askerî mahallerde yahut askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait dâvalara bakmakla görevlidirler.

Askerî mahkemeler, asker olmıyan kişileri, ancak özel kanunda belirtilen askerî suçlarından dolayı yargırlarlar.

Askerî mahkemelerin, savaş veya sıkıyönetim hallerinde hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili olduğu kanunla gösterilir.

Askerî mahkemelerde, üyelerin tamamının hâkimlik niteliğine sahip bulunması esastır. Her halde, bu mahkemelerde, üyelerin çoğunluğunun hâkimlik niteliğine sahip olması şarttır.

Askerî mahkemelerin kuruluşu, işleyişi, hâkimlerinin özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre, kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş önergeler vardır, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Anayasa tasarısının 138 nci maddesinin 4 ncu bendinde (Her halde bu mahkemelerde üyelerin çoğunluğunun hâkimlik niteliğine sahip olması şarttır.) Cümlesinin tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Remziye Batırbaygil

Rauf Bayındır

Yüksek Başkanlığa

Mahkemede hâkim bulunur, subayın mahkemede işi yoktur düşüncesiyle Anayasanın 138 maddesiyle 4 ncu fıkra eklenmiştir.

Ordunun ruhi cephesinde yapacağı çöküntü dolayısıyla 138 nci madde 4 ncu fıkrasının kaldırılmasını teklif ederiz.

Abdurrahman Nafiz Gürman Halim Önalp
Hüseyin Ataman Rauf Gökçen
Etem Boransü

Yüksek Başkanlığa

138 nci maddenin 4 ncu fıkrasının aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

«Askerî mahkemelerde, üyelerin çoğunluğunun hâkimlik niteliğine sahip olması şarttır.»

Ihsan Kabadayı

Yüksek Başkanlığa

Madde 138 in (4) ncu fıkrasının, birbirini takibeden iki cümlesi, mahiyet itibariyle gelişme halindedir. Askerî mahkemelerin meşgul oldukları dâvaların özelliği bakımından, sivil mahkemelerden farkı olduğu bir hakikattir. Bilhassa dâvaya takaddüm eden tarihlerde, kıta içerisinde cereyan etmiş bazı olaylar; ordunun selâmetini, dolayısıyla millî menfaatlerimizi yakından ilgilendirebilir. Askerî mahkemelerin vereceği bir karar ise, bu menfaatleri kollayıcı olmak zorundadır.

Bu durumu en iyi takdir ve izah edebilecek kabiliyette bulunan ve mahkeme üyeleri arasında bugüne kadar yer alan subayların, mahkeme heyetine tuttıkları ve tutacakları ışığın kıymeti büyüktür.

Bahusus, üyelerinin çoğunluğu hâkim niteliğini haiz kimselerden müteşekkil yargı heyeti içerisinde, oyu ile tekbaşına, mahkeme kararlarında bir rol oynaması da mevzuubahsolmadığına göre; askerî mahkemelerin üyeleri arasında bir subayın bulunmasında, her hangi bir mahzur da mütalâa olunamaz.

Bu sebeplerle; üyelerinin çoğunluğunu, hâkim niteliğini haiz kimselerin teşkil ettiği askerî mahkemelerde, birer üyenin subay olması ile sağlanacak faydaları zayi etmemek, en mâkul ve en vatanperverane bir vazifedir kanaatindeyim. Anayasanın 138 nci madde 4 ncu fıkrasının ikinci cümlesi ile sağlanan bu imkânı yok edici hiyetteki birinci cümle tasarıdan çıkarılmalıdır.

nı ve 4 ncü fıkranın şu şekilde ifadesini arz ve teklif ederim.

Rauf Gökçen

Madde 138. — 4 ncü fıkra :

Askerî mahkemelerde, üyelerin çoğunluğunun hâkim niteliğine sahibolması şarttır.

BAŞKAN — Önergelerin tümü hakkında komisyon söz istiyor, şimdi ona söz veriyorum.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlarım, birbirinden farklı talepler karşısında bulunmaktayız. Askerî mahkemelerin kuruluş tarzı hakkında muhterem Remziye Batırbaygil arkadaşımız, vermiş olduğu önergesinde, ikinci cümlelerin atılmasını istemektedir. Buna mukabil, fıkranın toptan atılmasını isteyenler de vardır. Her üç hâkimin de, hâkim meslekinden olmasını isteyenler mevcud olduğu gibi, çoğunluğun hâkim meslekinden olmayan kimselerden teşekkül etmesi fikrini savunan ve teklif edenler de var. Buna mukabil, İhsan Kabadayı ve Rauf Gökçen arkadaşlarımız tarafından verilen bir takrir, ortalama hal suretini teşkil ediyor. Hukuki bakımdan - hiç şüphesiz ki - çoğunluğun hâkimlerden teşekkül etmesi, bir zarurettir. Bu hususu biraz daha açıklamak istiyorum : Adalet mülkün temelidir diyoruz. Adaletin bulunmadığı yerde insanlar âsi olur. Devlet otoritesi karşısında sivillerin kanunlara saygı göstermesi için bu nasıl kaçınılmaz bir şartsa, bu ihtiyaç askerler bakımından da evleyle kendisini göstermektedir. Bir yüzbaşının, bir binbaşının, haksız ve keyfî bir muamele karşısında isyan hissi duymıyacağını kimse iddia edemez. Onların da kanuni bir muamele görmeleri lâzımdır. Bunun, askerî disiplinle bir alakası yoktur. Bahis konusu olan, Ceza Kanununun uygulanmasıdır. Bir askerî kişinin, Türk kanunlarına göre suç sayılan bir fiili işleyip işlemediği ve işlemişse hakettiği cezanın tesbiti bahis konusudur. Bu görevi ise, hakkı ile yerine getirecek şahsın hukukçu olması gerekir. Aksini kabul edersek, o zaman Türkiye'de jüri usulünü tanımamız lâzımdır. Anayasamız bu yolu öngörmediğine, yani Türkiye'de yalnız hukuk tahsili yapmış kimselerin adaleti dağıtması esasını kabul ettiğine göre, bunu orduya da teşmil etmek için hiçbir sebep bulunamaz. Kaldı ki, Askerî mahkemelerin, harb ve sıkıyönetim zamanında, bütün sivilleri de muhakeme etmesi bahis

konusudur. O halde, umumi mahkemelere tanıdığımız teminatı, bunlara da tanımamız için hiçbir sebep yoktur. Bugün olduğu gibi, mahkeme heyetinde çoğunluğun «hukuk tahsili yapmamış subaylarda olması» nı kabule imkân yoktur. Bu mahkemelerin, «geçirdiğimiz sıkıyönetim devresinde pek başarılı bir imtihan vermiş olduklarına işaret etmek» meselenin doğru bir hal suretine bağlanmamasına hizmet edemez. Durumu doğru tahlil etmek; başarının hangi alanda olduğunu ve sebebini iyi tesbit etmek gerekir. Askerî mahkemelerdeki hâkim sınıfından olan ve olmayan subaylarımız, iktidarın baskısına karşı, evet güzel imtihan verdiler. Fakat teminat, yalnız icra organına karşı bağımsızlığı sağlamak için tanınmamıştır. Üst ve âmirlerle karşı da bahis konusu olacaktır. Nihayet hüsnüniyete ve cesarete rağmen, hukuku bilmemek yüzünden yanlış kararların verilmesini de önlemek lâzımdır. Eğer «hâkimlerin teminatı vicdanlarındadır» yolundaki tekerlemeye itibar etseydik, o zaman Yüksek Hâkimler Kurulu teminatını da getirmezdik.

Anayasaya aykırı olarak idare ve mahkemeler üzerine baskı yapan bir iktidara karşı, sivil hâkimlerimiz daha az mukavemet gösterdiler, askerler siyasi tazyika mukavemet ettiler, caniyane emirleri dinlemediler diye, hukuku daha iyi bildiklerini kabul edeceğiz? Bu neticeye asla ulaşmam! Ceza Kanununun hükümlerini, iyi olarak, hukukçu uygular. Askerî mahkemeler, çoğunluğu hukukçu olmayan üyelerden kurulu olduğu müddetçe, hükmün mânasının ne olduğunu gereği gibi anlamayan iyi niyetli birçok subaylar, Askerî Ceza Kanununu yanlış tatbik etmişlerdir. İhsan Kabadayı ve Remziye Batırbaygil arkadaşımızın fikirlerinde aykırılık vardır: Arkadaşlarımızdan bir kısmı, hâkim meslekinden olmayan, kıta hizmetinde bulunan üyenin, heyette kalmasında fayda mülâhaza ediyor. Askerî kaza bakımından bâzi faydalar bahis konusu olabileceğinden, bu ihtimali bizzat Anayasa ile bertaraf etmemek yoluna gidilebilir. Bu noktada komisyonunuz da mütereddit olduğu içindir ki, bir taraftan bir prensip koyarken, ondan ne derece ayrılmanın caiz olabileceğine de işaret etmek yolunu tutmuştur.

Bu suretle biz, meseleyi ortaya getirmiş oluyoruz. Genel Kurulumuzun tercih hususunda vereceği karara katılacağız. Maddenin teklif etti-

ğimiz hali ile dahi bağlayıcı olan hükmü, sadece «çoğunluğun hâkimlik niteliğine sahibolması» dır. İlk cümledeki prensip, sadece bir direktif veya temenni olmaktan ileri giden bir değere sahip değildir. Günün birinde ihtiyaçlar, çoğunluğun değil de, bütün üyelerin de hâkimlerden terekübetmesini gerektirirse, Anayasada buna mâni bir hüküm yok demektir. Çoğunluğun hâkim niteliğine sahibolması demek, tamamının aynı njetliğe sahibolmasına mâni değildir. Durumu şimdiden dondurmak için de bir sebep yoktur. Bundan ötürü iki arkadaşımızın vermiş olduğu önergeye, yani orta yola, komisyon olarak iltihak ediyoruz. Diğer önergelere katılmıyoruz.

BAŞKAN — Fıkranın kaldırılmasına ait önergeyi tekrar okutuyorum.

(Abdurrahman Nafiz Gürman ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Buyurun efendim.

ABDURRAHMAN NAFİZ GÜRMAN — Muhterem arkadaşlar, görüşmek istediğimiz Anayasanın 138 nci maddesidir. Meselenin esası şudur. Bir mahkeme hâkim yeridir. Subayın burada işi nedir? Bu tek taraflı düşünce ile hareket edilmiş ve karara varılmıştır. Asker olmayanlar hattâ asker olup da bu yolda biraz kafa yormamış olanlara bunun sebebini anlatmak biraz zor oluyor. Çünkü, ortaya konacak sebepler ve deliller maddi değildir. Mânevi sebepleri görüp anlayabilmek için orduda bir müddet emrû kumanda mesuliyetini almış olmak, hattâ büyük birliklerin başında ve üstün vazifelerin her türlü safhalarında bulunmuş olmak icab ediyor. Zira bu sebepleri başka türlü bulup kavramak kabîl olmuyor.

Bir kere düşünelim, dünyanın her tarafındaki ordularda bu kadar askerî mahkeme var, buralarda bu kadar subay çalıştırılıyor. Acaba sebebi nedir? Çünkü ordunun can alacak noktası ruhi cephesidir. Bunu yıkmakla vücuda gelecek çöküntü büyük olur, zamanla kendini gösterir. Fakat burada kendiliğinden garip bir durum meydana geliyor. Tabii bunu anlatmak zor. Biz burada memleketin selâmeti için çalışıyoruz ve uğraşıyoruz, vaziyeti görüp düşünmüyoruz. Aynı insanlar öbür taraftan orduyu zayıf düşürmek için müşkül durum yaratıyorlar. Bu sebeple biz Anayasanın 138 nci maddesinin dördüncü fıkrasının kaldırılmasını istiyoruz. Mahkemelerde hâ-

kim bulunacak. Hâkim olsa bile subayın kıtadan gelmesi lâzımdır. Muhtelif hizmetlerde bulunmuş kimseleri biz makbul saymayız, mutlaka kıtadan gelmesi ve aynı zamanda kıta ruhunu oraya getirmesi lâzımdır. Çünkü askerî tesir yap-sın isteriz. Getirdiğimiz hâkimler askerdir ama, kıta ruhunu bilmediği için asker sayılmazlar. Kıta ruhunun oraya girmesi lâzımdır. Bunu anlatmak zor oluyor. Meseleyi bu noktadan düşününce hakikat meydana çıkar. (Alkışlar)

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Arkadaşlar, açıklanması lâzımgelen bâzi hususlar var. Değerli generale hürmetlerimiz çoktur. Kendilerinin fikirleri başka türlü olabilir. Ordunun mânevi bakımdan yıkılmasından, ordunun zayıflıyacağından bahsettiler. Hemen şunu söyleyeyim ki, sevk etmek istediğimiz hükümlerle, orduyu mânevi bakımdan yıkmaya değil, bilâkis takviye bahis konusudur.

Eğer bir memlekette ordu mensupları, adalete tâbi oluyorlarsa, keyfi muamelelerin mağduru olmaktan kurtulurlarsa, mânaviyatları işte o zaman bir kat daha yükselecek demektir.

Muhterem arkadaşlar, bir düşünelim : 27 Mayıs hâdisesi nedir? Adaleti, hukuk esaslarını tanımayan insanlara karşı, adaleti ve Hukuk Devleti esaslarını tesis etmek maksadıyla, askerî kuvvetlerin giriştiği bir harekettir. O halde, onlarda adalet hissinin olmadığını, nasıl kabul edebilirsiniz? Disiplin ihtiyacından bahsettiler. Bunun, Askerî Ceza Kanunundaki bir sıra cürümlere karşı uygulanacak cezalarla ilgisi yoktur. Esasen bu cihet, ayrı bir hal suretine bağlanmıştır. 118 nci maddenin son fıkrasını aynen okuyayım : «Disiplin kararları, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz. Asker kişileri hakkındaki hükümler saklıdır». Görülüyor ki, birinci fıkrada, disiplin kararının yargı denetimi dışında bırakılmıyacağını, son fıkrada da bunun kanunla düzenleneceğini ifade ediyoruz. Demek ki, disiplinle ilgili kesin bir hüküm koymuyoruz. Ama suç ve ceza ile ilgili hükmü, Ceza Kanunu ile kesin olarak tesbit etmiş bulunuyoruz. Mese-lâ bir hırsızlık veya emniyeti suiistimal bahis konusudur. Böyle bir halde, adaleti tatmin eden bir sonuca varabilmek için, mahkeme heyetinde, kanundaki her mefhumu bilen ve her hal için tat-bik edilecek hükümlerden doğru mânâyı çıkarabi-

lecek bilgi ve tecrübeye sahip bulunan, yani bu mesleke senelerini hasretmiş hâkimlerin yer alması lâzımdır. Meselâ bir yüzbaşının fiiline hukukan terettübedecek müeyyidenin, kanuna uygun olmaması halinde, doğacak neticenin ordunun menfaatine olduğu tasavvur ve iddia olunabilir mi? Bunu aslâ iddia edemeyiz. Aksi halde, «kanunun icabı ile disiplinin icabı birbirine zattır» demek gibi pek garip, hattâ abes bir kazıyeye ulaşılmış olur. Muhterem general, munhasıran disiplin suçlarını düşündüğü içindir ki, mübalâğalı bir sonuca ulaşıyorlar. Kaldı ki, Askerî Mahkemeler harbde ve sıkı yönetim zamanında şivilleri dahi muhakeme edecektir. Eğer ordu da fiilen aktif hizmet gören üye sayesinde askerî ihtiyaç ve zaruretlerin göz önünde tutulması sağlanmak isteniyorsa, bir tek üyenin dahi ordunun görüşünü belirtmesine imkân vardır. Unutmıyalım ki, sonunda verilecek karar, kazaî bir karardır. Kazai kararda ise, hukukçuların çoğunlukta olması lâzımdır. Hiç değilse bizim sistemimizde...

BAŞKAN — Dördüncü fıkranın kaldırılması hakkındaki önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir. Dördüncü fıkra hakkında yeni bir takrir gelmiştir, onu da okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

138 nei maddenin dördüncü fıkrası şöyle değiştirilmiştir : «Askerî Mahkemelerde üyelerin çoğunluğunun hâkimlik niteliğine sahibolması şarttır.»

Anayasa Komisyonu Sözcüsü
Muammer Aksoy

BAŞKAN — Efendim, komisyonun getirdiği bu yeni metin üzerine İhsan Kabadayı ve Rauf Gökçen arkadaşlarımız önergelerini geri alıyorlar mı?

İHSAN KABADAYI — İltihak ediyoruz.

(Remziye Batırbaygil ve Rauf Bayındır'ın önergesi tekrar okundu.)

RAUF BAYINDIR — Muhterem arkadaşlar, son inkilâp hareketleri dolayısıyla bilhassa Ankara'daki Örfi İdare Kumandanlığının tutumundaki yanlış yolları, bizzat içerisinde bulunup müşahade eden bir arkadaşınız olarak, bu önergeyi vermek mecburiyetinde kaldım.

Hâdise şudur: Örfi idare verilen insanlar hakkında örfi idare mahkemesi toplanıyor, mahkemeye sevk edilen bu insanları mahkeme heyeti serbest bırakmak istiyor, fakat adlî âmir olan zat, (ismini söylemeye lüzum görmüyorum, arzu edilirse söyleyebilirim.) re'sen vermiş olduğu emirle ve hiçbir mahkeme kararı olmadan birçok kimseyi, kadını erkeği, çocuğu çocuğu hapse tıktıyor. Şimdi burada adlî makamdan çekinmenin bir mânası yok. Bence her insan hata işleyebilir, hattâ hiç hata işlemediği halde hatalı mevkie düşmüş olabilir. Niçin mahkeme huzuruna çıkmak varken bunu tek şahsın, adlî âmirin oteritesi altına sokmak suretiyle bir mahkeme kararını sifıra indirelim? Mahkeme karar veriyor. Adlî hâkim bunun aksini düşünüyor ve birçok mâsum kimseleri hapse atıyor. Ben doğrudan doğruya örfi idare dolayısıyla sivil hayata intikal eden kısım üzerinde duruyorum. Bunun mahzurları meslek adamları tarafından tetkik edilecek olursa belki daha başka haller de meydana çıkabilir, bir askerî hareket olur bir suikast olur, burada mütahassıs kimselerin mütalâa ve kanaatine de ihtiyaç duyulabilir; bu gibi hâdiseler karşısında adlî âmirin tasarrufta bulunması doğru olabilirse de en yüksek adlî makamlardan geçmiş bir karara müdahalesi bilhassa, sivil hayat için, büyük zararlar doğurur. Bu itibarla teklifim fıkranın ikinci cümlesinin çıkarılması hakkındadır. Buna arkadaşlarımızın iltifat buyurmalarını bilhassa rica edeceğim.

BAŞKAN — Önergenin dikkate alınmasını yüksek oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi değişik şekliyle maddeyi tekrar okutuyorum.

VII. Askerî yargı.

Madde 138. — Askerî mahkemeler, asker kişilerin askerî olan suçlarıyla, bunların asker kişileri aleyhine veya askerî mahallelerde yahut askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait dâvalara bakmakla görevlidirler.

Askerî mahkemeler, asker olmıyan kişileri, ancak özel kanunda belirtilen askerî suçlarından dolayı yargırlarlar.

Askerî mahkemelerin, savaş veya sıkıyönetim hallerinde hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili olduğu kanunla gösterilir.

Askerî mahkemelerde, üyelerin çoğunluğunun hâkimlik niteliğine sahibolması şarttır.

Askerî mahkemelerin kuruluşu, işleyişi, hâkimlerinin özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre, kanunla düzenlenir.

BAŞKAN -- Bu yeni şekliyle maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

B) Yüksek mahkemeler

I. Yargıtay

Madde 139. — Yargıtay, adliye mahkemele-
rinece verilen karar ve hükümlerin son inceleme
mercii'dir. Kanunla gösterilen belli dâvalara da
ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Yargıtay üyeleri Yüksek Hâkimler Kuru-
lunca, Yargıtay Birinci Başkanıyla İkinci Baş-
kanları ve Cumhuriyet Başsavcısı Yargıtay bü-
yük genel kurulunca, üye tam sayılarının salt
çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Başkan ve üye-
lerinin ve diğer mensuplarının nitelikleri kanun-
la düzenlenir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş deği-
ştirge önergesi yoktur. Maddeyi yüksek oyları-
mıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler...
Madde aynen kabul edilmiştir.

II. Danıştay

Madde 140. — Danıştay, kanunların başka
idari yargı mercilerine bırakmadığı konularda
ilk derece ve genel olarak üst derece idare mah-
kemesidir. Bu sıfatla idarî uyumsuzlukları ve dâ-
vaları görmek ve çözümlmek, Bakanlar Kuru-
lunca gönderilen kanun tasarıları hakkında dü-
şüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını ve imtiyaz
şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek ve kanunla
gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.

Danıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanun söz-
cüsü, kanunda gösterilen niteliklere sahip kimse-
ler arasından, Anayasa Mahkemesinin asıl ve
yedek üyelerinden meydana gelen kurulca gizli
oyla ve üçte iki çoğunlukla seçilir. İlk iki oyla-
mada çoğunluk sağlanmazsa salt çoğunlukla ye-
tinilir.

Danıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanun Söz-
cüsünün seçimlerinde Bakanlar Kurulu ile Da-
nıştay genel kurulunca ayrı ayrı boş yer sayısı
kadar aday gösterilir.

Danıştayın kuruluşu, işleyişi, yargılama usul-
leri, mensuplarının nitelikleriyle atanmaları,
hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri meslekte
ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması
yapılması ve disiplin cezası uygulanması, mahke-
melerin bağımsızlığı ilkesine göre kanunla dü-
zenlenir.

**KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-
SOY** — Efendim, maddede redaksiyon bakımın-
dan bir düzeltme vardır.

BAŞKAN — Komisyonun getirmiş olduğu
yeni fıkra metnini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

140 nci maddenin 1 nci fıkrasındaki «bu sıfat-
la» kelimelerinin yerine yeni bir fıkra başı ola-
rak «Danıştay» kelimesi girecektir.

Aynı maddenin son fıkrasının, son satırında-
ki «mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine» kelime-
lerinin yerine de «mahkemelerin bağımsızlığı ve
hâkimlik teminatı esaslarına» kelimeleri girecek-
tir. Arz ve teklif olunur.

Anayasa Komisyonu adına
Sözcü

Muammer Aksoy

BAŞKAN — Bu tadillerle birlikte maddeyi
okutuyorum.

**KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-
SOY** — 130 ncu madde ile tenazur temin edil-
miş oluyor. 138 nci maddenin sonunda «mahke-
melerin bağımsızlığı hâkim teminatı esaslarına
göre» denmiştir. Her iki fıkrada da aynı tâbiri
kullanmazsak, başka başka mefhumları ifade et-
mek istediğimiz zehabı hâsil olacaktır. Biz bu ba-
kımdan tenazuru temin ediyoruz.

BAŞKAN — Maddeyi yeni şekliyle okutuyo-
rum.

II. Danıştay

Madde 140. — Danıştay, kanunların başka
idari yargı mercilerine bırakmadığı konularda
ilk derece ve genel olarak üst derece idare mah-
kemesidir.

Danıştay idari uyumsuzlukları ve dâvaları
görmek ve çözümlmek, Bakanlar Kurulunca
gönderilen kanun tasarıları hakkında düşünce-
sini bildirmek, tüzük tasarılarını ve imtiyaz şart-
laşma ve sözleşmelerini incelemek ve kanunla
gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.

Danıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanunsözcüsü, kanunda gösterilen niteliklere sahip kişiler arasından, Anayasa Mahkemesinin asıl ve yedek üyelerinden meydana gelen kurula gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla seçilir. İlk iki oylamada çoğunluk sağlanamazsa salt çoğunlukla yetinilir.

Danıştay Başkan ve üyeleriyle Başkanun Sözcüsünün seçimlerinde Bakanlar Kurulu ile Danıştay Genel Kurulunca ayrı ayrı boş yer sayısı kadar aday gösterilir.

Danıştayın kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, mensuplarının nitelikleriyle atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulanması, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Önerge var, okuyoruz.

Temsileiler Meclisi Başkanlığına

Danıştayın bugünkü gerçek durumu en yüksek idari yargı yeri olmaktan ibarettir. Diğer görevleri, bu görevinin yanında fer'i kalmaktadır. Halbuki tasarının 140 nci maddesinin 1 nci fıkrası bu ciheti belirtmektedir. Bu fıkranın aşağıdaki tarzda değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Vecihi Tönük

Madde 140. — Danıştay, Devletin en yüksek idari yargı organıdır. Bu sıfatla kanunların başka idari yargı mercilerine bırakmadığı idari uyumsuzlukların ilk ve son genel ve tâbiî yargı merciidir. Özel kanunlarla belli idari yargı mercilerinin kararlarını da Temyiz yoluyla son ve kesin olarak inceler ve karara bağlar.

Danıştayın bu vasfı onun meclislerce veya Hükümetçe gönderilecek kanun tasarıları ile tüzük tasarıları, imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri üzerinde incelemeler yaparak düşüncesini bildirmesine, idari ve hukuki diğer konularda mütalâa vermesine ve kanunların vereceği diğer görevleri yerine getirmesine mâni teşkil etmez.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Yargıtayda bu tâbiri kullanmadık. Biri idari kazanın, diğeri ise adli kazanın en yüksek mahkemesidir. Ayrıca belirtmeye bir lüzum yoktur. Bu sebeple önergeye katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi değişik şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

III. Askerî Yargıtay

Madde 141. — Askerî Yargıtay, askerî mahkemelerce verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Ayrıca, kanunla gösterilen askerî işlere ait belli dâvalara ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Askerî Yargıtay üyeleriyle Başsavcısı, hâkimlik niteliğine sahip, kırk yaşını bitirmiş ve en az on beş yıl askerî hâkimlik veya askerî savcılık yapmış kişiler arasından, Askerî Yargıtay Genel Kurulunun üye tam sayısının salt çoğunluğuyla boş yerin üç misli olarak gösterdiği adaylar arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askerî Yargıtay, Başkanlarını kendi üyeleri arasından seçer.

Askerî Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, üyeler hakkındaki disiplin işleri, mahkemelerin bağımsızlığı esaslarına göre, kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Komisyonun 141 nci madde hakkında tadil teklifi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

141 nci maddenin son fıkrasındaki «mahkemelerin bağımsızlığı esaslarına» kelimelerinin yerine «mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına» kelimeleri girecektir.

Arz ve teklif olunur.

Anayasa Komisyonu adına

Sözcü

M. Aksoy

BAŞKAN — Efendim, bu ilâvelerle maddeyi okuyoruz.

III. Askerî Yargıtay

Madde 141. — Askerî Yargıtay, askerî mahkemelerce verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Ayrıca, kanunla gösterilen askerî işlere ait belli dâvalara ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Askerî Yargıtay üyeleriyle Başsavcısı, hâkimlik niteliğine sahip, kırk yaşını bitirmiş ve en az on beş yıl askerî hâkimlik veya askerî savcılık

yapmış kimseler arasından, Askerî Yargıtay genel kurulunun üye tam sayısının salt çoğunluğuyla boş yerin üç misli olarak gösterdiği adaylar arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askerî Yargıtay, Başkanlarını kendi üyeleri arasından seçer.

Askerî Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, üyeler hakkındaki disiplin işleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre, kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş önergeler var. Madde, hakkında verilmiş önermeleri okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

141 nci maddenin 2 nci fıkrasında, Askerî Yargıtay üyeleriyle Başsavcısının nitelikleri teferruatıyla belirtilmekte ve Anayasa ile kalıplaştırılmaktadır.

Halbuki, 126 nci maddede Sayıştay, 139 ncu maddede Yargıtay ve 140 nci maddede de Danıştay Başkan ve üyelerinin niteliklerinin tesbiti özel kanunlara bırakılmıştır.

Buna rağmen, mezkûr maddeleri takibede gelen 141 nci maddedeki bu değişiklik, ciddi her hangi bir sebebe bağlanmaksızın Anayasada yer almıştır.

İstikbalde, tatbikatın göstereceği her hangi bir lüzum halinde Anayasanın değiştirilmesi gibi bir güçlük, bu teşkilâtın tekâmülünü önliyeceğinden, böyle bir mahzurun şimdiden giderilmesi için 2 nci fıkranın şu şekilde tadil edilmesini ve 126 nci, 139 ncu ve 140 nci maddelerin karakterine uygun bir hale getirilmesini arz ve teklif ederim.

Rauf Gökçen

Madde 141. — 2 nci fıkra :

Askerî Yargıtay üyeleriyle Başsavcısı; nitelikleri kanunla tâyin edilen Askerî Hâkimler arasından, Askerî Yargıtay genel kurulunun, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile, boş yerin üç misli olarak gösterdiği adaylar arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.

Yüksek Başkanlığa

141 nci maddenin 2 nci fıkrasının aşağıdaki gibi kabulünü arz ve teklif ederiz.

İhsan Kabadayı

Necip Bilge

Askerî Yargıtay üyeleriyle Başsavcı; kanunda gösterilen niteliklere sahip askerî hâkim veya askerî savcılar arasından, Askerî Yargıtay genel kurulunun üye tam sayısının salt çoğunluğuyla boş yerine üç misli olarak gösterildiği adaylar arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

141 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki (en az on beş yıl) kelimelerinin kaldırılmasına; aynı fıkranın sonundaki Cumhurbaşkanınca seçilir ibaresinden evvel (askerî üyeler ise albay ve generallerden Millî Savunma Bakanlığının boş yerin üç misli olarak gösterileceği adaylar arasından) ibaresinin ilâvesini arz ve teklif ederiz.

Hüseyin Ataman

Halim Önalp

Yüksek Başkanlığa

Askerî Yargıtay üyelerinin tamamı hâkimlik niteliğine sahip kimselerden teşekkül ettiği ve bu bakımdan durumları 139 ncu maddeden farklı olmadığı halde bu maddede yer almıyan yaş ve hâkimlik süresine ait şartlar 141 nci madde de haşiv olarak gösterilmiştir.

141 nci maddenin 2 ve mütaakıp fıkralarının 139 ncu maddeye uygun olarak aşağıdaki şekilde düzeltilmesini arz ve teklif ederim.

Hüseyin Ataman

Abdülkadir Okyay

Askerî Yargıtay üyeleriyle Başsavcısı, hâkimlik niteliğine sahip kimseler arasından, Askerî Yargıtay genel kurulunun üye tam sayısının salt çoğunluğuyla boş yerin üç misli olarak gösterdiği adaylar arasından Cumhurbaşkanlığınca seçilir.

Askerî Yargıtay, Başkanlarını kendi üyeleri arasından seçer. Askerî Yargıtayın kuruluşu ve sair hususları 139 ncu maddenin son fıkrasına uygun olarak kanunla düzenlenir.

Yüksek Başkanlığa

141 nci maddenin 2 nci ve son fıkrasının aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Mustafa Kepir

141 nci madde : 2 nci fıkra :

«Askerî Yargıtay üyeleriyle Başsavcısı Askerî Adli Hâkim sınıfına mensup kimseler arasından Askerî Yargıtay genel kurulunun üye tam sayısının salt çoğunluğu ile boş yerin üç misli olarak gösterildiği adaylar arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.

Son fıkrâ :

Askerî Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, başkan ve üyelerinin ve diğer mensuplarının nitelikleri, üyeler hakkındaki disiplin işleri, mahkemelerin bağımsızlığı esaslarına göre, kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Önergeleri tekrar okutuyorum.

(Abdülkadir Okyay ve Hüseyin Ataman'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Abdülkadir Okyay.

ABDÜLKADİR OKYAY — Sayın arkadaşlarım, çok hürmet ettiğim komisyon âzaları tasarıya bütün Askerî Yargıtay üyelerinin hâkimlik niteliğini haiz kimselerden olmasını kabul etmiş ve geçen oturumda da bendeniz bu hususta teşekkür etmiştim. Bütün üyeler hâkimlik niteliğini haiz olacaktır ki, diğer yargıtayın üyeleri de aynı nitelikte olsun. Bunların kırk beş yaşını doldurması ve on beş sene hizmet etmesi lâzımgelmektedir. Bu husus kanunlarla gösterilebilirdi. Burada ehliyet değil, yaşı ve hizmet süresi nazarı itibara alınmıştır. Bu ise doğru değildir. Bu hususu hususi kanunlara bıraksalar daha iyi olur zannediyorum. Bir de son fıkrada dikkatimi çeken bir husus var.

Askerî Yargıtayın kuruluşunda ve yargılama usulünde böyle bir şey görmedik. Mahkemelerde askerî subaylar olduğu zaman, ayrı bir yargılama usulüne tâbi tutuluyordu. Şimdi hepsi hâkimlerden teşekkül ettiğine göre Yargıtayla aynı durumda olması lâzımdır. Bu hususun buraya girmesi eski hükmün ihya edilmesi demektir. Bu cihetin nazarı dikkate alınmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Önergeleri tekrar okutuyorum.

(Rauf Gökçer'in önergesi tekrar okundu.)

(Necip Bilge ve İhsan Kabadayı'nın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Buyurun efendim.

İHSAN KABADAYI — Muhterem arkadaşlar, geçen defa arz etmiştim, gücümün yettiği kadar anlatmaya çalışmışım. Yapmış olduğumuz Anayasanın memleketimize ve milletimize huzur ve saadet getirmesini Cenabı Hakta temenni etmekteyim. Bu Anayasa 1924 Anayasası gibi sert, bükülmez bir Anayasadır. İçinde bulunduğumuz hal ve şartların değiştirilmesi icabettiği zaman çok büyük güçlüklerle karşılaşılır. Onun için bunu burada dondurmadan özel ka-

nunlara bırakmak icabeder. Bugün bu madde ile alakalı şahıslar 60 - 70 kadardır. Bunlarda öyle rast gele buraya gelmiş kimseler değildir. Askerlik hizmetini yapmış, bütün derecelerden geçmiş, bu arada imkân bulup Hukuk Fakültesi-ne devam etmiş kimselerdir. Hattâ katıyetle ısrar ediliyor ve söyleniyor ki, Ankara Hukuk Fakültesini birden onuncu dereceye kadar başta bu kıymetli arkadaşlarımız bitirmişlerdir. Bu arkadaşlar üstegmen, yüzbaşı olarak bu fakülteyi bitirmiş durumdadırlar. Bu kaydı maddeye koyduğumuz takdirde 15 sene daha hizmet edecekler ki, yaşları bir hayli ilerliyecek ve 60 yaşını aşmış olacak, ondan sonra da Askerî Yargıtay üyesi olacaktır. Belki de kader hükmünü ıera edecek, küşci vahdetlerine çekilecekler veyahut da hayata göz yumacaklardır. Arkadaşlar, herkes ölecektir, fakat kimin ne zaman öleceğini hiç kimse bilemez. İnsan parasını kaybeder, telâfisi mümkündür, eşini, dostunu kaybeder yine tesellisini bulur, fakat ümidini kaybederse her şeyini kaybetmiş demektir. Onun için bu maddeyi kabul ederseniz bu arkadaşlara açılmış olan kapıyı kapıyacak ve kapının eşğine bir süngülü dikmiş bulunacaksınız.

Damıstay ve Sayıstay için alternatif hükümler getirmediğiniz, bu teşekküller hakkında umumi hükümler vaz'ettiniz. Bizim arkadaşlara gelince, yaşın şöyle, boyun böyle, güzelsin, şirinsin, körsün... İstirham ederim arkadaşlar, bunlar Anayasa hükümleri içerisine girmez, bunları özel kanunlara bırakalım, bu hususları özel kanunlar derpiş etsin. Bilhassa bu hükmün Anayasadan çıkarılmasını istirham etmekteyim.

Bâzi arkadaşlar, «aman dikkat et, sen sert konuşuyorsun» dediler. Arkadaşlar, Allah beni böyle yaratmış, böyle alışmışım. Fakat kalbim şefkat hisleriyle doludur, kimsenin kalbini kırmak istemem. Bu sebeple tekrar arz ediyorum, Allah rızası için yalvarıyorum, bizim şu 70 arkadaşın kalbi kırık, gönlü dargın olmasın! Mâruzatım bundan ibarettir.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlar, önce usulü hakkındaki kayda karşı mâruzatta bulunmak isterim : Bizim niyetimiz, askerî mahkemeleri özel bir muhakeme usulüne tâbi tutmak değildir. Esasen Yargıtayın bir muhakeme usulü vardır. Bu, kanunla, düzenlenmiştir. Fakat biz kendilerine şu noktada iştirak ederiz: Anayasaya her hangi

bir kayıt konmasa da, şüphesiz ki, Askerî Yargıtay da, Genel Yargıtay gibi bir muhakeme usulüne tâbi olacaktır. Şimdiye kadarki, durumun tesiri ile, böyle bir kayıt ilâve edilmiştir.

«Askerî Yargıtay üyelerinin, hepsi hâkim niteliğine sahibolacak mıdır?» meselesine gelince: Önerge, bunun şart olmamasına daırdır. Bu önergeye asla iştirak etmiyoruz. Bu hususta komisyonumuzun fikri kesindir. Askerîliğin icaplarını hesaba katarak, alt kademelerdeki mahkemelerde, fiilî hizmette bulunan ve hâkim sınıftan olmayan bir askerin heyette bulunması teeviz edilsin. Fakat Yargıtay mertebesine gelindiği zaman, Heyette sadece meslekten hâkimlerin bulunması şarttır. Hattâ birçok memlekette askerî mahkemelerin kararlarına karşı «temyiz mercii» genel Yargıtaydır. Biz çeşitli mülâhazalarla, ayrı bir Askerî Yargıtayı kabul ediyoruz. Fakat bu mahkemenin üyelerinin, askerî hâkim olmalarını, son yargı mercii olması bakımından zarurî buluyoruz. Başka bir yola gitmemek gerekir.

Askerî Yargıtay hâkimlerinde aranacak hizmet müddeti meselesine gelince : Muhterem İhsan Kabadayı'nın tâbiriyle, Askerî Yargıtay hâkimlerinin boyunu bosunu ve gözünün rengini tesbit etmiyorduz. Hukuktan mezun olmuş bulunsa dahi, en yüksek ve nihai karar merciiinde adalet dağıtacak mevkie getirilecek askerî hâkimin, bir müddet hâkimlik yapmış olması lâzımdır. Bunun için bâzı kayıtlar koyduk. Yaşı 40 dan aşağı olamaz dedik. Çünkü şimdiye kadarki tatbikat bize göstermiştir ki, Yargıtay gibi en yüksek yargı merciiine, 40 yaşından ; keza Danıştaya da, 40 yaşından daha genç üye alınmamaktadır. Hülâsa : Hizmet şartı 10 sene veya 15 sene olabilir. Bu, bir takdir meselesidir ; tercihi Genel Kurula bırakıyoruz. Ama herhalde, asgari on sene gibi bir kaydın bulunması yerinde olacaktır.

BAŞKAN — Önergeleri tekrar okutuyorum. (Mustafa Kepir'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Buyurun.

MUSTAFA KEPİR — Pek muhterem arkadaşlarım, bendeniz bu mevzua, İhsan Kabadayı arkadaşım gibi bir miktar subayın tahsil hakkı hususu ve bunların istikbale mütaallik vazifeleri yönünden değil, sadece Anayasa tekniği ve Anayasa maddelerinin tedvin tarzındaki gelişmeler bakımından dokunmak istiyorum.

Anayasa tasarısının üçüncü bölümünde ve yüksek mahkemeler kısmında, üç temel organdan bahsedilmektedir. Bunlardan birisi, yargı organı, diğeri Danıştay organı, üçüncüsü de Askerî Yargıtaydır. Gerek yargı organı, gerek Danıştay organı ve gerekse bu organları yürütecek olan personelin nitelikleri özel kanunlarla tâyin ve tesbit edilir kayıtları mevcuttur. Hâl böyle iken Askerî Yargıtaya gelince iş değişiyor ve yalnız bu müessesede çalışacak personelin niteliklerini Anayasa ile tâyin ve tesbit ediyor. Esasen askerî mahkeme usulü ile ilgili 1650 sayılı Kanunun 43 ncü maddesiyle Askerî Yargıtaya üye olacakların nitelikleri kesin ve Anayasamızın şimdi tadât ve tâyin ettiği şartların aynı olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır. Şu halde bir özel kanunla yürütücülerinin niteliği tâyin ve tesbit edilmiş olan bir müesseseye yenden ve bilhassa Anayasada yer verilmesi, hem Anayasa tekniği bakımından hem maddelerin tedvini bakımından hem de, biraz evvel Sayın Komisyon Sözcüsü Muammer Beyefendinin işaret ettikleri gibi, maddeler arasındaki tenazür bakımından uygun olamayacağı kanaatindeyim. Bu sebeple de bir önerge takdim etmiş bulunuyorum. Muhterem arkadaşlarım, bendeniz bu kürsüden konuşmakta, imsak eden bir kimseyim. Aneak bu mevzuun önemine de inamıyorum. Onun için bu teklifimin dikkatle ve insafla mütalâa edilmesini istirham ediyorum. Takdir sizlerindir. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

(Hüseyin Ataman ve Halim Önalp'n önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergenin hepsi maddenin ikinci fıkrasının tadiline taallük ediyor, 40 yaş ve 15 yıl kaydının kaldırılması merkezindedir. Bu hususu oylarınıza sunmadan evvel yeni bir önerge gelmiştir. Onu da okutup oylarınıza sunacağım.

Yüksek Başkanlığa

141 nci maddenin son fıkrasındaki mahkemelerin bağımsızlığından sonra (ve hâkimlik teminatı) ibaresinin konulmasını arz ve teklif ederim.

Fehmi Alpaslan

BAŞKAN — Komisyonun bu teklifinde bu ilâve vardır.

40 yaş ve 15 yıl kaydının kaldırılmasına mütaallik olan önergeye komisyon katılmıyor.

Önergenin bu kısmını oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Son fıkraya taallük eden önergeler var, okutuyorum.

(Mustafa Kepir'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi komisyonun teklif ettiği gibi son fıkraya (bağımsız) kelimesinden sonra (hâkim teminatı) kelimelerinin ilâvesi suretiyle maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

IV. Uyuşmazlık Mahkemesi

Madde 142. — Uyuşmazlık Mahkemesi, adli, idari ve askerî yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir.

Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluş ve işleyiş kanunla düzenlenir. Bu mahkemenin başkanlığını, Anayasa Mahkemesince kendi asıl veya yedek üyeleri arasından görevlendirilen bir üye yapar.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Uyuşmazlık Mahkemesine yüksek mahkemeler bölümünde yer almasına mahal yoktur. Zira bu mahkeme zaman zaman toplanarak vazife gören karma kuruluşta bir mahkemedir.

Aksi takdirde Yüksek Seçim Kurulu gibi diğer yüksek yargı mercilerinin bu bölümde yer alması lâzımgelir. Şu kadar ki, idari ve adli yargının birbirinden ayrılması Anayasa düzenine taallük etmekte bulunmasına göre bu iki yargı mercileri arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıklarının çözülmesi suretinin Anayasada gösterilmesi tabiatıyla uygun olur. Bu sebeplere binaen 142 nci maddenin tasarıdan tayyî ile 142 nci madde olmak üzere aşağıdaki maddenin kabul buyurulmasını arz ve teklif ederim.

Vecihi Tönük

Madde 142. — İdari ve adli yargı mercileri arasında hukuki alanda çıkacak görev ve hüküm uyuşmazlıkları, Anayasa Mahkemesiyle Danıştay ve Yargıtaydan eşit surette alınacak üyelerden kurulan bir uyuşmazlık mahkemesince çö-

zülür. Bu mahkemenin kuruluş ve işleyişine ilişkin diğer hususlar kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor, önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

C) Yüksek Hâkimler Kurulu

I. Kuruluş

Madde 143. — Yüksek Hâkimler Kurulu, onsekiz asıl ve beş yedek üyeden kuruludur. Bu üyelerden altısı Yargıtay Genel Kurulunca, altısı birinci sınıfa ayrılmış hâkimlere ve kendi aralarından gizli oyla seçilir. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu, yüksek mahkemelerde hâkimlik etmiş veya bunlara üye olma şartlarını kazanmış kimseler arasından gizli oyla ve üye tam sayılarının salt çoğunluğu ile üçer üye seçerler. Bu usulle Yargıtay Genel Kurulunca iki, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler ile Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tarafından birer yedek üye seçilir.

Yüksek Hâkimler Kurulu, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile kendi içinden Başkanını seçer.

Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri, görev süresi dört yıldır. Her iki yılda yarısının seçimi yenilenir. Hâkimlik görevinde iken seçilmiş olan üyeler ardı ardına iki defa seçilemez.

Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin görev süresi dört yıldır. Her iki yılda yarısının seçimi yenilenir. Hâkimlik görevinde iken seçilmiş olan üyeler ardı ardına iki defa seçilemez.

Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri, görevleri süresince başka bir iş ve görev alamazlar.

Yüksek Hâkimler Kurulunun kuruluşu, çalışma usulleri, bölümleri ve bu bölümlerin görevleriyle toplantı ve karar yetersayıları, Başkan ve üyelerinin aylık ve ödenekleri kanunla düzenlenir.

Adalet Bakanı, Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına katılabilir; oylamaya katılamaz.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi yüksek oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

II. Görev ve yetkileri

Madde 144. — Hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisi Yüksek Hâkimler Kurulundadır.

Bir hâkimin, her ne sebeple olursa olsun, meslekten çıkarılması hakkındaki karar, genel kurulun üçte iki çoğunluğuyla alınır.

Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde, bir hâkim hakkında disiplin kovuşturması açılması için Yüksek Hâkimler Kuruluna başvurabilir.

Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır.

Hâkimlerin denetimi, belli konular için Yüksek Hâkimler Kurulunca görevlendirilecek üst derecedeki hâkimler eliyle yapılır.

BAŞKAN — Efendim, bu maddede hakkında verilmiş önergeler var. Tensip buyurulursa önerge sahipleri konuşmak istedikleri takdirde önergeleri okundukça söz alsınlar ve konuşsunlar. («Tamam, tamam» sesleri)

Yüksek Başkanlığa

144 nci maddenin 1 nci fıkrasına aşağıdaki cümlelerin eklenmesini arz ve teklif ederim.

Ekrem Tüzemen

Birinci fıkraya eklenecek cümle : Bu kurulun kararlarına karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.

BAŞKAN — Söz Adalet Bakanınıdır.

ADALET BAKANI EKREM TÜZEMEN — Muhterem arkadaşlar; maddenin birinci cümlesinin sonuna belki böyle bir ek yapılmasına lüzum yok. Fakat ben deniz bulunamadım, tasarıma ilk müzakeresinde 118 nci madde üzerinde burada bir hayli tartışmalar olmuş. Oradan öğrendim ki; «üyelerinin hepsi de hâkimlik niteliğini haiz olan 18 kişilik bir kurulun kararına karşı Danıştaya başvurulabilmelidir» şeklinde konuşan arkadaşlarımız olmuş. Bunlar da zabıtlara geçmiş. Ve zannedersen komisyonun da bir arkadaş bu konuşmayı teyid edecek şekilde bâzi sözler sarf etmiş. Bu endişeyle bu fıkranın buraya eklenmesini zaruri gördüm. Herde tatbikatta her hangi bir müşkülle karşılaşmıyalım diye. Madde okundu. Hâkimlerin hakkında alınacak bütün kararlar, özlük işleri, tâyinler, terfiler, disiplin cezaları 18 kişiden teşekkül eden bir Yüksek Hâkimler Kuruluna bırakılmıştır. Artık onların kararlarına karşı bir de Danıştaya müracaat edilirse Danıştayda 5 kişilik bir kurul bunu tetkik edecektir. Bu cümlelerin maddeye ek-

lenmesini rica ediyorum. Komisyonun da bunu kabul edeceğini zannediyorum. Hürmetlerimle...

BAŞKAN — Diğer önergeler var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

144 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Şahap Kitapçı

Madde 144. — Ek fıkra :

Hâkimlerin, bütün özlük işleri hakkında Yüksek Hâkimler Kurulunca verilecek kararlar aleyhine ancak; Yüksek Hâkimler Genel Kuruluna itiraz olunabilir. İtiraz üzerine verilecek karar kesindir. Hiçbir yargı merciye başvurulamaz.

BAŞKAN — Şahap Kitapçı.

ŞAHAP KİTAPÇI — Çok muhterem arkadaşlarım; Yüksek Hâkimler Kurulu, bu Anayasanın getirdiği en ileri müesseselerden biridir. Memleketin yıllardan beri yokluğunu hissettiği teminatlı hâkim ve bağımsız mahkeme ilkesinde bizi ulaştıracak yoldur. Şimdiye kadar ki, tatbikatta hâkimlerin özlük işlerine ait kararlar zat işleri umum müdürü, ceza işleri umum müdürü, müsteşar, teftiş heyeti reisi gibi vekile bağlılıkları malûm kimselerin bulunduğu ayırma meclislerinde verilmesine rağmen Danıştaya gitmezdi. Halbuki şimdi biz Yüksek Hâkimler Kurulunun kararlarını Danıştaya tetkik ettirmek kararını almak üzereyiz. Bu tasarrufların hepsinde mesleke, alma, meslekten çıkarma, terfih şekli, terfih ettirilmeme ve mahkemenin lâğvı, hâkimlerin yerinin değiştirilmesi gibi bütün kararları Danıştay adli muamele kabul etmiş, hattâ savcılarının idari muamelelerine dahi şimdiye kadar el sürmemiştir. Danıştay dahi bunların hepsini adli muamele olarak gördüğü ve Hâkimler Kanununun muayyen kurullara tanıdığı yetkilerin tatbikatı olarak kabul ettiği halde biz bu defa aksi istikamette gidiyoruz. Bir hâkimin meslekten çıkarılmasında, mahkemenin lâğvında, salâhiyetin değiştirilmesinde birinci sınıfa ayrılıp ayrılmamasında bir idari tasarrufun unsurları yoktur. Bütün bunlar da hâkim teminatı, mahkeme istiklali ile ilgili sebepler ve incelikler vardır.

Şimdiye kadar mevcudolan ayırma meclislerinde de böyle düşünülürdü. Yarımın Yüksek Hâkimler Kurulunda da bir hâkimi meslekten çıkarırken, bir mahkemeyi lâğvederken, inzibati

muameleleri tatbik ederken daima onun bir hâkim olduğu hareketlerinin mahkeme istiklâline, hâkim teminatına zararlı olmaması gerektiği gibi Anayasanın hedef tuttuğu prensiplerden ilham alınarak mesele bu açıdan tetkik edilecektir. Bunlar adli tasarruflar değildir ve Devlet Şûrasınca tetkiki şimdiye kadar yapılmamıştır. Bu mevzuda komisyondaki arkadaşlarımız da tamamen aynı fikirde değillerdi. Bir kısım arkadaşlarımız bir idari dâvanın mahiyeti bakımından lüzumlu olduğunu ileri sürmek istiyebilirler ve derler ki, Danıştaya vâki olan müracaatta takdire taallûk eden kısımlar değil, maddi hataları incelenmek suretiyle karar verilecektir. Yani bir hâkime «iki ihtar, yahut tevbih aldığın için seni bu süre terfiden mahrum ediyorum» denecektir. Hâkim bu karara şöyle itiraz edecektir : «Benim tevbihim yoktur, almadım.» İşte Danıştay ancak böyle maddi sebeplere dayanan idari dâvaya bakacaktır denilmektedir.

Arkadaşlar kanaatimece bu da doğru değildir. Takririmde böyle maddi veya hukuki hatalardan dolayı verilen kararı bir kere daha tetkik etmek için Yüksek Hâkimler Kurulu Umumi Heyetine tetkik imkânı verirsek mesele kendiliğinden halledilmiş, maddi hata da telâfi edilmiş olur.

Takririmin münderecatı üzerinde de biraz izahat vermek istiyorum. Bu kararlar kesinlik demek kâfi gelmiyeceği için ve Devlet Şûrasının esasen lâzımülîera olan ve kesin olan kararları tetkik eden bir merci olması itibarıyla bendeniz takririmde sadece bu kararlar kesindir demekle iktifa etmedim. «Bu kararlar aleyhine hiçbir mercie itirazda bulunulamaz.» kaydını da koydum. Öyle zannediyorum ki bu şekliyle kurmaya çalıştığımız müesseseyi bir taraftan zedeliyoruz. Mahkeme istiklâlini ve hâkim teminatını tam olarak tarsin etmek için bunu vermektan çekinmeyiniz. Haksız muamelelere mâruz kalan hâkim arkadaşlara bir kere daha itiraz hakkı tanıdığımız takdirde mesele halledilmiş olur. Bu bir idari tasarruf değildir. Mahkeme istiklâliyle, hâkim teminatıyla alâkalı bir tasarruftur. Bu itiraz şeklini koyarsak noksansız bir müessese kurmuş oluruz.

BAŞKAN — Önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Kabul buyurulan 143 nû maddede; Yüksek

Hâkimler Kurulunun bölümleri ve bu bölümlerin görevleri ile toplantı ve karar yeter sayıları kanunla düzenlenir, denildiğine göre, bölümlerinde karar verebilecekleri derpiş edilmiştir.

Esasen uygulamanın da bu yolda olması lâzım ve zaruridir.

Şu halde 144 nû maddenin ilk fıkrasında bir düzeltmeye gidilerek bu suretle hem bölümlerin mahsus kanunda kabul edilecek esaslar dairesinde karar verebileceklerinin açıklanması, hem de Yüksek Hâkimler Kurulu kararlarının kesin olduğunun tesbiti, kabul ettiğimiz müessesenin ruh ve mânası ile işlemesine uygun düşer.

Kesinlik bakımından şimdiye kadarki uygulama da bu yolda olmuştur.

Şimdi, bu derece yetkilerle teşhiz edildikten sonra Yüksek Hâkimler Kurulu kararlarının idari kaza yoluna açık tutulması, gayeye aykırı düşen bir tedahüle yol açar ve özellik istiyen hâkimlik niteliği de bundan zarar görür.

Bu itibarla 144 nû maddenin ilk fıkrasının aşağıdaki gibi düzeltilmesini arz ve teklif ederiz.

Madde 144 ilk fıkra

«Hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında kesin karar verme yetkisi Yüksek Hâkimler Kurulundandır. Genel krulea itiraz üzerine verilecek kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.»

Nedim Ergüven	Suphi Batur
Hayrettin Şakir Perk	Lûtfi Akadlı
Atıf Ödül	Petfi Çelikbaş
Yaşar Egin	Adil Toközlü
Fehmi Alpaslan	Sırrı Atalay
Adil Sağıroğlu	Nefi Demirlioğlu
Nazif Çağatay	

BAŞKAN — Buyurun Fehmi Alpaslan.

FEHMİ ALPASLAN — Muhterem arkadaşların; şimdi okunan takrirde benim de imzam var. Daha evvel Sayın Adalet Bakanı ve Sayın Şahap Kitapeçi arkadaşlarımızın verdikleri takrirlerle bizim takririmiz aynı noktada birleşiyor. Ben Kitapeçi çe Bakan arkadaşlarımızın izahlarını tekrarlamıyacağım. Ne Yüksek Hâkimler Kurulundan bu vazifeyi alacağız, ne de bu kurulun vâki olan muamelâtına karşı Danıştaya gidilmesinde muazzam bir endişeli

halin doğmasına inanmaktayız. Ama bir müessesese kuruyoruz, mutlak mânasında salâhiyetlerle teşhiz ediyoruz ve yargı müessesesini tamamiyle ayırıyoruz. Şimdi öyle bir müessesese karşısında işi idari yargı yoluna intikal ettirmenin her şeyden evvel psikolojik bakımdan anormal tesirleri olmaktadır. Şimdiye kadar temas ettiğimiz bütün hâkim arkadaşlar, Adliye Vekâletinin yetkili zevatı, Temyizdeki vazifeli zevatın kâffesi bu mevzu üzerinde hassasiyetle durmuşlar ve kendilerine verilen salâhiyetleri âzami titizlikle kullanma yolunda olan bu zevat böyle bir maddenin eklenmesi halinde çok üzüleceklerini beyan etmişlerdir. Bu arada Danıştaydaki bâzı zevat da bu maddenin şimdiye kadar bu şekilde işlediğini, binaenaleyh meselelerin kendilerine intikaline kendi gönüllerinin dahi razı olmadığını ifade etmişlerdir. O halde böyle bir müesseseseye bir karara varmak salâhiyetini vermek hususunu esirgemek yerinde olmayacaktır. Komisyonun buna iştirak etmesini istirham ediyorum. O derece istirham ediyorum ki şimdiye kadar geçen bütün maddelerde kendilerine iştirak etmiş bir arkadaşımız olarak bu olgunlaşmış teklife lütfedip iştirak etmezlerse ben de, biz için iştirak ettik, diye üzülürüm. Maddeyi bu şekilde kabul etmelerini tekrar istirham ederim.

BAŞKAN — Nedin Ergüven.

NEDİM ERGÜVEN — Benden evvel konuşan arkadaşların bu hususu etraflıca izah ettiler. Bendeniz Yüksek Hâkimler Kurulunun verdiği bir kararın idari kazaya tâbi olmasına kaani olamıyorum. Hattâ Anayasa gerekçesinin 113 nû maddesini de bu hususta kendime mesnet ittihaz ediyorum. Çünkü orada deniliyor ki; (Memleketimizde idari kaza manzumesinde kaza ve idare heyetleri, vergi itiraz ve temyiz komisyonları, gümrük eksperler heyeti ve disiplin kurulları gibi tam bir kaza organı sayılmıyacak merciler de mevcuttur. Bu organların kazai usuller içinde vazife görmeleri, sevk edilen bu madde hükmüne göre, yeter sayılmamıştır.) İşte bundan dolayı Devlet Şûrasına müracaatı yeterli görüyoruz diyorlar. Diğer taraftan da daha üst kısımlar da; «Gerçekten her kazai murakabe, kaza organı tarafından yapılan bir murakabe demek değildir. Bir merciin kaza organı olarak vasıflandırılması için kazai bir usul uygulanmasından başka

üyelerin de bağımsız olması ve hâkim niteliğini haiz ve hâkim statüsünde bulunması da şarttır.» diyorlar. O halde 18 kişilik Yüksek Hâkimler Kurulunu tamamen hâkimlik niteliğinde, esbabı mucibede beyan edildiği şekilde teşkil ediyoruz da onun vereceği kararları tekrar idari kazaya tâbi tutmamız mümkün olur mu? Bundan başka komisyon derse ki; «Fransız Anayasasında böyle bir hüküm mevcuttur.», buna şu cevabı verebilirim: Fransız Anayasasında hâkim niteliğini haiz olan kimseler azınlıktadır, yani üçte bir nisbetindedir. Halbuki bizim teklif ettiğimiz usulde Yunan Anayasasının 90 nû maddesinde Yüksek Hâkimler Kurulunun vermiş olduğu kararlar kesindir ve (Devlet Şûrasına müracaat yolu da yoktur.) diye hüküm konmuştur. Binaenaleyh ben evvele konuşan arkadaşlarıma iştirak ederek ve komisyondan rica ederek ve hâkimlik niteliğinin zedelenmemesi bakımından bu Yüksek Hâkimler Kurulunun vereceği kararı kesin ve hiçbir merciye müracaat edilmeyeceği hükmünün kabulünü rica ediyorum.

BAŞKAN — İki önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

144 nû maddeye son fıkra olarak «Yüksek Hâkimler Kurulunun kararları kesindir.» Cümlesinin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Mehmet Göker

Yüksek Başkanlığa

Açıklığı sağlamak için 144 nû maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Mehmet Hazer

Fıkra: Yüksek Hâkimler Kurulunun biltüm idari tasarrufları idare yargı denetimine tâbidir.

MEHMET GÖKER — Ben iştirak ediyorum.

BAŞKAN — Mehmet Hazer

MEHMET HAZER — Muhterem arkadaşların, meseleyi hislerden tecerrüt ederek, meslekî gayretlerin dışında, hakiki hüviyetiyle tetkik etmek lüzumuna kaaniim. Bir meselenin hakiki hüviyetini ve hukuki unsurlarını tesbit etmeden onun hakkında verilecek karar yanlış olur. Bir muamelenin bir kişi tarafından veya bir heyet tarafından ifa ve iera edilmesi o mu-

amelenin bünyesini, esasını değiştirmez. Bu muamele hâkim sınıfından olanların özlük işlerine taallûk eden bir muameledir: Tâyin, terfi, nakil gibi... Bunlar hukuki mahiyetleri itibariyle idari tasarruflardır. İdari tasarruflar hakkında Anayasada umumi bir esas vaz'ettik. Öyle bir esas ki, buna tek istisna kabul etmedik. 114 ncü madde ile (bilûmum idari tasarruflar kaza denetimine tâbidir), dendi. Arkadaşlar, adalet ancak bir kaza mercii önüne gidildiği takdirde vardır, denilebilir. Hâkim ve memur teminatı da ancak kaza denetimi ile mümkündür, bir hâkim tâyin edenin şu veya bu heyet olması değil. Hâkim de âmme vazifesi gören bir insandır. Onu niçin mâruz kaldığı bir haksızlık karşısında adli mercie müracaat imkânından mahrum edelim? Hukuku umumiye esasları öyle bir iddiayı kabule kifayet etmez. Hele mahkeme kapısını bir insana kapama adalet hissiyle asla kabili telif değildir. Bu memlekette son yıllarda mücadele mihraklarından birisi de kaza mercileri yolunun kapatılması hakkında Demokrat Parti idaresinin açtığı çığır olmuştur. Onunla mücadele ettik. Kaza kapısı, bütün vatandaşlara açık olsun diye mücadele ettik.

Muhterem arkadaşlarım, idarenin tasarruflarını kaza denetimine tâbi tutuyoruz. Yasama organlarının tasarruflarını kaza denetimine tâbi tutuyoruz. Parlâmentoda 18 değil belki 118 hâkim vardır ve olabilir. Bunların kararlarını kaza denetimine tâbi tutuyoruz ama, öbür tarafta 18 kişi vardır diye hâkimler kurulunu hariç tutamayız. Sayı verilen kararın mahiyetini de değiştiremez. 3 - 5 kişilik mahkemeler vardır. Mesele kararı veren heyetin sayıca fazlalığında değil, kararın hukuki mahiyetindedir.

Muhterem arkadaşlarım, bu maddeyi olduğu gibi kabul etmek yani kaza yolunu açık tutmak hem hizmet için bir garantidir, hem hâkim için bir garantidir. Hâkimin bu hizmetini bu garantiden mahrum edemeyiz. Onun için tasarrıyı olduğu gibi kabul ediniz. Aksi takdirde yanlış olur ve Anayasanın çok esaslı bir temelini daha Anayasa Meclis kapısından çıkmadan sarırmış oluruz. Mahkeme yolunu hâkimler için açık tutalım. Önergenin kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Bir önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

144 ncü maddeye aşağıdaki fıkranın ilâvesini teklif ederim.

Yüksek Hâkimler Kurulu kararları Danıştayın denetimine tâbidir.

Hikmet Kümbetlioğlu

BAŞKAN — Buyurun.

HİKMET KÜMBETLİOğLU — Aziz, arkadaşlar, maddenin getirdiği yenilik hakikaten önemlidir. Ama en mühim tarafı ve garantisi iyi işleminin şartı da idari bir tasarruf olduğuna şüpheli olmıyan, idari kararların Devlet Şûrasının denetimine tâbi tutulmasıyla tekevvün eder. Bunun dışında Danıştay yolunu kapatmak hakikaten idari kazanım muayyen bir yerde kesilmesini iktiza ettirir. Sayın Adalet Bakanı arkadaşımın «Bu Yüksek Hâkimler Kurulunun verdiği kararların Danıştayda beş kişilik bir heyet tarafından tetkiki uygun olmaz» sözünü acele kullanılmış bir ifade olarak kabul ediyoruz. Halbuki Danıştayda bir de Genel Kurul vardır. Bu Genel Kurul sıkı yönetim kararlarını bile denetleyebilmektedir. Hâkimlerin garantisi ancak hâkimlerden teşekkül eden bir kurulun idari ve zatişlerine taallûk eden hususlarda daha tarafsız, daha soğuk kanlı, meselenin ve meslekin dışında yine yargı fonksiyonunu yapacak olan tarafsız Devlet Şûrasında tetkik edilmesiyle tekevvün eder. Bendeniz maddenin aynen kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Başka önerge yok. Buyurun komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MÜNCI KAPANI

— Muhterem arkadaşlar, biraz evvel konuşan arkadaşlarım, bilhassa Mehmet Hazer arkadaşımız burada birçok hususları açıklayarak komisyonumuzun işini kolaylaştırdılar. Öyle görölüyor ki, hâkim arkadaşlarımız bu konuda biraz fazla hassasiyet gösteriyorlar ve bunu bir prestij meselesi yapıyorlar. Komisyonumuzun düşüncesine ve bendenizin şahsi kanaatine göre bu hassasiyet cidden yerinde sayılmaz. Burada bir saniye için şahsımdan bahsetmemi mazur görürseniz şunu arz etmek isterim: Ben de bu konuda son derece hassas olan bir arkadaşımızım. Hâkimlerin bağımsızlığı üzerinde bir hayli inceleme yapmış, hattâ bir de etüt neşretmiş bulunuyorum. Hâkim bağımsızlığına

daima büyük öne ve değer vermişindir. Ancak, bu sıfatla söyleyebilirim ki, bu konuda gösterilen hassiyet yerinde değildir. Bu bir hâkimlik prestiji meselesi sayılamaz. Yüksek Hâkimlik Şûrasını kuruyoruz. Büyük çoğunlukla hâkimlerden müteşekkildir. Fakat bu kurulun vereceği bütün kararlar idari kararlardır, yaptığı bütün tasarruflar idari tasarruflardır. Daha evvel 114 nolu maddede umumî bir kaide vaz'etmiş bulunuyoruz. Bütün idari tasarruflar yargı denetimine tâbidir dedik. Şimdi sadece bu konuda bir istisna mı yapalım? Bu yola gidemeyiz. Bu bütün vaz'ettiğimiz prensiplere aykırı olur. Hâkimlerin tam bağımsızlığını istiyoruz. Fakat, artık tâbiri mazur görün, bir hâkimler oligarşisi istemiyoruz. Kaldı ki, burada derpiş ettiğimiz usuller de hâkimlerin aleyhine değildir, lehinedir. Nihayet müsaadenizle şunu da hatırlatayım: Bu müessese ilk defa Fransa'da kurulmuştur. Malûmdur ki 1946 Anayasası ile Fransa'da gün ışığına kavuşmuş bir müessesedir. Ondan sonra İtalya aynı müesseseyi kurmuştur. Şimdi de biz kuruyoruz. Fransa'da kurulmuş olan bu müessesenin vermiş olduğu kararlar orada itiraz üzerine Danıştaya gitmektedir ve Danıştayın marakabesinden geçmektedir.

İkinci bir noktayı da son olarak işaret ediyim : Farzedelim ki, Yasama Meclisinden hâkimlerin bağımsızlığını zedeleyecek mahiyette ve dolayısıyla Anayasaya aykırı mahiyette bir kanun çıktı, bunun iptal müddeti de geçti. Şayet Danıştaya müracaat yolunu kapatacak olursak defî hakkını da hâkimlerden almış olacağız demektir. Yüksek Hâkimler Kurulunda hâkimler defide bulunamayacaklardır. Ancak Danıştaya gittikleri takdirdedir ki, orada bu kanunun Anayasaya aykırı olduğu yolunda bir defide bulunabileceklerdir ve o kanun neticede Anayasa Mahkemesince iptal edilebilecektir. Binaenaleyh burada koyduğumuz sistem hâkimlerin aleyhine değil, lehinedir. Ortada bir prestij meselesi bulunmadığı da aşîkârdır. Bu maddenin aynen kabulünü Yüksek Heyetinizden rica ederim.

ŞAHAP KİTAPÇI — Bu dâvada kim hasım olacaktır.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MÜNÇİ KAPANİ — Tasarrufun iptali istenecektir. Tasarruf kazai değil, idaridir.

Yüksek Başkanlığa

144 nolu madde metnine son fıkraya olarak aşağıdaki hususun eklenmesini arz ve teklif ederim.
Sırrı Atalay

Yüksek Hâkimler Kurulu kararları kesindir.

BAŞKAN — Efendim, sıra önergelerin oya sunulmasına gelmiştir. Önergeler şu şekilde tasnif edilebilir :

1. Yüksek Hâkimler Kurulu kararlarının kesin olduğu ve onlar hakkında hiçbir mercie müracaat edilemeyeceğine dair olan önergeler;

2. Yüksek Hâkimler Kurulunun kararına karşı bir mercie itirazın yapılabileceğine dair olan önergeler;

3. Yüksek Hâkimler Kurulu kararlarına karşı aynı kurula itiraz edilebileceğine dair olan önergeler.

Şimdi en aykırı teklif Yüksek Hâkimler Kurulu kararlarının kesin olduğu ve bu kararlara karşı hiçbir mercie müracaat edilemeyeceğine dair olan tekliflerdir. Bunların hepsi aynı mahiyettedir. Müsaade ederseniz hepsini birden okuyalım. Ondan sonra reyeye koyalım.

(Ekrem Tüzemen'in önergesi tekrar okundu.)

(Mehmet Göker'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Üç önerge var. İkisi kesindir diyor. Diğeri de başka mercie gidemez diyor. Bu önergelerde gaye ve hedef aynıdır. Bu üç önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi ikinci kısım, aynı kurula itiraz edilebileceği yolundaki önergeler vardır. Bunları okutuyorum.

(Şahap Kitapçının önergesi tekrar okundu.)

(Nedim Ergüven ve 13 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergelerin dikkate alınmasını oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

MEHMET HAZER — Önergemi geri alıyorum.

HİKMET KÜMBETLİOĞLU — Ben de geri alıyorum.

BAŞKAN — O halde maddeyi aynen yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Saat 15 te toplanılmak üzere oturuma son veriyorum.

Kapanma saati : 12,55

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — İbrahim Senil

KATIPLER : Rifat Çini, Şahap Kitapçı

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

145 nci maddede kalmıştık, oradan müzakereye devam ediyoruz. 145 nci maddeyi okutuyorum.

D) Anayasa mahkemesi

I. Kuruluş

a) Üyelerin seçimi

Madde 145. — Anayasa Mahkemesi, on beş asıl ve beş yedek üyeden kuruludur. Asıl üyelerden dördü Yargıtay, üçü Danıştay genel kurullarınca kendi başkan ve üeleriyle Başsavcı ve Başkanunsözcüsü arasından üye tam sayılarının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir. Bir üye, Sayıştay Genel Kurulunca kendi Başkan ve üeleri arasından aynı usulle seçilir. Millet Meclisi üç, Cumhuriyet Senatosu iki üye seçer. Cumhurbaşkanınca da iki üye seçilir. Cumhurbaşkanını, bu üyelerden birini, Askerî Yargıtay Genel Kurulunun üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ve gizli oyla göstereceği üç aday arasından seçer.

Yasama Meclisleri, bu seçimleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üeleri dışından, üye tam sayılarının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla yaparlar. İlk iki oylamada bu çoğunluk sağlanmazsa, salt çoğunlukla yetinilir.

Yasama Meclislerince seçilecek üyelerden birer kişinin, Üniversitelerin hukuk, iktisat ve siyasal bilimler öğretim üyelerinin birlikte toplanarak, açık üyeliklerin üç katı tutarında ve gizli oyla gösterecekleri adaylar arasından olması gereklidir.

Anayasa Mahkemesine asıl veya yedek üye olabilmek için, kırk yaşını doldurmuş bulunmak ve Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay veya Sayıştayda Başkanlık, üyelik, Başsavcılık, Başkanunsözcülüğü veya üniversitelerde hukuk, iktisat ve siyasal bilimler alanlarında en az beş yıl öğretim üyeliği veya on beş yıl avukatlık yapmış olmak şarttır.

Anayasa Mahkemesine, Yargıtay iki, Danıştay ile Yasama Meclislerinin her biri birer yedek üye seçerler. Yedek üyelerin seçiminde de, asılların seçimindeki usul uygulanır.

Anayasa Mahkemesi üeleri, resmî veya özel hiçbir görev alamazlar.

BAŞKAN — Önergeler var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

145 nci maddenin 1 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde cümlenin ilâvesini arz ve teklif ederim, saygılarımla.

Ekrem Tüzümen

Birinci fıkraya eklenecek cümle : Anayasa Mahkemesi, kendi üeleri arasından, gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla dört yıl için, bir başkan ve bir başkanvekili seçer; yeniden seçilmek caizdir.

BAŞKAN — Buyurunuz, Adalet Bakanı.

ADALET BAKANI EKREM TÜZEMEN

— Muhterem arkadaşlarım, mâruzatım çok kısa olacak. Şimdiye kadar kabul edilen maddelerde gördünüz; gerek Yargıtayın, gerek Danıştayın, gerek Askerî Yargıtayın başkanlarının ne şekilde seçileceği hususu Anayasada gösterilmiştir. Fakat Anayasa Mahkemesine kimin reislik edeceği, ne İstanbul İlim Heyetinin tasarısında, ne de buradaki arkadaşlarımızın hazırladığı tasarıda yer almamıştır. Bendeniz bunu görerek tasarının birinci müzakeresinde bu eksikğin tamamlanması için bir tahrir sunmuştum. Fakat maalesef maddenin müzakeresi sırasında Bakanlar Kurulu toplantısı olduğu için burada bulunamadım, tahririmi izah edemedim. O zaman önergem reye sunulmuş, reddedilmiştir.

Maddenin ikinci müzakeresi vesilesiyle isteğimi aynı şekilde tekrarlamakta fayda gördüm. Arkadaşlar, Anayasa Mahkemesine kim başkanlık edecek? Diyecekler ki, bunun tesbitine lüzum yok, bu Anayasa Mahkemesi kanun ile tesbit edi-

lebılır. Cevabım şu : Danıştayın, Yargıtayın da özel kanunları çıkacak. Çıkacak ama, onların başkanlarının kim olacağını tesbit ettik. Anayasa Mahkemesinin Başkanının nasıl seçileceğine dair de bir hüküm koyalım.

Yargıtayın Başkanının seçimi, Yargıtay Genel Kuruluna bırakılmıştır. Yüksek komisyondan rica ediyorum, teklifimi kabul etsinler, Anayasa Mahkemesi de Başkanını kendisi seçsin; bu seçim belli bir süre için yapılsın. Başkan, gerekirse, belli müddetin sonunda değiştirilebilsin.

Tâyinlerde olduğu gibi seçimlerde de isabetsizlikler olabilir. Bu itibarla meselâ 45 yaşında başkan seçilen bir zatın, bu göreve daha ehil bir üye bulunmasına rağmen, 65 yaşına kadar iş bağında kalması doğru olmaz. Başkanlık için belli bir müddet kabul edilirse her halde çok iyi olacaktır.

Anayasanın 70 nci maddesine göre, en az yedi sene Anayasa Mahkemesine Reislik yapan bir kimse hayatı boyunca Senato Azası olacaktır. Seçim yolu ile, iki defa, üç defa başkan olan bir zat hayatı boyunca Senato azası olursa, kendisinin hakikaten buna lâyık bir insan olduğu anlaşılıyor olur.

Bu itibarla Yüksek Heyetinizden ricam. Takririmin lehine rey kullanmanızdır. Teklifim demokratik sistemlere de uygun olan bir prensiptir, kabul buyurulmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

145 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Sırrı Atalay

Anayasa Mahkemesi on beş asıl ve beş yedek üyeden kuruludur. Asıl üyelere dörtü Yargıtay, üçü Danıştay Genel Kurullarınca kendi başkan ve üyeleri ile Başsavcı ve Baş Kanun Sözcüsü arasında üye tam sayılarının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir. Bir üye Askeri Yargıtay Genel Kurulunca kendi Başkan ve üyeleri arasından aynı usule uyularak seçilir. Bir üyeyi seçme niteliğine sahibolanlar arasında Cumhurbaşkanı seçer. Yasama meclisleri kendi üyeleri dışından üçer üyeyi üye tam sayılarının üçte iki çoğunluğu ve gizli oyla seçerler. İlk iki oylamada bu çoğunluk sağlanmazsa salt çoğunlukla yetinilir. Yargıtay 2, Danıştay ve Yasama Meclisleri birer yedek üyeyi asıllarının seçimlerindeki

usule göre seçerler. Anayasa Mahkemesine asıl ve yedek üye olabilmek için kırk yaşını doldurmuş bulunmak, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, başkanlık, üyelik, başsavcılık, Başkanun Sözcülüğü üniversite veya yüksek okullarda Hukuk, İktisat, Siyasal Bilgiler profesörlüğü veya 15 yıl avukatlık yapmış olmak şarttır. Anayasa Mahkemeleri üyeleri, resmî veya özel hiçbir görev alamazlar.

BAŞKAN — Söz komisyonundur.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlar, Anayasa Mahkemesi Başkanının nasıl seçileceği meselesi üzerinde durulmaktadır. Bu müessese bizde tamamen yenidir. Başkanın nasıl seçileceği kanuna bırakılabilir. Mamafih seçim tarzının Anayasada tesbit edilmesi yolundaki fikir, Anayasa Komisyonunda bâzı arkadaşlarımızca da temsil edilmiştir. Şimdi belirtmek isterim ki, muhterem arkadaşımızın teklifine katılıyoruz; ve ilâve ediyoruz ki, böyle bir hüküm, Yargıtay Başkanlarının seçimi ile ilgili olarak konulacak hükümden çok daha lüzumlu ve yerindedir. Çünkü Yargıtay Başkanının, başka bir makam, yani Yüksek Hakimler Kurulu tarafından seçilmesi bahis konusu olabilir Anayasa Mahkemesi Başkanının ise, bu mahkemeden başka bir makam veya heyetçe seçilmesi - kanaatimizce - caiz değildir. Geriye bir müddet meselesi kalıyor. Bunu da kanuna bırakmaktansa, Anayasada zikretmek yerinde olur. Esasen Başkanlığın devamlı olması, pek yerinde bir hal suretidir. Bilhassa «bir heyeti idare edecek şahsın», bir imtihan geçirmesi ve Başkanlık vâsını fiilen ispat etmesi de lâzımdır. Ancak, üç senelik devre kanaatimce kısadır, 4 sene olmalıdır. 7 sene Anayasa Mahkemesi Başkanlığında bulunan kimse nin Senatoya tabii üye olması esasını kabul ettiğimize göre, bunun için hiç olmazsa iki devre seçilmesi kâfi gelebilmelidir. Yani Başkanlık devresinin 4 seneye çıkarılması yerinde olur. Arkadaşımız değiştirme teklifimizi kabul ederse, mesele kalmıyor demektir.

Sırrı Atalay arkadaşımızın teklifine gelince : Müessesenin kuruluşunu tamamen değiştirir mahiyette olduğundan, bu teklife katılamıyoruz.

ADNAN BAŞER — Senatoya üye girecek Anayasa Mahkemesi Başkanının hepsi emekli oldukları zaman girecekler mi?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Sadece 7 sene başkanlık yapanlar Senatoya girebilecek. Yani iki defa başkan seçilmiş olması gerekmektedir.

BAŞKAN — Madde hakkındaki en aykırı teklif olan Sırrı Atalay'ın önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Adalet Bakanı Ekrem Tüzemen'in teklifine komisyon katılıyor, yalnız 3 senelik müddetin 4 sene olarak düzeltilmesini şart koşuyor. Bu önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Şimdi, kabul edilen önergeye göre düzeltilmiş olan maddeyi okutuyorum.

D) Anayasa Mahkemesi

I. Kuruluş

a) Üyelerin seçimi

Madde 145. — Anayasa Mahkemesi, on beş asıl ve beş yedek üyeden kuruludur. Asıl üyelerden dördü Yargıtay, üçü Danıştay genel kurullarınca kendi Başkan ve üyeleriyle Başsavcı ve Başkanunsözcüsü arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir. Bir üye, Sayıştay Genel Kurulunca kendi Başkan ve üyeleri arasından aynı usulle seçilir. Millet Meclisi üç, Cumhuriyet Senatosu iki üye seçer. Cumhurbaşkanınca da iki üye seçilir. Cumhurbaşkanı, bu üyelerden birini, Askerî Yargıtay Genel Kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğuyla ve gizli oyla göstereceği üç aday arasından seçer. Anayasa Mahkemesi, kendi üyeleri arasından, gizli oyla ve üçte iki çoğunlukla, dört yıl için, bir Başkan ve bir Başkanvekili seçer; yeniden seçilmek caizdir.

Yasama Meclisleri, bu seçimleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri dışından, üye tamsayılarının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla yaparlar. İlk iki oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, salt çoğunlukla yetinilir.

Yasama Meclislerince seçilecek üyelerden birer kişinin, Üniversitelerin hukuk, iktisat ve siyasal bilimler öğretim üyelerinin birlikte toplanarak, açık üyeliklerin üç katı tutarında ve gizli oyla gösterecekleri adaylar arasından olması gereklidir.

Anayasa Mahkemesine asıl veya yedek üye olabilmek için, kırk yaşını doldurmuş bulunmak ve Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay

veya Sayıştayda Başkanlık, üyelik, Başsavcılık, Başkanunsözcülüğü veya Üniversitelerde hukuk, iktisat ve siyasal bilimler alanlarında en az beş yıl öğretim üyeliği veya onbeş yıl avukatlık yapmış olmak şarttır.

Anayasa Mahkemesine, Yargıtay iki, Danıştay ile Yasama Meclislerinin herbiri birer yedek üye seçerler. Yedek üyelerin seçiminde de, asılların seçimindeki usul uygulanır.

Anayasa Mahkemesi üyeleri, resmî veya özel hiçbir görev alamazlar.

BAŞKAN — Okunan maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

b) Üyeliğin sona ermesi

Madde 146. — Anayasa Mahkemesi üyeleri altmış beş yaşında emekliye ayrılırlar.

Anayasa Mahkemesi üyeliği, bir üyenin hâkimlik meslekinden çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymesi halinde kendiliğinden; görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceğinin kesin olarak anlaşılması halinde de, Anayasa Mahkemesi üye tamsayısının üçte iki çoğunluğun kararı ile sona erer.

BAŞKAN — Bir önerge var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

146 nci maddenin 1 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Sırrı Atalay

Anayasa Mahkemesi üyeliği süresi yedi yıldır. Tekrar seçilme caizdir. Anayasa Mahkemesi üyeleri 65 yaşını doldurmadan önce emekliye ayrılamazlar. Üyeliğin sona erişinde emeklilik hakkını kazanamayanlar en yüksek dereceli Devlet memuru gibi emeklilik hakkına şasişoburlar.

BAŞKAN — Komisyonun bir mütalâası varmı?

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ EMİN PAKSÜT — Katılmıyoruz, efendim.

BAŞKAN — Önergeye komisyon katılmıyor. Oyunuza sunuyorum. Dikkate alanlar... Kabul etmeyenler... Reddedilmiştir.

Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

II. Görev ve yetkileri

Madde 147. — Anayasa Mahkemesi, kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İç-

tüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetler.

Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu üyelerini, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini; Cumhuriyet Başsavcısını, Başkanunsözcüsünü, Askerî Yargıtay Başsavcısını ve kendi üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar ve Anayasa ile verilen diğer görevleri yerine getirir.

Anayasa Mahkemesinin, Yüce Divan sıfatıyla yargılanmasında savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı yapar.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

III. Yargılama ve çalışma usulü

Madde 148. — Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usulleri kanunla; mahkemenin çalışma tarzı ve üyeleri arasındaki iş bölümü kendi yapacağı İçtüzükle düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan sıfatıyla baktığı dâvalar dışındaki işleri, dosya üzerinde inceler. Ancak, gerekli gördüğü hallerde, sözlü açıklamalarını dinlemek üzere ilgilileri çağırır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

IV. İptâl dâvası

a) Dâva hakkı

Madde 149. — Cumhurbaşkanı; son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde onunu alan veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilci bulunan siyasi partiler veya bunların meclis grupları; Yasama Meclislerinden birinin üye tam sayısının en az altıda biri tutarındaki üyeleri; kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda Yüksek Hâkimler Kurulu, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay ve Üniversiteler, kanunların veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüklerinin veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptâl dâvası açabilirler.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

b) Dâva açma süresi

Madde 150. — Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptâl dâvası açma hakkı, iptâli istenen kanunun veya İçtüzüğün Resmî Gazetede yayınlanmasından başlayarak doksan gün sonra düşer.

BAŞKAN — Önerge yok. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

c) Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi

Madde 151. — Bir dâvaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddî olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar dâvayı geri bırakır.

Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddî görmezse, bu iddia, temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere üç ay içinde kararını verir.

Bu süre içinde karar verilmezse, mahkeme Anayasaya aykırılık iddiasını, kendi kanısına göre çözümlüyerek dâvayı yürütür. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkemeler buna uymak zorundadır.

BAŞKAN — Önerge yok. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

V. Anayasa Mahkemesinin kararları

Madde 152. — Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir.

Anayasa Mahkemesince, Anayasaya aykırı olduğundan iptâline karar verilen kanun veya İçtüzük veya bunların iptâl edilen hükümleri, karar tarihinde yürürlükten kalkar. Gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptâl hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın verildiği günden başlayarak altı ayı geçemez.

İptal kararı geriye yürümez

Anayasa Mahkemesi, diğer mahkemelerden gelen Anayasaya aykırılık iddiaları üzerine verdiği hükümlerin, olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olacağına da karar verebilir

Anayasa Mahkemesi kararları, Resmî Gazetede hemen yayınlanır ve Devletin yasama,

yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar

BAŞKAN — Önerge yok Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Dördüncü Kısım
Çeşitli Hükümler

1. Devrim kanunlarının korunması

Madde 153. — Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma amacını güden aşağıda gösterilen Devrim kanunlarının, bu Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasaya aykırılığı ileri sürülemez.

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu;

2. 25 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası hakkında Kanun;

3. 30 Teşrinisâni 1341 tarihli 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Unvanların Men ve İlgasına dair Kanun;

4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru tarafından yapılacağına dair medenî nikâh esası ile aynı Kanunun 110 ncu maddesi hükmü;

5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmîlîl Erkamın kabulü hakkında Kanun;

6. 1 Teşrinisâni 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harfleri Kanunu;

7. 26 Teşrinisâni 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lâkap ve unvanların kaldırıldığına dair Kanun;

8. 3 Kânunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bâzı Kisvelerin Giyilemeyeceğine dair Kanun.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde Kabul edilmiştir. (Sürekli alkışlar)

II. Diyanet İşleri Başkanlığı

Madde 154. — Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Kabul Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Beşinci Kısım
Geçici hükümler

I. T. B. M. M. nin seçilmesi ve toplanması

a) Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu seçimlerinin birlikte yapılacağı; ilk toplantı günü

Geçici madde 1. — Bu Anayasaya göre kurulan Millet Meclisiyle Cumhuriyet Senatosunun seçimleri aynı günde yapılır.

Seçim sonucunun Yüksek Seçim Kurulunca ilânını takibeden beşinci gün, her iki Meclis kendiliğinden, Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi binasında birlikte toplanır. Bu toplantıya, en yaşlı milletvekili başkanlık eder. Bu toplantıda, önce Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve sonra milletvekilleri andıçerler.

BAŞKAN — Önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Milletvekilleri ile Cumhuriyet Senatosu üyelikleri seçimlerinin geçici 1 nci maddeye göre aynı günde yapılması derpiş edilmektedir. Aynı günde aynı bünyeli seçimlerin aynı yerde yapılması, yanlışlık, karışıklık ve tercih serbestliğinin ortadan kaldırılmasına sebebolaçağından seçimlerin üzerinde en ufak tereddüdün dahi bulunmaması umumun arzusundan bulunduğundan iki seçimin ayrı ayrı günlerde yapılması daha muvafık olacağından geçici 1 nci maddenin 1 nci fıkrasının (Bu Anayasaya göre kurulan Millet Meclisinin seçimlerinden bir hafta sonra Cumhuriyet Senatosu seçimleri yapılır.) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Sırrı Atalay Cevdet Geboloğlu
Vefik Pirinçioğlu Alp Kuran
Feyyaz Köksal Orhan Köprülü
Ferruh Güven Emin Soysal
Mehmet Ali Kumbasar

SIRRI ATALAY — Muhterem arkadaşlarım, iki seçimin aynı günde yapılmasının birçok mahzurları olacaktır. Nüfusunun % 50 sinden çoğu okur - yazar olmıyan bu memlekette bünyesi tamamiyle birbirinden ayrı, yurdun birçok yerlerinde bir tek sandık yerini dahi kanundaki şartlara göre birçok köylerde bulmamız mümkün olmadığına göre, her türlü karışıklıklardan azade ve seçim serbestisi içinde, yani vatandaşın seçim üzerinde dilediği şekilde düşünüp, o seçim için rey verme serbestisi

imkânları da ortadan kalkacaktır. Biz eğer masrafları düşünüyorsak, zamanı düşünüyorsak, milli iradenin tecellisi bakımından bu masraflar çok dahi olsa bunları bir tarafa bırakmaya mecburuz.

Fazla zaman alması mevzuuna gelince; arz ettiğim faydalar karşısında, nihayet birer hafta farkla olacaktır. Yani ilk defa milletvekili seçimi yapılır, bir hafta sonra da Senato seçimi yapılır. Böylece uzun bir zaman kaybı da olmayacaktır sanırım. Bu suretle birçok yanlışlık ve karışıklıklara da meydan vermemiş oluruz. Aksi takdirde korkarım ki, seçimler üzerinde gölgeler, şüpheler bırakır ve telâfisi de mümkün olmaz. Bu itibarla, her türlü şüpheden âri bir seçim yapmak istiyorsak, bir miktar mesafe bırakalım, zahmete girelim, biraz masraf edelim, iki seçimi birbirinden ayrı zamanlarda yapalım.

BAŞKAN — Bir önerge var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Maddedeki milletvekilinden maksadın komisyonca açıklanmasını arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Söz komisyonundur.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ EMİN PAK-SÜT — Muhterem arkadaşlarım, 27 Mayıs'ta normal bir Anayasa düzenine geçmek çabası içinde olduğumuzdan, biz önümüzdeki seçimlerin neticelerini bütünü ile düşünüyor, ele alıyoruz.

Şimdi arkadaşlarım, Türkiye'de iki Meclis kurulacaktır. Bir Meclis ile Türkiye Büyük Millet Meclisi teşekkül etmez. Hepiniz seçimlerin içinde bulundunuz. Onun havasını bilirsiniz. Türkiye'de bir seçim kampanyası açacaksınız, birkaç gün sonra, rey verilecek, memlekette seçim sonrası havası esecek, arkasından ikinci bir seçime daha gireceksiniz. Ondan sonra, halkı, yeni bir seçimin atmosferine atacağız. Buna imkân yoktur. Kaldı ki; arkadaşlarımızın mütalâalarının hilâfına seçimlerin neticesinin derhal alınmamış olmasının asıl ikinci Meclis üzerinde gölge yapması melhuzdur. Bu itibarla, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurulması, normal düzene geçilmesi bakımından bu seçimlerin bilhassa içinde bulunduğumuz şartlar nazarı itibara alınır da her iki

seçimin aynı zamanda yapılması lüzumu anlaşılır. Lütfen arkadaşlarımız ısrar etmesinler.

(Sırrı Atalay ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeyi dikkate alanlar... Almayanlar... Nazarı dikkate alınmamıştır.

Maddeyi aynen yüksek oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

b) Cumhuriyet Senatosunun kurulması

Geçimi madde 2. — Bu Anayasaya göre kurulacak Cumhuriyet Senatosunun ilk genel seçimleri, genel oyla seçilecek olan bütün üyelikler için yapılır.

Cumhuriyet Senatosu, Cumhurbaşkanınca seçilmesi gereken on üyenin seçiminden önce hukukî varlık kazanır. Cumhurbaşkanı, bu üyeleri, kendi seçiminden başlayarak bir ay içinde seçer.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur.

Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

c) Geçici İçtüzük

Geçici madde 3. — Bu Anayasaya göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Millet Meclisinin ve Cumhuriyet Senatosunun toplantı ve çalışmalarını için, kendi İçtüzükleri yapılmaya kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 Ekim 1957 tarihinden önce yürürlükte olan İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

II. Kurucu Meclis, Millî Birlik Komitesi ve Temsilciler Meclisinin hukukî varlıklarının sona ermesi

Geçici madde 4. — Bu Anayasaya göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanmasıyla, 20 Nisan 1340 tarihli ve 491 sayılı Teşkilâtî Esasiye Kanununa ve 12 Haziran 1960 tarihli ve 1 sayılı Kanunla 13 Aralık 1960 tarihli ve 157 sayılı Kanuna göre kurulan Kurucu Meclisinin, Millî Birlik Komitesinin ve Temsilciler Meclisinin hukukî varlıkları sona erer ve bunlar kendiliğinden dağılmış olurlar.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Geçici dördüncü maddede bir tereddüdümüz vardır, tetkik edeceğimiz bir husus var-

dır. maddenin müzakeresine başlansın, fakat komisyon fikrini arz etmeden evvel bir aralık rica ediyoruz.

BAŞKAN — Geçici dördüncü maddeyi bırakıyoruz.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ EMİN PAK-SÜT — Geçici 6 nci madde 5 nci madde olarak numara alacak.

BAŞKAN — Eski geçici 6 nci maddeyi geçici 5 nci madde olarak okuyoruz.

IV. Cumhurbaşkanlığı seçimi

Geçici madde 5. — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin andıktıkları toplantının ertesi günü, Cumhurbaşkanlığı seçimi yapılır.

Cumhurbaşkanının seçilmesiyle, 12 Haziran 1960 tarihli ve 1 sayılı Kanunla kabul edilmiş olan Devlet Başkanının görevi kendiliğinden sona erer.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

V. Bakanlar Kurulunun kurulması

Geçici madde 6. — Bu Anayasanın 102 nci maddesine göre yeni Bakanlar Kurulu kurulunca, 12 Haziran 1960 tarihli ve 1 sayılı Kanuna göre kurulan ve iş başında olan Bakanlar Kurulunun görevi kendiliğinden sona erer.

BAŞKAN — Değiştirge önergesi yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

VI. Anayasanın kabul ettiği organ, kurum ve kurullar

a) Yeni organ, kurum ve kurulların kurulması

Geçici madde 7. — Bu Anayasa ile kabul edilmiş olan organ, kurum ve kurulların kuruluş ve işleyişleriyle ilgili kanunlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısında başhıyarak en geç altı ay içinde ve bu Anayasa ile konulması emredilen diğer kanunlar da en geç iki yıl içinde çıkarılır.

BAŞKAN — Komisyonun maddeye bir ilâvesi vardır. Bu Anayasa ile kabul edilenden sonra (yeni) kelimesi ilâve edilmiştir.

MUHİTTİN GÜRÜN — Ben, tavrımı geri alıyorum.

BAŞKAN — Maddeyi (yeni) kelimesinin ilâvesiyle yüksek oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

b) Eski organ, kurum ve kurulların durumu
Geçici madde 8. — Bu Anayasaya göre kurulacak organ, kurum ve kurullar, kuruluş kanunları yürürlüğe konularak görevlerine başlayınca kadar, bu konularda yürürlükteki hükümlerin uygulanmasına devam olunur.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Maddenin son satırındaki «bu konularda yürürlükteki hükümlerin» ibaresi «bu konulardaki hükümlerin» olacaktır.

BAŞKAN — İki değiştirge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Her hangi bir yanlış anlaşma ve iltibasa meydana bırakılmaması amacıyla geçici 8 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesi hususunu yüksek müsaadelerine arz ediyorum.

Hayrettin Şakir Perk

Geçici madde 8. — 12.6.1960 tarih ve 1 sayılı Kanun ile kurulmuş olan «Yüksek Soruşturma Kurulu» ile «Yüksek Adalet Divanı» Anayasa Mahkemesi kuruluncaya kadar görevlerine devam ederler.

HAYRETTİN ŞAKİR PERK — Vakıa bu madde, Anayasamızın mevzuubahsettiği organlar ve kurulların, teşekküllerin aynen devam edeceğini gösteriyor ise de; bunun inkılâptan evvelki kurullara aid olması ihtimali derpiş ve bu yolda her hangi bir iddiada dermeyan edilebilir. Ezcümle Yassıada'daki müdafilerin Yüksek Adalet Divanına karşı Anayasanın kabulünden sonra artık salâhiyeti kalmadığı, dâvalara bakamayacağı iddiasının dermeyan etmeleri ihtimali mevcuttur. Böyle bir ihtimali önlemek için bu ilâveyi faydalı buluyorum. Komisyonun da kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Bir önerge var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Devletin, hürriyetler nizamının temeli ve mesnedi olan mahkemelerimizin bağımsızlığını temin ve tesis edecek müesseseleri kuruyor, garanti hükümlerine bağliyoruz.

Temel hürriyetlerin, ödev ve hakların koru ve tesirlerinden masun ofuşunu sağlayacak, vatandaşın gönül huzuru ve emniyet içinde başvurabileceği tarafsız ve âdil, en mukaddes organı şerefine lâıyk bir şekilde yeni hüküm ve müesseselerle tehz ediyoruz. Yüreklerimizin üzerinde titredığı ve daima alâka ile titriyece-

ği, ümitlerimizin kaynağını teşkil eden, adalet cihazımızın yeni mesnet ve vechesinde her türlü şüphe ve gölgeden uzak olması bünyesinin sağlamlığı itibarının üstünlüğü ve tesirli olmasının umumiliği bakımından ayrı bir önem taşır. Uzun yıllar insafsız bir idarenin tasallutuna mâruz kalmış, partizan bir zihniyetin kökünden sarmaya teşebbüs ettiği ve bâzı neticeler aldığı, bu davranışın çeşitli tesirlerine kapılmış veya uyulmuş bâzı oluşları görmemezlik edemeyiz. Faziletli ve vicdanlı hareketin sayısız örneklerini cesaretle vermiş adaletimizin geniş bünyesi içinde, çok az da olsa, bu şekildeki oluşları gözden geçirmesek, bağımsız müessesenin mesnet ve temelinde tereddüt ve şüpheleri bırakmış olacağız. Umumun vicdanında en ufak bir tereddüt ve şüpheyi bırakmak istemiyor isek ve bu meslekin müntesiplerinin ruh ve dimağlarında en ufak şüphe izlerini bırakmak istemiyorsak, onların fazilet ufuklarında huzur ve emniyet içinde şeref hizmetlerinde başarılar bekliyorsak, hür ve demokratik memleketlerde tecrübesi başarıyla yapılmış bir gözden geçirme hareketini yapmalıyız.

Geçmişte bunun başarılı ve hayırlı örneğini vermiş ve neticesini almışızdır. Unutulması mümkün olmayan bir husus adalet cihazının özelliği ve Anayasamızın bu özelliğe temin ettiği müstesna değer ve tevdi ettiği yetkidir.

Millet kaderinin toplandığı organların muvazenesinde tesirli mevkiî adalet dağıtma gibi muazzaz bu ödevi tevdi ettiğimiz adalet cihazı üzerinde hassasiyet ve dikkatle durmak istikbalimizin meselesidir.

Şerefli geleneği ve hizmetleri olan hâkimlerimizin büyük bir ekseriyetinin sağduyusu ve arzusunu ifade ettiğimize eminiz. Tarihî büyük bir ödevin tevcih imkânlarına sahip Yüksek Heyetinizin meseleye eğileceğini ümid ederek geçici 8 nci maddeye şu fıkranın ilâvesini arz ve teklif ediyoruz :

«Yüksek Hâkimler Kurulu kuruluşunun tamamlanmasından itibaren en geç 6 ay içinde, yargıtay dâhil, bütün hâkimlerin niteliklerini inceler ve kesin olarak karara bağlar.»

Ratip Tahir Burak	Sırrı Atalay
Avni Yurdabayrak	Vedat Dieleli
Vefik Piringçioğlu	Âdil Sağiroğlu
Mehmet Göker	Adnan Başer

Emin Soysal	M. Rauf İnan
Sait Erding	Cemal Reşit Eyüboğlu
Abdülhâdi Toplu	Mehmet Hazer
Cevdet Aydın	Yaşar Egin
Dr. Celâl Sungur	Rahmi Günay
Nurettin Akyurt	Mehmet Şişman
Zeki Tekiner	Mehmet Özbay
Suphi Doğukan	Bahri Yazır
Hamza Eroğlu	Feridun Üstün
Kenan Esengin	Ahmet Şener
Halil Akyavaş	Dündar Soyer
A. Karamüftüoğlu	İ. Selçuk Çakıroğlu
Abdülkadir Göğüş	Vedat Arıkan
Ali Erel	Mehmet Ali Kumbasar
Hakkı Kâmil Beşe	Alp Kuran
Ahmet Atılğan	Şeref Bakşık
Alaettin Ergömenç	Yekta Karamustafaoğlu
Dr. Yusuf Ziya Yücebilgin	Kâmil Başaran
Fakih Özfakih	İhsan Kabadayı
Mustafa Dinekli	Adnan Ertanık
Hamdi Orhon	Bekir Sıtkı Baykal
Cevdet Geboloğlu	Feridun Ergin
Nuri Kınık	Sırrı Hocaoğlu
Vahap Dizdaroğlu	Rauf Bayındır

BAŞKAN — Buyurun, önerge sahiplerinden Ratip Tahir Burak,

RATİP TAHİR BURAK — Muhterem arkadaşlar, 10 yıl devam eden düşük idare devrinde, bütün meslekler arasında adliye mesleki, bu meslekin içindeki hâkimler sınıfı, en başarılı imtihanı vermiştir.

Naçiz arkadaşımız, muhterem hâkimlerle en geniş ölçüde karşı karşıya gelmiş bir kimsedir, hakkında 54 dâva açılmış, 53 ünden beraet etmiştir. Yalnız bir tanesinden mahkûmiyet kararı almış bulunuyor. Bu arada, beraet ettiğim dâvalarda beraetimi isteyen müddeimumiler tekaüde sevk edilmiş, neticeye müessir bilir kişi raporları temin etmiş olan mahkeme üyeleri tekaüde sevk edilmiş, arzu edilmiyen bir şekilde şahitlik yapan emniyet mensupları, âmirleri ve polisler mahallerinden kaldırılmış, her türlü tazyik yapılmıştır.

Diğer mesleklere nazaran çok az sayıda istisnai mahiyette birtakım zayıf karakterli hâkimlerle karşılaşabiliriz. Bunlardan iki tanesi hakikaten çok mühim bir hususiyet arz etmektedir : Birincisi; benim Paşakapısı Ceza evinde 16 ay kanunsuz olarak kalmama âmil olanıdır. Bile

bile, bütün vesikaları mahkemeye verildiği, resmen cevaplar alındığı halde ve Basın Kanununun tadili, yeni kanunun yürürlüğe girmesi, kanunların yürürlüğe girmesini tâyin eden kanun karşısında, durumumu tesbit etmiş olmama rağmen, gözlerimin içine bakmadan, çekinerek, aldıkları emirlere ittiba ederek başlarını önelere eğmiş, boyunları bükük, renkleri sarı iki âza yürürlüğe girmemiş olan bir kanunla beni mahkûm etmişlerdir.

İlâhi adalet nâdiren de olsa bâzan en katî şekilde tecelli ediyor. Ben Paşakapısı ceza evinde iken bu iki hâkim âhirete intikal ettiler. Allah taksiratlarını affeyesin.

Yalnız, her meseleyi ilâhi adalete bırakacak olursak ne bizlere ve ne de bu çalışmalara lüzum hâsıl olur. Şimdi isim, zaman, mekân zikretmeden bir başka hâdiseden bahsedeceğim. Bir ilçe merkezinde bir başka hâkimle karşılaştım. Bir karar. Bu kararın içinde üç hüküm var. Sâkıt Reisicumhur Celâl Bayar'a, Reisicumhur cahildir demek suretiyle hakaret etmişim, Demokrat Parti ilçe merkez idare kurulu toplanıyor, müzakere ediyor, antetli numaralı bir kâğıt ile ve idare kurulunun başkanlarının imzasıyla iddia makamına ihbar yapıyor, muvafakat aldıktan sonra muhakeme başlıyor. Muhbirler aynı zamanda âmme şahididir. Ayrıca âmme şahidi olarak 7 tane emniyet mensubu vardır ve birçokta müdafaa şahitlerim vardır. Vazifeli olarak toplantı yerinde bulunan ve beni baştan sonuna kadar dinliyen emniyet memurlarının müsnet sözleri duymamış olmaları, söylenmediğine delil teşkil etmez, şahitlerin hepsi Halk Partilidir, parti disiplini iktizası böyle konuşuşlar, şahadetleri makbul değildir, geri kalanlar ise iktidar partisine mensuptur, onların sözüne ittiba etmek lâzımdır diyor. Evrak Temyize kadar geldi.

Arkadaşlarım, bu vasıftaki hâkim bugün iş başındadır, buna teminat vermek, bunun kararlarıyla âmmeye adalet dağıtmakta devam etmesine imkân sağlamak bizim görevimiz değildir. Bu türlü kimselere teminat veremeyiz.

ZEKİ BALTACIOĞLU — Sayın Başkanım, söz istiyorum, usul hakkında. (Gürültüler)

BAŞKAN — Buyurun, komisyon.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ EMİN PAKSÜT — Çok muhterem arkadaşlarım, Başkanlığa 70 - 80 imzalı bir takrir verildi. Sayın Ra-

tip Tahir Burak arkadaşımız, şahsan mâruz kaldığı bâzı muameleleri burada mevzuubahtetti. Şimdi yapmakta olduğunuz Anayasanın geçici maddelerine ek bir fıkra ilâvesi hakkındaki önergeyi savundu.

Ratip Tahir Burak arkadaşımızın çekmiş olduğu ıstırapları paylaşmayan bu Mecliste bir tek kişi bulunamaz. Bu konuda bir tane değil birçok misallar de verilebilir. Ancak takririn istediği şeyin vehameti meydanda. Dikkat edelim arkadaşlar, bu takrire 80 kişi imza koymuştur. Takrir 80 imzanın ağırlığını da taşımaktadır. Ciddiyetle meseleyi incelemek lâzımdır. Bu mesele üzerinde ciddiyetle eğilmemiz lâzımgelir, arkadaşlar.

«Adalet mülkün temelidir», bu çok söylenmiştir. Hattâ eski iktidar zamanında adalet müesseselerinin kapısına, bu levhalar asılmıştır. Adalet mülkün temelidir. Bunu söylemekle hâkim teminatı sağlanmış olmaz. Her meslekte, mesleklerine ihanet etmiş insanlar bulunabilir. Ama bizim varmak istediğimiz netice bu değildir. (Gürültüler) Müsaade buyurun, maddenin kapalı ifadesi; Anayasanın kabulüyle yürürlüğe girmesi, millî huzurun kurulması safhasında uzuna bir süre... Adli hizmetlerde çalışanların tasfiyesine gidecek olursak.... («Elbette gidilecek» sesleri) müsaade buyurun arkadaşlar..... kurmak istediğimiz bir güven meselesidir, çoğunluğun güveni meselesidir. Demokrasi ancak, güvenle olabilir.

Muhterem arkadaşlarım, Yüksek Heyetinin kabul ettiği, ikinci müzakeresini ikmal ettiği maddeleri bir defa Yüksek Heyetinize hatırlatmak isterim.... (Gürültüler) 133 nû madde; (Hâkimler azlolunamaz. Kendileri istedikçe, Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylıklarından yoksun kılınmaz.

Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlarla görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar ve meslekte kalmalarının caiz olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.) tarzındadır. Bu teminat esasları başka şekilde mütalâa edilemez.

Dünün misalleri öne sürülerek, idarenin basıncı altında mesleğinde şeref ve adalet hizmetinde hata eden insanları misal alarak hareket

edecek olursak teminatlı bir Anayasa yapamayız arkadaşlar. Müsaade buyurun, seçilecek olan Yüksek Hâkimler Kurulu bütün bunları tâyin, nakil ve terfilerde benimsiyeceklerdir. Bu memleketin adli sınıfında bu mahiyette bir tasfiye zarureti varmış gibi böyle bir hükmü madde içine koymak fayda yerine zarar verir.

Onun için istirham ediyorum, -değiştirgeye imzasını koyan arkadaşlarımızın her birinin ayrı ayrı naçiz arkadaşımız kadar, komisyondaki arkadaşlar kadar adli meslekin kutsallığına inanmış arkadaşlar olduğuna kaaniim çok iyi niyetlerle yaptıkları bu tekliflerinde ısrar etmesinler. Anayasanın umumi çerçevesi içindeki adli teminat rencide edilmiş olur mütalâasındayız. İstirham ediyorum arkadaşlarımdan, bu taleplerinden sarfı nazar etsinler.

BAŞKAN — Komisyon, Yüksek Soruşturma Kurulu ve Yüksek Adalet Divanı hakkındaki isteğe cevap vermedi.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ EMİN PAKSÜT — Sonra arz edeceğiz efendim.

BAŞKAN — Buyurun, Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY — Muhterem arkadaşlar, meseleyi en az Anayasa Komisyonu Başkanvekili Emin Paksüt kadar ciddiyetle, ağırlığı ile ele alıyoruz. Üstelik, bu meseleyi, büyük bir cesaretle ortaya koyuyoruz. Vahim olan bu cesareti göstermek midir? (Alkışlar) Büyük bir ekseriyet ile şerefli, vakarlı büyük adalet hizmetini gören Türk hâkimi, hassasiyet ve şerefle vazifesini yapmış Türk hâkimleri bizimle beraberdir. Bunlar bu mevzuda neticeleri titizlikle beklemektedirler. Bu hâkimlerin endişeleri yoktur, olmayacaktır. Bu neticeler sulta altında bırakılmaz, gerçekler saklandığı müddetçe müesseselere kötülük yapılmış olur.

Muhterem arkadaşlarım, bir noktayı cesaretle ifade edeyim ki; bu müessese içinde hizmet eden iki taraftan rüşvet alan hâkimler vardır. Bu bakımdan Türk adliye mensuplarının ayıklanması mecburiyeti vardır. Bu fırsat yüksek huzuruza gelmiştir. Sayıları nisbeti az da olsa bu büyük hizmeti ifa edenlerin içinde rüşvet alan vazifesini kötüye kullanan ve geçmiş devrin kötü zihniyetine hizmet edenler olmuştur. Bunları ayırmak ve ayıklamak, gelecek nesillere gurur verecek, emniyet verecek ve rejimin mesnedine sağlamlık verecektir. Bu

fırsat şimdi vardır. Biz bu memlekette icabeden tasfiyeleri yapmış büyük bir milletiz. Mahmut Esat Bozkurt'un, rahmetli Kenan Öner'in yaptığını 1961 de Kurucu Meclis yapmak için kendisinde cesaret göremiyor mu?

Muhterem arkadaşlarım, Türk Adliyesinin diğer müesseselerden elbetteki farkı vardır. Biz bir bakıma, bir Hâkimler Hükümeti kuruyoruz. Bu Anayasa ile kurduğumuz bir Hâkimler Hükümetidir ve bu memleketin kaderini bağımsız Türk hâkimlerinin ellerine vereceğiz. Bu hâkimler Türk vatandaşı nazarında ve huzurunda bütün şüphelerden uzak ve berî olmalıdır. Bu hâkimlerin hepsini Posof'dan Kuşadası'na, Zonguldak'tan Adana'ya kadar her türlü iddia ve şüpheden uzak tutabilir, bunu temin edersek en büyük hizmeti yapmış olacağız.

D. P. iktidarı zamanında bir nahiye müdürü kadar medeni cesaret gösteremiyenler olmuştur. Bugün bunların niteliklerini gözden geçirmeyecek miyiz? Yeni bir müessese kuruyoruz. Bu müesseseyi faziletler üzerine kurmaya mecburuz. Bu faziletin bekçisi Türk hâkimidir. Bu müesseseyi her türlü tereddüt ve şüpheden uzak tutmak istemiyecek misiniz? Bu gözden geçirme bir mahzur yaratırsa bunun günahı bunu işliyenlere raci olur.

Muhterem komisyon sözcüsü bu işin ağırlığı, bu işin vehameti vardır derken hesabetsin ki, bir de adalet bekliyen 27 milyon insanın hakkı vardır.

ZEKİ BALTACIOĞLU — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ZEKİ BALTACIOĞLU — Muhterem arkadaşlarım; kanunun ikinci müzakeresi arasında bu geçici madde eklemeni teklif eden bu önerge, hakikaten pek mühim ve çok hayati bir hükmü getirmektedir.

Birinci müzakeresi sırasında uzunboylu görüşme ve münakaşası yapılmamış olan bu teklif ikinci müzakere sırasında Yüksek Heyetiniz huzurlarına 85 imza ile, hakikaten Komisyon Başkanvekilinin tavsif ettiği şekilde, vahim bir surette çıkarılmış bulunuyor.

İHSAN KABADAYI — Bunu vicdanlarınızdan aldık, vatandaşların dertlerinden aldık.

ZEKİ BALTACIOĞLU (Devamla) — Bu itibarla, bütün düşüncelerin etraflı bir şekilde mü-

zakeresinin temini bakımından, Seçim Kanununun ikinci müzakeresinde de yapıldığı, usul itihaz edildiği gibi, bu takrir üzerinde umumi müzakere açılmasını teklif ediyorum. Sayın Başkanlıktan, teklifin aleyhinde düşünenlerin fikirlerini açıklamalarına imkân vermek bakımından, fıkra üzerinde umumi müzakere açılması hususunu oya koymasını rica ve istirham ederim.

BAŞKAN — Bu hususta bir de takrir var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

«Bu husus hakkında umumi müzakere açılmasını arz ve teklif ederim.»

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Umumi müzakere açılması hakkındaki takririni kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir, efendim.

Söz Komisyonun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Ben de beş dakikadan fazla konuşmaya çağım. Muhterem arkadaşlar, meseleyi soğukkanlılıkla ele alalım. Çok önemli bir hükmü kabul veya reddedeceğiz. Tâbiri mâzur görünüz; bazan kaş yapayım derken göz çıkarmak vardır. Şunu peşinen arz edeyim ki, karanlık ve keyfî bir devreden sonra normal idareye geçebilmek için tasfiye ameliyesinin daima taraftarı olmuş bir arkadaşımızım. Daha 1 Haziran 1960 da yazdığım bir makalede, hâkimlerin de tasfiyesi lüzumundan bahsetmiş ve buna taraftar olduğumu kesin surette bildirmiştım. Orada belirttiğim yolu burada da arz edeceğim : Tasfiye için önemli noktalardan biri, Ceza Kanununun 216 nci maddesindeki hükümdür. Buna göre, bir hâkim kendisine veya gayre menfaat temini için bir mâsumu mahkûm ederse, suçun veya cezanın mahiyetini değiştirirse, beş sene ağır hapisten başlamak üzere mahkûm olacaktır. Demek ki, bu gibiler hakkında her zaman takibata geçmek imkânı mevcuttur. Bu suç hakkında zaman aşımının daha yıllarca bahis konusu olamayacağı da meydandadır.

İkincisi, Ratıp Tahir arkadaşımızın belirttiği gibi hâkimler, maalesef vardır. Şahsan biz de, kendimizi haksız olarak ve iktidara boyun eğerek mahkûm eden hâkimler biliyoruz. Ama mesele, işte bu şahsi hâdiseleri bırakıp, objektif

olarak iyi bir hal çaresi aramaktır. Bunu yaparken, Devletin temelini toptan sarsacak hal suretlerini asla ele almaya da, bilhassa dikkat etmek lâzımdır. Ve ayrıca unutmuyalım ki, en iyi niyetle ele alınmış dâvalar bile, tatbikattaki hatalar yüzünden, istenilenin tam aksi neticeler doğurmuştur. Kütle halinde ve çok süratli yapılan bir tasfiyenin, ne kadar yanlış sonuçlara sevk edebildiğine, işte 147 ler hâdisesi en iyi bir misaldir.. Eğer tasfiye normal yollara ve metotlara göre yapılsaydı, bütün bu fırtınalar ve üzücü sonuçlar önlenmiş olurdu. Biz de aynı hatayı mı işlemek istiyoruz?

Şimdi bu takrirle, karşımıza bir hâkimler meselesi geliyor. Adalete, hukuk prensiplerine ve müessesenin mahiyetine uygun bir tasfiye düşünelim. Ama evvelâ doğru metodu bulalım. İtirazımız bu noktadadır. Yoksa, «tasfiye etmiyelim de, dün zulme alet olmuş kimseler, hâlâ en mübarek cübbeyi taşısınlar» demiyoruz. Kim tasfiye edecek? (Hâkimler sesleri) Demek ki, bunun iera organı olmasını kabul edemeyiz. İera organı olmadığına göre, tarafsız bir organ olacaktır. Bu tarafsız organ, en iyi surette Anayasamızda tespit edilmiştir : Yüksek Hâkimler Kurulu! Yüksek Hâkimler Kurulu tasfiye ameliyesini iera ederken, zannedildiği kadar dar ve sert kaideler içinde sıkışıp kalacak değildir. Bu Kurulun takdir yetkisi, tamamen bertaraf edilmemiştir. İlgili madde açıkça ifade etmektedir ki, hâkim meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan mahkûm oldu mu, otomatik olarak sıfatını kaybeder. Keza bir hâkimin meslekte kalmasının caiz olmadığına Yüksek Hâkimler Kurulu karar verebilir. İşte D. P. devrinde iktidarın baskısına boyun eğerek şahsi menfaat saiki ile suçsuz vatandaşları mahkûm eden hâkimlerin bu fiilleri, zaman aşımına uğramamış suçlar olduğundan, tasfiye, hattâ tecziyeye temel teşkil edebileceklerdir. Bu vakalar Yüksek Hâkimler Kuruluna arz edilir. Orada şahitler dinlenir, deliller gözden geçirilir ve Yüksek Hâkimler Kurulu tasfiyeye karar verir.

Yüksek Hâkimler Kurulu, yalnız kendisinin kurulduğu andan sonraki vakaları ele alacak değildir. Bir hâkim, mazide - utanarak ve üzülerek söylüyorum - uşak gibi hareket etmişse, mazideki bu hareket, onun tasfiyesi için kâfidir. Çünkü böylesine lekelenmiş bir hâkim, halde de gelecekte de görevini başaramaz. Bunlar, zaten

Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından tasfiye edilecektir.

Binaenaleyh, hâkimlerin özlük işlerini ele almak üzere kuruluş normal bir heyet varken; ve bu, gereken tasfiyeyi yapacak iken, birtakım olağanüstü hükümler konarak, işi çığırından çıkarmak, kütle halinde tasfiye gayretleri yüzünden, en çok huzura muhtacolan meslek sâliklerinin huzurunu yok ederek, bizzat memleketi huzursuzluğa düşürmenin hiçbir sebep ve lüzumu yoktur. Normal yolların, emin ve en isabetli yollar olduğuna inanmamız lâzımdır. (Alkışlar)

BAŞKAN — İhsan Kabadayı.

İHSAN KABADAYI — Muhterem arkadaşlar, peşin olarak mâruzatımın asıl noktasını belirtiyim. Hakkı, hak sahibine veren müesseseyi, hâkimlik müessesesini dünyada olduğu gibi, öbür dünyaya da aşk ve meşkale götürecektir yaratılıştaki bir insanım. Bu müesseseye ve hâkimlere sonsuz hürmetle bağlıyım. Ancak bu müessesede hakkı tanımayacak insanlar da vardır. Bu müessesede kötüler olduğu gibi bitaraf olanlar çok iyi olanlar da mevcuttur. Hâkimi ulus adına hak dağıtan dersiniz. Evvelâ Allah adına sonra mensup olduğu millet adına hak dağıtır.

Hakkın memleketi, milleti ve vatani yoktur. Hakkın yalnız sahibi vardır. İnsanı muhtelif mevzularda doyurmak mümkündür. Fakat, samimiyetle söylüyorum ki, asıl olan insanı gönülde; hak ve hukuk duygularıyla doyurmak gerektir. Bunu da verecek olan ancak ve ancak hâkimdir. Gandhi derki: «Allah'a birçok isimler verilmiştir. Fakat bunların içinden verilmiş olan en isabetlisi Hak tâbiriyle anılmasıdır. Bunun neticesi olarak hak Allah'tır tâbiri, Allah haktır tâbirinden evlâdır.» diyor. İşte Allah gibi aziz ve mübarek varlığı dünyada temsil edecek, bunu ifade edecek olan insan hâkim olduğuna göre hâkimlik mesleki diğer mesleklerde olduğundan daha titizlikle ve daha eiddî ölçülerle üzerinde durulması icabeden bir meslektir. Büyük bir İslâm

Halifesi demıştır ki; «Nazarımda hak gasbeden insan en kuvvetli de olsa en zayıftır. Çünkü Hidayet hilâfet gücüm onun karşısındadır. Hakkı kaybolan insan en zayıf da olsa en kuvvetlidir. Zira hidayet kuvveti onun yanındadır. Zira hakkı elinden alınmıştır.»

Hal böyle iken şunun veya bunun tesiriyle ocak, bucak başkanının tesiriyle dertli, muztarip milletin hakkını vermemek suretiyle hakların kayıp olmasında ısrar edenler varsa elbette bunları tasfiye etmek lâzımdır.

Bu tasfiyeden kaçıp, çekinmeyiniz arkadaşlar. 27 Mayıs İhtilâli İkinci Cumhuriyeti getirecektir. İkinci Cumhuriyetin gayesine uygun, demokratik bir müessese kurmak istiyorsak, bu müessesenin içinde yaşayan hakkı; hak sahibine vermeyen hâkimleri ayıklamaya mecburuz. Aksi halde tefrikler başlayacaktır. Vatandaşların, mâşerî vicdanında bu şekilde kötü ünü kalmış olan hâkimler yüzünden heyeti umumiye kirlenecektir. Birkaç çürük taşı atmakla bu müesseseyi yıkmak değil, bunu yeniliyeceksiniz. Yenilemek memlekette huzur ve millete rahatlık getirecektir. İnanınız halk önünde makbul ve muteber olacaksınız. Bundan kaçmayınız, bunu yapınız. Millet nazarında alkışlanacaksınız, Hak indinde muteber olacaksınız. İstirham ediyorum, bu yolda reform ve reorganizasyonu, diğer memleketlerde olduğu gibi, karşılamayınız. Bu yapılsın. Gelecek yıllar içimizdeki şüpheli silsin. Ve bu müessese tam bir güvene varsın. Bu hizmet, memlekette yol ve köprü yapmanın üstünde, bin kere aziz bir hizmet olacaktır. Bu fırsatı elinizden kaçırmayınız. Bunu yapınız. Yarın ah, vah edeceksiniz, fakat fırsat elinizden kaçmış olacaktır. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, bu maddeyi yeniden tetkik etmek üzere komisyon mehil talebediyor. Komisyona fırsat vermek için, saat 17,00 de toplanılmak üzere Oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 16,25

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati: 17,00

BAŞKAN — Başkanvekili İbrahim Senli

KÂTIPLER : Rifat Çini, Oktay Ekşi

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

Efendim, geçici 8 nci madde hakkında daha 6 sayın arkadaş söz almış bulunuyor. Söz alan arkadaşların isimleri okundukça lehte, aleyhte olduğunu ifade etmelerini rica edeceğim: Ratip Tahir Burak (Takririn lehinde), Sırrı Atalay (Takririn lehinde), Alp Kuran (Takririn lehinde), Necip San (Takririn lehinde), Şahir Kurutluoğlu (Takririn aleyhinde), Şahap Kitapçı (Takririn aleyhinde), Ahmet Oğuz (üzerinde), Necip Bilge (Aleyhinde).

Buyurun Ratip Tahir Burak.

RATİP TAHİR BURAK — Demin beş dakikanızı aldım, size bir hikâye anlattım. Bu bir masal değildi. Bu kıssadan hisse çıkarmaya çalışacağım.

Sayın Komisyon Sözcüsü konuşmasında «İyi bir iş yapalım derken memleketin temelini sarsar mısınız, sarsmaz mısınız?» diye bir endişe izhar ettiler. (Mülkün temeli adalettir), diyorlar. Karakter imtihanında, birkaç not almamış hâkim eğer tasfiye edilirse bu mülkün temeli sarsılmaz. Fena memlekette vatan ve millet vazifesi gören bütün meslek erbabı arasında bir kıyas yapıp da hâkimleri en şerefli mevkie çıkarıp diğer meslek mensuplarını yerle bir edemeyiz. Memleketin, Türk Milletinin şan ve şerefini temsil ettiğinden her zaman iftiharla bahsettiğimiz ordudan binlerce tasfiye yapıyoruz, ağzımız açılmıyor. Bunu tasvibediyoruz.

Peygamberimiz; «Rütbetül ilmi alel rütep» demiş, Atatürk üniversite binasının altına kazmış; «Hayatta en hakiki mürşit ilimdir!» demiş. Bu ilmi temsil eden ilim adamlarından yüzlercesini tasfiye ediyoruz, ağzımız açılmıyor.

Hukuk tahsili görmüş hukukçular arasında şvukatlar tezvirci, müddeiumumiler âmmenin müdafiliği vazifesiyle mükellef olduklarını unutabilirler, kendilerini Adalet Bakanının bir memuru sayarlar, emir ile oturup kalkabilirler

diye konuşuruz. Ama hâkim olunca, arada birkaç tane, sabık iktidarın baskısına kapılmış, viran olası hanede evlâdü iyâl var endişesi ile davranmış olanlardan bugün birkaç kişi çıkarsa, bundan bütün hâkimlik mesleki mensuplarının şerefleri haleldar olur gibi bir zihniyetin zebunu olan arkadaşlar vardır.

BAŞKAN — Üç dakikanız dolmuştur, efendim.

RATİP TAHİR BURAK (Devamla) — Arkadaşlar, eğer bu vasıfta hâkimler varsa, bunları tasfiye edecek olanlar yine Yüksek Hâkimlerdir. Lüzum görürlerse bu tasfiyeyi yaparlar. Buna ihtiyaç vardır. Yüksek Mahkemeye, kısa vâdeli geçici hizmet olarak bir vazife verilmek teklif ediliyor. Teklifimiz de bundan ibarettir. Bu bir zarurettir ve buna ihtiyaç vardır.

BAŞKAN — Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY — Muhterem arkadaşlarım, yaptığımız işin güçlüğü müdürükiz. Çünkü, teşebbüs olur, bunların karşısındaki mukavemetler bazan cazip ve renkli olur. Şimdi bizim karşımızdaki fikir de hissî sahada geniş bir kütlenin kaderi gibi savunması kolay bir iş olacaktır. Bu fikrin aksini geniş kütlenin kaderi ve tasfiye güçlükleri gibi hissî hususlarla çayet cazip sözlerle ve rahatlıkla savunmak mümkündür. Ama biz bir gözden geçirme istiyoruz. Yani Yüksek Hâkimler Kurulu şu kadar zamanda mevcut kadroyu nitelikleriyle gözden geçirsin diyoruz. Madde metninin yapamayacağı zaruri bir tasfiyenin yapılması geçmişte ismi çeşitli işlere karışmış isimleri etrafında iddialar çoğalmış kimselerin küllenmiş olan dosyalarının Yüksek Hâkimler Kurulunda tetkik edilmesini teklif ediyoruz. Karşı fikir hayır diyor. Biz istiyoruz ki, bağımsız bir müessese olarak kuracağımız Yüksek Hâkimler Kurulu maziye gitmek suretiyle nitelikleri tesbit etsin.

Bunun neresi tasfiye? Kendilerinden kurulu bir Yüksek Hâkimler Kurulu koyduğunuz bir statü içerisinde hâkimlik niteliğini tetkik etmesin mi? Yüksek Hâkimler Kurulu maziye dönmek suretiyle küllenmiş hâkim dosyalarını incelesin. Biz bunu istiyoruz. Niçin bu telâş? Bu hava ne?

Muhterem arkadaşlarım, Mecelleden bir sözle konuşmama son vereceğim. «Hacet umumi olsun hususi olsun zaruret menzilesine tenzil edilir.»

Zaruret vardır, bu yapılmalıdır. Bunun şerefi, vebali sizlere racidir ve size şâmilidir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Alp Kuran.

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlarım; önergede imzam bulunduğu için söz almış bulunuyorum.

Efendim, mesele şudur zannediyorum. Burada bilhassa Sayın Komisyon Sözcüsü Muammer Aksoy dahi bâzı yetersiz hâkimlerin bulunduğu, hâkimlik mevzuatına yakışmıyacak harekette bulunan bâzı hâkimlerin mevcudolduğunu ifade ettiler. Komisyon, bu noktai nazara ihtihak ettiğine göre, demek oluyor ki, hâkimlik yapma niteliğini haiz olmıyan üç beş kişi bugün hâkimler kadrosunda yer almış bulunmaktadırlar. Yeni Anayasa ile bu hâkimler tam bir hukuki teminat altına girmiş bulunuyorlar. Bu kadar teminat altına aldığımız hâkimler arasında bu gibi hâkim niteliklerine sahibolmıyan şahısların icabında Yüksek Hâkimler Kuruluna kadar yükselmesi mümkün olacağı hususu göz önünde tutarak, bugünden bunların kadro dışına çıkarılması elbetteki lâzımdır. Bunun yanında dikkat edilmesi gereken bir nokta da şudur. Tasfiyeye gideceksiniz, bu tasfiyeyi yapacak olan heyet, doğrudan doğruya yine hâkimlerden müteşekkil olan Yüksek Hâkimler Kurulu olacaktır. Binaenaleyh, adalet mercii yine kendi bünyesinde bir operasyon yapacaktır. Bunun yanında, Yüksek Hâkimler Kurulu, tasfiye kararı verirken bir haksızlık yaparsa, bu karar Danıştayda kazai murakabeye tâbi olacaktır. Binaenaleyh, kararı verecek merci adli bir mercidir. Fakat tasfiye kararı aynı zamanda idari bir tasarruf olduğu için, kazai murakabeye tâbi olacaktır. Binaenaleyh sayın komisyon sözcüsünün ve tasfiye aleyhinde olan arkadaşların endişesine mahal yok-

tur. Zira bu tasfiyeyi yapacak olan icra organı değil, bağımsız kaza organıdır. Ayrıca, alınacak kararlar da kazai murakabeye tâbi olacaktır.

BAŞKAN — Necip San.

NECİP SAN — Sayın arkadaşlarım, adalet mülkün temelidir idealini veyahut umdesini tahakkuk ettirmek durumunda ve rolünde bulunan hâkimlerimizi bu umdeye lâyık bir vafsa ulaştırma için, içerisinde bulunan kötü niyetleri ayırarak, tamamen bu vafsin bulunmasını sağlamak arzusu umumidir, buna aykırı hiçbir düşünce yoktur. Ancak arkadaşlar, bu yolu tâyin etmek mühim meseledir. Kanaatimce takririn gösterdiği yol iyi bir yol değildir. İki mahzuru vardır:

Birincisi, bu takririn gerektirdiği müessese kurulup tasfiye yapılınca kadar çok uzun bir zaman geçecektir. Önce Anayasa halkoyuna sunulacak, kabul edilecek ve ondan sonra takririn gerektirdiği müessese kurulacak, sonra tasfiye işlemi başlayacak, yani dosyaların tetkik edilmesi suretiyle iş intacedilecek ve sonunda da karar açıklanacaktır, bu belki senelerce sürecektir. Bu seneler zarfında titriyecek olan hâkim, yalnız dürüstlükten ayrılmış olan yani sâkıtların emri altında şu veya bu şekilde kötü yola girmiş hâkimler olmıyacak, aynı zamanda belki dürüst hâkimler de olacaktır.

Arkadaşlar, sizi temin ediyorum, gerek ihtilâlden evvel idare organında çalışmış bir insan sıfatiyle, gerek bilhassa ihtilâlden sonra 7 ay 7 gün, kanunların, emirlerin, mevzuatın tetkiki neticesinde umumi efkârda hâsıl olan durumu müşahede etmek vaziyetinde bulunmam itibariyle konuşuyorum, eğer halk efkârı çıkan kanun, tüzükler ve mevzuat bakımından kendisi için bir endişe duyuyorsa ekseriya bununla ilgili makamlara duyurmak suretiyle halkı rahata kavuşturmak için gerekli yeni kararları aldırarak mükellef saydığım için kendim halkın nabzını yoklamak durumunda idim. Bundan edindiğim intiba şudur : Bu takririn getireceği karar memleketi senelerce huzursuz bırakacaktır. Belki de adalet müessesesini işlemez hale getirecektir. Bu sebeple insafınıza sığınarak memleketi senelerce huzursuz bırakmamak için, adalet müessesesini ve adalete mensup insanları ve bilhassa bunların çok büyük ekseriyetini teşkil eden dürüst adalet mensuplarını huzursuz bırakmamak için bu takririn

reddini ve bu tasfiyeyi çıkacak olan özel kanunlara bırakmanızı rica ediyorum.

Zannediyorum ki, bu taktir kabul edilse bile gayesine ulaşamayacaktır. Kurulan komisyona gelen şikâyetlerin, ihbarların haklı mı, haksız mı olduğunu bu müddet zarfında tâyin edemeyecek ve bunun neticesinde yanlış karar alacaktır. Bu yanlış kararın alınacağı endişesi de ayrıca hâkimlerimizi huzursuz edecektir. (Adalet mülkün temelidir) prensibini tahakkuk ettireceklere adaletsiz muamele yapmış olacağız. Bu memleketi huzursuz hale getirmemek için bu taktir hususunda oylarınızı dikkatli kullanın. Sağ olun.

BAŞKAN — Sahir Kurutluoğlu.

SAHİR KURUTLUOĞLU — Muhterem arkadaşlarım; bu kürsüden şerefli bir meslekim saliklerini, hâkimleri savunmak için konuşacak degilim. Bunlar vicdaniyle, hüküm verme sanatının bahsettiği huzur içindedirler, savunmaya muhtaç degildirler. Ancak 14 sene bu meslekte emeği geçmiş bir arkadaşımız olarak, bu meslek mensuplarını savunmaktan elbette iftihar duyacağımı arz ederim.

Muhterem arkadaşlar; hâkim teminatı ve mahkeme istiklâli kanunla verilen teminatlarla elde edilmez. Bir taraftan teminat verip, bir taraftan da tasfiyeye gidilirse bu müessesese hiçbir zaman istikrara ve müstakil kalmış olmak emniyetine kavuşmaz. Bu sebepledir ki, adaletin istiklâli rencide edilmiş olacaktır. Bunun için dikkatli olmak ve tasfiye kelimesini dahi kullanmama gayret etmek mecburiyetinde olduğumuzu vicdanlarımızda hissetmeliyiz. Bunun için bu kürsüden konuşmak arzusunu duydum, muhterem arkadaşlarım.

Tatbikat zaviyesinden bunun mahzurlarını arz edeyim : Anayasaya göre müesseselerin kurulması için geçecek zaman, kanunların ihzârı için eklenecek müddet 2,5 yıl, tasfiye maddesinde teklif edilen taktirin getirdiği müddet altı ay. Bir müesseseyi bu müddet içerisinde sanki daima tasfiyeye tâbi bir müessesese halinde bulundurmamak ve Demokles'in kılıcı altında tutmakta cemiyet için fayda mı, zarar mı olduğunu idrak etmek lâzımdır. Tasfiye teklifinde bulunanların bildikleri varsa şahsan gitsinler söylesinler. Bildiğimiz 3 - 5 kişi için bütün bir adalet müessesesini itham altında tutamazsınız. İtham altında tuttuğunuz müessesese ile Anayasayı halkoyuna sunacaksınız. On-

ların eliyle seçimlere gideceksiniz. Bu memlekette her şeye rağmen haktan ve adaletten ayrılmamayı bilen ve bu sebeple kıyamet gününde hesap gününde de Allah'ın gölgesini üzerinde bulacak olan hâkimler olduğu içindir ki, rahat ve huzur içindeyiz. Lütfen dikkatli olun! (Şiddetli alkışlar)

BAŞKAN — Şahap Kitapçı.

ŞAHAP KİTAPÇI — Çok muhterem arkadaşlarım, geceli gündüzlü çalışarak bu memleketin büyük ihtiyacı olan Anayasa ile hukuk Devleti şartlarını kurmaya çalışıyoruz. Bunun başta gelen sebebi; bu milletin, bu memleketin işçisiyle, memuriyle, askeriyle bütün vatandaşlarının muhtacolduğu huzura bir an evvel kavuşturulmasıdır. Bu memleketinde artık işçi işi ile, memur memuriyetiyle herkes kendi işinden ve meslekinden emin olarak yaşamalıdır. Bu Anayasanın getirdiği yeni hükümlerle, memleketin muhtacolduğu yeni müesseselerin hukuki esasları da sonradan çıkacak kanunlarla tesbit edilecek.

Anayasada pek çok yeni müesseseler kabul ettik. Bu müesseselerin, yeni kanunlarla işleyiş tarzı tâyin edilecek ve yeni anlayışla bu memleketinde hukuk devletinin şartları getirilecektir. Bütün bu yeni çalışmalar içinde, hiçbir sebep yokken, burada konuşan arkadaşlarımızın birçoğu tamamen münferit, bir kısmı da şahıslarına taallük eden misalleri vermek suretiyle büyük bir camiayı huzursuz kılacak mütalâa ve teklifte bulundular. Tekliflerinde ileri sürdükleri müddet içinde, yarın seçimi emanet edeceğimiz geniş bir kadroyu nasıl bir endişe içinde bıraktığımızı izah etmeye lüzum görmüyorum. Beyan edildiği şekilde üç beş kişiye inhisar edecek olsa dahi, bu müesseseyi o kadar hırpalayıcı bir hal alır ki, memleketin yarısını tehlikeye sokacak ve adalete güveni sarsacak neticeler tevliededir.

Muhterem arkadaşlarım; burada konuşan arkadaşların bir kısmı tamamiyle münferit, vakalara istinadederek ve nihayet suç işlediklerini iddia ettikleri hâkimlerin mevcudiyetinden bahsile mütalâada bulundular. Filân hâkim görevini savsamış veya kötüye kullanmış, filân hâkim rüşvet almışsa bunların tahkik imkânı mevcuttur. Mevcut hükümler bu hâkimleri mahkûm etmeye yeter. Bugün getirdiğimiz müesseseler de bunu temine kâfidir. Anayasanın bu memleketinde getirmekte olduğu huzur ile kabili telif olmanın tasfiye kelimesinin bu kürsüden söylenmesine,

hâkimlerin heyeti umumiyesine şâmil böyle hususi bir yetkinin alınmasına hiçbirimizin hakkı olmasa gerektir. Arkadaşlar misaller verdiler, aksine misaller de o kadar çoktur ki; vaktinizi almak istemem. Ben ömrümün yirmi küsur senesini aralarında geçirdiğim muhterem hâkimlerin diğer memurlar ve subaylar gibi her vatansever gibi bu memleketin hayrına ve bütün vicdani mesuliyetleri üzerlerine alarak büyük hizmetler ifa ettiklerini çok yakından bilen arkadaşınızm. Meselemiz Türk hâkiminin meselesi değildir, bir tasfiye meselesi Anayasa meselesi de değildir. Tasfiye meselesi getirilir, fakat yetkili merciler tarafından getirilir, bu bir kanun meselesidir. Kabul edilir edilmez o başka. Bu memlekette birkaç hâkimin kötü yolda olduğundan bahsile geniş hâkim kütlesini tasfiye gibi huzursuzluk kaynağı olabilecek bir karara varılabileceğini düşünmek bile istemiyorum. Böyle bir şeyin peşinde değiliz. Anayasamız bu memlekete huzur getirecek hükümlerle doludur. Hangi sahada olursa olsun tasfiye çok tehlikeli bir şeydir. Ölçüsünü ve şeklini bulmak güçtür. Anayasamızın buna müsaidolmadığını ve Yüksek Meclisinizin de bu yolda bulunmadığını bilerek mâruzatıma son veriyorum. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Necip Bilge.

NECİP BİLGE — Muhterem arkadaşlar, sözlerime Sırrı Atalay arkadaşımızın birinci ve ikinci konuşmasında burada söylemiş olduğu bir sözle başlayacağım. Birinci konuşmasında, bir Hâkimler Hükümeti kuruyoruz. Bu bakımdan bir tasfiye yapmak mecburiyetindeyiz dediler. Eğer bu Hâkimler Hükümetinden maksat bahsettiğimiz bağımsız hâkimlerse doğru. Bağımsız hâkimlerle bir hükümet kuruyoruz; böyle olunca da bağımsız heyetlerin arkasından, bir tasfiyeye gitmek, birbiri ile bağdaşabilecek bir işlem olamaz. Hâkimler Hükümeti tâbirinden hâkimlerin sorumsuzluğu kastediliyorsa bunun böyle olmadığı 133 ncu maddenin okunmasıyla kolayca anlaşılabilir. Çünkü 133 ncu maddenin sonlarına doğru diğer çıkarma sebepleri anlatıldıktan sonra «meslekte kalmalarının caiz olmadığına karar verilenler» meslekten çıkarılır deniyor. Demek ki hâkimler, meslekte vazife görmeleri caiz olmadığına karar verilerek meslekten çıkarılabileceği gibi,

bunun dışında bir suçtan dolayı da meslekten çıkarılabileceklerdir.

Sayın Sırrı Atalay, ikinci konuşmasında, «geçmişteki dosyalarının gözden geçirilmesini istiyoruz» dediler. 143 ncu madde de buna cevaz vermektedir. Bu madde hâkimlerin özlük işlerine de taallük etmektedir. Şu hale göre hâkimlerin dosyaları tetkik edilecek, statüye göre yükselmiye hak kazananlar terfi ettirilecek, meslekte kalmaları imkân olmıyan kişiler de meslekten çıkarılacaktır. Yüksek Hâkimler Kurulunun vazifesi budur, O bunu yapar. Sırrı Atalay ve arkadaşları altı ay süre istiyorlar. kendilerinin ortaya attıkları altı aylık süre bir bakıma uzun, bir bakıma da kısadır. Altı aylık süre içinde hâkimlerin mukadderatının ne olacağı şüphesi içinde kalması, onlar için bir huzursuzluk sebebi olabilir. Diğer taraftan, 6 aylık müddet kısadır. 6 ay içinde 180 gün vardır. Bundan tatilleri de çıkardığımız zaman, 3 000 küsur hâkimden günde ancak 22 sinin dosyasını tetkik etmek icabedecektir ki böyle bir tetkik acele ve sathi olacak, istenilen netice asla hâsıl olmıyacaktır. Bunu uzun boylu izaha lüzum görmüyorum. Prensipten itibaren kabul etmeliyiz ki demokratik rejimi bu memlekette kurmaya ve sağlam bir şekilde yerleştirmeye çalışıyoruz. Sağlam bir demokratik rejim kurmaya çalışırken böyle alelacele tetkik ve hükümlerle antidemokratik bir yola gidilirse, rejimin de değeri düşebilir. Hâkimlerimizin, memurlarımızın vazifelerinde kâfi derecede dikkatli davranmadıkları gibi bir noktai nazar varsa, bunun bir sebebi vazifelerini kâfi derecede dikkatle görmedikleri hususunda bir şey var bunların huzur içinde çalışmaya imkân bulamamalarıdır. Bu itibarla, yeni bir huzursuzluk yaratan bir mesele üzerinde durmamalıyız. Böyle bir tasfiye iki satırlık önerge ile halledilemez. Böyle bir şey yapılması için bunun kıstaslarının tesbit edilmesi lâzımdır. Böyle bir tesbit Anayasanın işi değildir. Bu iş diğer kanunların işidir. Mevcut kanuna göre yapılacak denirse meslekî bakımdan gerekli tesfiyenin yapılabilmesi için Hâkimler Kanununda gerekli hükümler bulunmaktadır. Bunun için yeni bir hüküm konmasına kaani değilim. Bu sebeple de önergenin reddini rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, madde hakkında yeterlik önergesi gelmiştir. Önergeyi oya sunma- dan evvel komisyon konuşmak ister mi?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK- SOY — Muhterem arkadaşlarım, benim söyli- yeceklerimin büyük bir kısmını Necip Bilge ar- kadaşımız söylemiş bulunuyorlar. Yalnız ben arkadaşımızın üstünde durduğu bir noktayı başka bir açıdan ele almak istiyorum. Bunun üzerinde bilhassa düşünmemiz gerekmektedir. O da, tasfiye için 6 aylık bir müddet kabul edi- lince, böyle kısa zamanda yapılacak inceleme, büyük bir süratle hareket etmeyi gerektireceği için, çok defa titiz bir muhakeme imkânı bah- şetmeyecektir. İlgililer gereği gibi savunma im- kânına sahibolamayacaklardır. Meselâ 2 000 hâkimin ele alındığını düşününüz: Süratle ha- reket edileceği için, hakikaten tasfiyeye tâbi tutulması lâzımgelen bâzı şahıslar hakkında bi- le, alelacele müspet cevap verilebilmesi müm- kündür. Aynı hâdiselerden dolayı ikinci bir defa inzibati yünden takibat konusu olmak, ne hukuk prensipleri ve ne de huzur ve istikrar lâzimesi ile bağdaşamayacağından, normal me- totlarla, yani bu olağanüstü hüküm olmaksızın meslekten atılacak bir hâkim, belki de ace- le hareket etme yüzünden yakasını kurtaracak- tır. Buna mukabil, tasfiyesi asla bahis konu- su olmaması gereken dürüst bir hâkim ise, bu anormal sürat yüzünden tasfiyeye tâbi tutula- bilir. Demek oluyor ki, altı aylık bir müddetin konması, yani normal yoldan ayrılmak, faydalı olacak yerde zararlı olacaktır. Kütle halinde ve süratle tasfiye, kimini hak etmediği halde kur- taracak, dürüst olan birçok hâkim için de ha- talar bol bol görüldüğünden, endişe ve hu- zursuzluk kaynağı olacaktır. Hislerimizle de- ğil, aklımızla hareket edelim. Ve adalet cihazi- nin denemelere, yaz bozlara, asla müsaidolmı- yan pek hassas bir bünyeye sahibolduğunu ve Devletin temelini teşkil ettiğini de unutmıya- lım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Komisyon adına Abdülhak Kemal Yürük.

KOMİSYON ADINA ABDÜLHAK KEMAL YÖRÜK — Muhterem Başkanım, muhterem ar- kadaşlarım:

Meselenin artık huzurunuzda kâfi derecede aydınlanmış olduğunu gördüğüm için üzerinde

fazla duracak değilim. Yalnız bir iki noktaya işaret etmekle iktifa edeceğim. Anayasaya hâ- kimlerin tasfiyesini tazammun eden bir hüküm koyulacak olursa, zannedirim ki, bir siyasi bir organın, kazai mekanizma içerisine girecek şe- kilde bir karar alması demek olur. Bu Meclis si- yasi bir organdır. İstiklâlini temin etmek istedi- ğimiz, müstakil olması için gereken kaideleri vaz'ettiğimiz bir organ üzerinde, aksi istikamette müessir olacak bir hareketi hiçbirimizin tasvib- etmiyeceğine şüphe yoktur. Bendenizin arzusu şu ki; ilâhi bir iş olan hâkimlik vazifesini ifa et- mekte bulunan insanlar üzerinde tereddüde ve endişeye yol açacak bir hareketten kaçınmak zo- runda olduğumuzu göz önünde tutmak lâzımgel- lir. Esasen böyle bir maddeyi Anayasaya koy- maya ihtiyaç yoktur, Yüksek Hâkimler Kurulu- na verilmiş olan salâhiyetler bunu tahakkuk et- tirecek mahiyettedir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Komisyonun sonra son olarak bir üyeye söz veriyorum. Zeki Baltacıoğlu.

ZEKİ BALTACIOĞLU — Muhterem arka- daşlar, umumi müzakere açılmasını ben teklif et- tiğim için, meselenin tavazzuh etmiş olmasına rağmen söz almış bulunmamdan dolayı mazur göreceğinizi ümidediyorum. Taktir sahibi arka- daşlarımız bir hususu açıkça ortaya atmalıdırlar. Bu maddeden bekledikleri gaye nedir? Teklif sa- hipleri biz Yüksek Hâkimler Kurulunun şikâ- yetleri tetkik, delilleri toplama ve ondan sonra meslekî bakımdan hâkimlikte kalmaları caiz gö- rülmiyenlerin meslekten uzaklaştırılması için altı aylık müddetle bir imkân verdik; bunu ya- pacak olan kurul Yüksek Hâkimlerden tesbit edildiği için her hangi bir endişe mevzu bahis değildir diyorlar. Bu arkadaşlar şunu unutuyor- lar ki, kabul ettiğimiz Anayasamızın 132 ve 134 ncü maddelerinde esasen Yüksek Hâkimler Ku- ruluna meslekte kalmaları caiz olmiyan hâkimle- rin meslekten çıkarılmaları için imkân verilmiş- tir. Bu itibarla esasen Anayasada mevcudolan hat- tâ bugünkü Hâkimler Kanununda derpiş edilmiş olan bir imkânın ayrıca bir geçici maddede derpiş edilmesine lüzum ve zaruret yoktur. Buna rağ- men teklif yapıldığına göre; arkadaşlar bu nor- mal usulün dışında çok daha başka usullerle bir tasfiye usulü getirmektedirler. Şayet, geçmiş de- virde suiistimallerde bulunmuş, Demokrat Par- tinin usaklığını yapmış olup da, hakkında Yük-

sek Hâkimler Kuruluna belki de müspet bir delille gitmeye imkân olmıyanlar noktasından Yüksek Hâkimler Kuruluna 132 nci, 134 ncü maddelerle Hâkimler Kanununda yazılı normal yetkiler dışında 6 ay için fevkalâde yetkiler verilmesi maksadiyle bu teklif getirilmişse; bunu açıkça belirtmelidirler. Aksi takdirde normal bir yetki hükmü varken anormal bir kaideye ve yetkiye neden lüzum görmüşlerdir? Bunu izah edememişlerdir. Bir hâkimin vazifesini suiistimal ettiği, Demokrat Partiye uşaklık yaptığı kanunları hiçe saydığı hususunda bir delil yoksa sayın tahrir sahibi arkadaşlarımız da bu hâkimin suçsuz olduğunu kabul etsinler. Delilsiz, kaza mercilerinin kontrolü dışında bir tasfiye hükmü âdil değildir.

Bu mevzuda bir noktaya daha temas etmek isterim : Yüksek Hâkimler Kurulu neye istinaden bu tetkik ve tasfiyeyi yapacaktır? «Hâkimler Kurulunun elinde bulunan bütün sicilleri altı ay içerisinde tetkik edecektir» diyorlar. Acaba bu müddet tetkika yetecek midir? Tutulmuş olan siciller muhteva bakımından böyle bir tetkik ve karara varmaya imkân verecek mahiyette midir? Siciller dışında 6 ay içinde neticeye varılmasını temin edecek mağdur şahısların şahadeti gibi çok tehlikeli olan delilden başka bir dayanak yoktur.

Geçmiş devirde bir hâkim baskılara tahammül etmiş, adalet yolundan çıkmamış, idarenin emirlerini dinlememiş sicilinde partizân olduğu mutlaka yazılmıştır kanaatindeyim. Muhterem arkadaşlarım; bu suretle sicilleri bozulmuş fakat, siyasi organın anormal tesirinden kendilerini kurtarabilmiş şahsiyet ve medenî cesaret sahibi hâkimlerin sicillerine istinaden nasıl bir karar verilebilir? Binaenaleyh, geniş bir tetkik konusu olan bu mevzu üzerinde elde mevcut normal hükümlere dayanılarak Yüksek Mahkemeye tahkikat yapılabilir. Ayrıca Anayasaya fevkalâde yetki veren hüküm vaz'ına lüzum yoktur.

BAŞKAN — Yeterlik önergesini okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Müzakere mevzuu tahrir üzerine yeterlik arz ve teklif ederim.

İbrahim Öktem

Yüksek Başkanlığa

Hâkimlere dair tahrir üzerinde görüşmelerin kifayetinün oya konulmasını arz ve talebederim.

Ali İhsan Göğüş

Yüksek Riyasete

Mesele aydınlanmıştır. Müzakerenin yeterliğini arz ve teklif ederiz.

M. İhsan Kızıoğlu

Esat Çağa

BAŞKAN — Yeterlik aleyhinde Sırrı Atalay arkadaşımıza söz veriyorum.

SIRRI ATALAY — Muhterem arkadaşlar, daha altı kişi konuşmadan yeterlik önergesi verilmesi her halde doğru olmasa gerektir. Mesele mühimdir...

BAŞKAN — 11 arkadaş konuşmuştur.

SIRRI ATALAY — Bu mühim meseleyi üçer dakika gibi bir zaman içinde anlatma imkânı hâsıl olmamıştır. Benden önce konuşan arkadaşım aksi fikri savunmasına rağmen bizim tahririmizde neyi istediğimizi bilmediği için sual soruyorlar. Meslekten gelen bir arkadaşınıza, bir tahrir ve bir mesele hakkında sual tevcih edilmektedir. O halde anlaşılmalıyan bir mesele hakkında lütfedin, söz almış arkadaşlarımız konuşsunlar. Komisyon 6 aylık bir müddetin kâfi gelmeyeceğini ve bunun 2,5 yılı bulacağını söylediler. Halbuki, tamamen bunun dışında olarak hakikat bir sene içerisinde meydana çıkabilecektir. Başkanlık müsaade etsin, siz de lütfen yeterliği kabul etmeyiniz, mevzu enine boyuna konuşulsun. Eevvelce açıkça fikirlerimizi serd edebilmek için verdiğiniz karar da selbetmiş olacaksınız.

BAŞKAN — Yeterlik teklifini oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... 96.. Kabul etmeyenler 43... Kifayet kabul edilmiştir.

Madde hakkında verilmiş olan önergeleri okuyoruz.

Evvelâ geçici sekizinci maddeye bir fıkra eklenmesine dair olan önergeyi okutuyorum.

(Hayrettin Şakir Perk'in önergesi tekrar okundu.)

Yüksek Başkanlığa

Geçici 8 nci madde maksadı ifade etmemektedir. Bu maddenin aşağıdaki tarzda değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Vecihi Tönük

Geçici madde 8. — Esasen mevcut ve müesses olup da bu Anayasada da yer almış bulunan organ, kurum ve kurulların yeni kuruluş kanunları yürürlüğe konuluncaya kadar bu organ, kurum ve kurulları, yürürlükteki, mevzu-

at hükümleri dairesinde çalışmaya devam ederler.

(Sırrı Atalay ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bir üye vermiş olduğu imzayı geri alıyor, buna dair önergesini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Geçici madde 8 e ilâvesi için verilen ve hâkimler içerisinde, Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından bir tasfiyeyi arzu eden önergeye imza koymuş bulunuyorum.

Ancak; bu konu üzerinde yapılan müzakerelerin ışığı altında ve Anayasa tasarısı içerisinde böyle bir tasfiyeye engel olacak bir hükmün de bulunmadığını göz önüne alarak; bilhassa bugünkü müzakerelerin de tarihî etkisi muvacehesinde; Yüksek Hâkimler Kurulunun böyle bir tasfiyeyi normal vazifeleri içerisinde mütalâa edeceklerine inanarak;

Önergedeki imzayı geri alıyorum. Gereğini yüksek müsaadelerimize arz ederim.

Rauf Gökçen

BAŞKAN — Takrirleri tekrar okutuyorum. (Hayrettin Şakir Perk'in önergesi tekrar okundu.)

KOMİSYON BAŞKAN VEKİLİ EMİN PAKSÜT — Muhterem arkadaşlarım; Sayın Hayrettin Şakir arkadaşımızın endişesine mahal olmadığı inanındayız. Çünkü bu Anayasanın son maddesinde; «Bu Anayasa, halkoyuna sunulup kabul edilince, Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası olur ve hükümleri, geçici maddelerde belirtilen esaslar dairesinde yürürlüğe girer.», denilmiştir. Şimdi teklif sadece 27 Mayıs'tan sonra yasama ve yürütme yetkisini kullanan Millî Birlik Komitesi tasarrufları içinde mütalâa edilecek iki konuya taallük ediyor. Aslında müzakere edilmekte olan geçici madde bundan çok daha geniş ve şümulüdür. Türkiye'de hiçbir müesseseyi boşlukta bırakmamakta ve kemal içinde bulunmaktadır. Şöyle ki; bu geçici maddedeki, «Bu Anayasaya göre kurulacak organ, kurum ve kurullar, kuruluş kanunları yürürlüğe konularak görevlerine başlayıncaya kadar, bu konularda yürürlükteki hükümlerin uygulanmasına devam olunur.» deniyor. Şu halde geçici maddeye iki konuya da taallük eden bir hüküm konulması, buna mukabil diğer kurum

ve kurulların tasrih edilmemesi yanlış anlamalara yol açar. Madde metninde izhar edilen maksat kemaliyle ifade edilmiştir. Takrir sahibi arkadaşımız ısrar buyurmasınlar.

BAŞKAN — Hayrettin Şakir Perk.

HAYRETTİN ŞAKİR PERK — Efendim, biraz evvel de, «Bu organ ve kararların İnkılâptan evvel teşkilâta aidolması mevzuubahsolabilir.», demiştim. Muvakkat dördüncü maddede Millî Birlik Komitesi, Kurucu Meclis ve Temsilciler Meclisinin hukuki varlığının ne şekilde zeval bulacağı ayrıca izah edilmiştir. Buna nazaran Yüksek Adalet Divanı ile Yüksek Soruşturma Kurulunun vazifesinin de ne zaman hitam bulacağından bahsedilmektedir. Takririmde ısrar ediyorum. Mamafih bu hususun zapta geçmiş olması bendenizne kâfidir. Takririmi geri almıyorum, takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Önergenin dikkate alınmasını yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Vecihi Tönük'ün önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergenin dikkate alınmasını yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Sırrı Atalay ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmamaktadır. Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... (Anlaşılmadı, sesleri) Önergede teklif edilen fıkrayı tekrar okutuyorum.

(Fıkra tekrar okundu.)

BAŞKAN — Geçici 8 nci maddeye bu fıkranın ilâvesi teklif ediliyor. Binaenaleyh maddeye bu fıkranın ilâvesini yüksek oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... 59, Kabul etmeyenler?... 110. Buna göre önerge kabul edilmemiştir.

Efendim; komisyon geçici maddenin sonundaki, «Yürürlükteki» kelimesini çıkarmakta ve ibareyi, «bu konulardaki» şeklinde tashih etmektedir. Maddeyi bu tashih ile yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

e) Eski kanunların Anayasaya aykırılığı iddiası

Geçici madde 9. — Anayasa Mahkemesinin görevine başladığının Resmî Gazeteyle yayınlanmasından önce, mahkemelerde kanunların

Anayasaya aykırılığına dayanılarak karar verilemez.

Anayasa Mahkemesinin görevine başladığı tarihte yürürlükte olan her hangi bir kanun hakkında, bu Anayasaya aykırılığa iddiasıyla iptal dâvası açılabilir. Bu halde iptâl dâvası açma hakkı, Anayasa Mahkemesinin görevine başladığının Resmî Gazeteyle yayınlandığı tarihten itibaren altı ay sonra düşer.

BAŞKAN — Önerge yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

VII. Cumhuriyet Senatosunda adçekme

Geçici madde 10. — Cumhuriyet Senatosunun genel oyla seçilen üyelerinin yenilenmesi hakkındaki 73 ncü maddenin 2 nci fıkrası hükümünün uygulanmasını sağlamak maksadiyle, bunların seçiminden iki yıl sonra yapılacak seçimlerle yenilenecek olanları tesbit etmek üzere, bu seçimden iki ay önce adçekmeye başvurulur; dört yıl sonra yapılacak seçimle yenilenecek olan üyelerin tesbiti için, aynı esasa uyularak adçekilir; ancak, ikinci yıl sonunda seçilmiş olan üyeler, bu adçekmeye girmez.

Cumhuriyet Senatosu Başkanı hakkında adçekme işlemi uygulanmaz.

BAŞKAN — Bir önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Milletvekilleri ve Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçimleri kanunlarında seçim başlangıcı 18 Mart, oy verme günü de 19 mayıstan evvel gelen Pazar günü olarak tesbit edilmiş olduğuna göre bu maddenin komisyonca geri alınarak tenazur ve ahengin tesis ettirilmesini arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

(Anlaşılmadı, tekrar okunsun sesleri)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AK-SOY — Müsaade ederseniz, önergeyi komisyona alalım, düşünelim.

BAŞKAN — Komisyon maddeyi önergeyle birlikte istemektedir, redaksiyon için Komisyona veriyoruz, efendim.

Altıncı Kısım

Son hükümler

I. Anayasanın değiştirilmesi

Madde 155. — Anayasanın değiştirilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının en az üçte biri tarafından yazıyla teklif

edilebilir. Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler ivedilikle görüşülemez. Değiştirme teklifinin kabûlü, Meclislerin ayrı ayrı üye tam sayılarının üçte iki çoğunluğunun oyuyla mümkündür.

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin yürürlüğüne ve kabûlü, 1 nci fıkradaki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabûlü hakkındaki hükümlere tâbidir.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

155 nci maddeden 2 nci fıkranın çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ EMİN PAK-SÜT — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Alp Kuran.

ALP KURAN — Efendim, bu 155 nci maddede Anayasanın tadiline taallük ettiği için önemli bir madde olsa gerektir. Kanunların tedvini için yazılmış; fakat ikinci fıkra da kanunların yazılmasında nelerin takibedilip edilmeyeceği zikredilmemektedir. 92 nci maddeye göre meselâ Cumhuriyet Senatosuna muayyen bir zaman içinde bir kanun tasarısını karara bağlamazsa bu takdirde tasarı, kendiliğinden kanunlaşır, hükmü vardır. Senatoya Millet Meclisinden gelen bir tasarı muayyen bir üç ay içinde karara bağlanmazsa Millet Meclisinin evleviyetle bunun üzerinde hâkimiyeti bulunduğundan, tasarı kanunlaşacaktır. Fakat burada birtakım tereddütler hâsıl olmaktadır. İki meclis anlaşamazsa bu takdirde Anayasanın 92 nci maddesine göre keyfiyet her iki meclisten kurulacak bir karma komisyonda incelenecektir. Bu takdirde Millet Meclisinin kabul ettiği bir tasarıyı veyahut karma komisyonun kabul ettiği maddeyi senato benimsemek durumunda kalacaktır. Bundan sonra yapılacak muamele 92 nci maddede yazılı değildir. Bundan sonra ne olacaktır? Tekrar Cumhuriyet Senatosuna gelecek midir, gelmeyecek midir? Belli değildir. Bu bakımdan rica ediyorum şöyle olması lâzımgelir: Burada, «Üçte iki ekseriyete istinadedecektir.» deniyor. Buna göre ikinci fıkranın zait addedilmesi lâzımdır. Her iki Meclisin üçte iki ekseriyetinin bir metin üzerinde ittifak etmela-

ri gerekir. Birtakım yanlış anlaşmalara mahal vermemek için ikinci fıkranın çıkarılması yerinde olur kanaatindeyim. Bu fıkranın çıkarılmasını teklif ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. 155 nci maddenin son fıkrasının çıkarılmasına dair olan önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

II. Kenar başlıklar

Madde 156. — Bu Anayasadaki madde kenar başlıkları, sadece ilgili oldukları maddelerin konusunu ve maddeler arasındaki sıralanma ve bağlantıyı gösterir. Bu başlıklar Anayasa metninden sayılmaz.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş değişikliğe yoktur. Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Sıra son maddeye gelmiştir, komisyonda mevcudolan maddeler de vardır. Bunlar da gelmiştir. Sırasıyla yüksek oylarınıza arz edilecektir. Bir de dibace kalmıştır. O da geldikten sonra hepsi ayrı ayrı yüksek oylarınıza arz edilecektir. Şimdi 127 nci maddeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

127 nci maddeye ilâvesi bahis konusu son fıkra hakkında dikkat nazarına alınan önerge muvacehesinde kaleme alınan metin aşağıdadır.

«Kamu iktisadi teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesi kanunla düzenlenir.»

Arz olunur.

Anayasa Komisyonu
Başkanı
Enver Ziya Karal

BAŞKAN — Şimdi bu ilâveyle 127 nci maddeyi tekrar okuyoruz.

II. Sayıştay; kamu iktisadî teşebbüslerinin denetlenmesi

Madde 127. — Sayıştay, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini

kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.

Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri ve diğer özellik işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla düzenlenir.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesi kanunla düzenlenir.

FERİDUN ERGİN — Matlaba da ilâve yapılması lâzımdır.

BAŞKAN — Efendim, okunan maddeyi oya sunacağım.

COŞKUN KIRCA — Efendim, matlaba bir ilâve yapacağız, bir dakika.

Şimdi, matlabı son şekliyle okuyoruz, efendim.

(II. Sayıştay Kamu İktisadi Teşebbüslerinin denetlenmesi)

BAŞKAN — 127 nci maddeyi bu son şekliyle oya sunuyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

128 nci maddeyi son şekliyle okuyoruz efendim:

III. Kesin hesaplar

Madde 128. — Kesin hesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabûl edilmiş ise, ilgili oldukları malî yılın sonundan başlayarak en geç bir yıl sonra, Bakanlar Kurulunca, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu Kesin Hesap kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

BAŞKAN — Maddeyi bu okunan şekilde oya sunuyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir, efendim.

130 neu madde komisyondan gelmiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonea hazırlanan 130 neu maddenin yeni metni aşağıdadır.

Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Arama ve işletilmenin Devletin özel teşebbüslü birleşmesi suretiyle

le veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eliyle yapılması kanununun açık iznine bağlıdır. Arz olunur.

Anayasa Komisyonu adına
Başkan
E. Z. Karal

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi bu şekilde oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Geçici 4 nci madde de komisyondan gelmiştir, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyon 4 nci geçici maddeyi aynen iade etmekte ve müzakereye konmasını rica etmektedir. Arz olunur.

Anayasa Komisyonu adına
Başkan
E. Z. Karal

BAŞKAN — Bu madde hakkında bir önerge var. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

4 nci geçici maddeye aşağıdaki fıkraların eklenmesini arz ve teklif ederiz:

27 Mayıs 1960 tarihinden itibaren Kurucu Meclisin toplandığı 6 Ocak 1961 tarihine kadar yasama yetkisini ve yürütme görevini Türk Milleti adına kullanmış, bulunan Millî Birlik Komitesinin ve Devrim hükümetlerinin karar ve tasarruflarından ve bunların, idarece veya yetkili kılınan organ ve mercilerce uygulanmasından dolayı, karar alanlar, tasarrufla bulunanlar ve uygulayanlar hakkında cezai veya malî veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla her hangi bir yargı merciine başvurulamaz.

27 Mayıs 1960 Devriminin gerçekleştirilmesi, yürütülmesi ve normal demokratik nizamın geçişin sağlanması amacıyla, 27 Mayıs 1960 tan 6 Ocak 1961 tarihine kadar çıkarılan kanunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde iptal dâvası açılmaz ve bunlar hakkında itiraz yoluyla dahi mahkemelerde Anayasaya aykırılık iddiası ileri sürülemez.

27 Mayıs 1960 dan 6 Ocak 1961 tarihine kadar çıkarılan kanunların, yapılmış tasarrufların ve alınmış kararların değiştirilmesi veya kaldırılması hallerinde de 2 nci fıkra hükmü saklıdır.

İsmail Rüştü Aksal
M. İhsan Kızıloğlu
Raif Aybar
Turgut Göle
Ferid Melen
Atıf Ödül
Avni Doğan
Cemal Yıldırım
Ferda Güley
K. Zeki Gençosman
Sırrı Atalay
İ. Saffet Omay
İbrahim Öktem
Fehmi Alpaslan
Bülent Ecevit
Ali Rıza Akbıyıkoglu
Süleyman Bilgen
M. Rauf İnan
Lûtfi Engin
Ahmet Şener
İhsan Kabadayı
Sait Erdiç
Babür Ardahan
Kemal Türkoğlu
Şevket Asbuzoğlu
Şevket Raşit Hatiboğlu
Cevdet Aydın
Mebrure Aksoley
Yavuz Feyzioğlu
Kadirean Kaflı
Coşkun Kırcı
Tekin Çullu
Şevki Aysan

Nurettin Ardıçoğlu
Orhan Öztrak
Şemsettin Günaltay
Hasan Tez
Mehmet Şengün
İlhan Özdil
Ali İhsan Göğüş
Yusuf Ziya Yücebilgin
Ziya Müezzinoğlu
Kâmil Başaran
Dündar Soyer
Atalay Akan
Cevat Dursunoğlu
Sırrı Hocaoglu
Osman Alişiroğlu
Abdurrahman Altuğ
Ahmet Demiray
Ferit Celâl Güven
Alev Coşkun
Hüseyin Ulusoy
Abdülkerim Akyüz
Daniş Yurdakul
Selçuk Çakıroğlu
Mehmet Şişman
Vefik Piriçioğlu
Suphi Batur
Suphi Baykam
Hermine Kalustyan
Bahri Yazır
Cemal Reşit Eyüboğlu
Halil Sezai Erkut
Ömer Karahasan
F. Lûtfi Karaosmanoğlu

Diğer önergeler var, okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

4 nci ek maddeye ilâvesi teklif olunan fıkranın aşağıda yazılı şekilde olmasını arz ve teklif ederiz.

«27 Mayıs 1960 tarihinden 6 Ocak 1961 tarihine kadar Millî Birlik Komitesi ile hükümetlerinin bilcümle tasarruflarından dolayı cezai ve malî sorumluluk iddiası ileri sürülemez.»

«Ayrı tasarrufları, maksatlarına uygun olarak tatbik eden vazifeliler de yukardaki fıkra hükmüne tâbidir.»

«Millî Birlik Komitesi ve hükümetlerinin bu tarihler arasındaki yasama ve yürütme işlem ve eylemlerinden, İnkılâp ile doğrudan doğruya ilgili olan İnkılâbın demokratik bir hukuk dev-

leti karma gayesine uygun olanları aleyhine hiçbir mercie baş vurulamaz.»

Muin Küley

Bahri Savaş

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki hükmün ek bir madde olarak tasarıya konulmasını arz ve teklif ederiz.

Millî Birlik Komitesi ile Devrim hükümetlerinin Kurucu Meclisin toplandığı 6 Ocak 1961 tarihine kadar yaptığı eylem ve işlemlerden dolayı, karar alanlar, tasarrufta bulunanlar ve bunları uygulayanlar hakkında, bunların müstenidolduğu kanun ve kararlar yürürlükten kaldırılmış olsa dahi, cezai malî ve hukuki sorumluluk iddia edilemez. Millî Birlik Komitesince doğrudan doğruya Devrimin korunması ve demokratik bir hukuk Devleti kurulması maksadıyla çıkarılan kanunlar aleyhine hiçbir yargı organına baş vurulamaz.

Necip Bilge

Kemal Türkoğlu

Bedî Feyzioğlu

Bedri Karafakıoğlu

Hikmet Binark

Fehim Fırat

KASIM GÜLEK — Usul hakkında söz istiyorum, efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz, usul hakkında, efendim.

KASIM GÜLEK — Sayın arkadaşlar, tarihî bir kanunun müzakeresini yapıyoruz. Hakikaten, bu memlekette 27 Mayıs Devrimini yapanların korunması bizim için bir borçtur. Bizim için bir vazifedir.

27 Mayıs Devrimini yapan insanlar, hayatlarını tehlikeye koymuşlar, hayatlarını ortaya atmışlardır. Bu memlekete ışık, aydınlık getirmişlerdir. (Bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlarım; takipti, tacizdi; bu insanların bütün bunlardan barî edilmesini canü gönülden arz ederiz.

Ancak; bu şekilde son dakikada hiçbirimizin haberi olmadan yahut taktir verenlerden başkasının haberi olmadan bunun getirilmesi... (Gürültüler, konuşmalar) Son derece mühimdir. Müsaade buyurun, fikirlerimi sonuna kadar söyleyeceğim. Biz şu intıbaı bırakmamak zorundayız arkadaşlar; bu işin aceleye getirildiği intıbamı vermemeliyiz. Böyle bir intıbaı vermeye hiçbirimizin hakkı yoktur. İstirham ederim, bu kadar önemli, bu kadar tarihî bir mesele üzerinde karar verirken bunu hepimiz bilerek, hissederek isteyerek verdik intıbamı bırakmak zo-

rundayız. Müsaade buyurun aralık verilsin, ondan sonra gelelim; okuduk, dinledik, üzerinde düşündük ve bilerek reylerimizi kullandık diyelim. Saygılarımı sunarım. (Birkaç kişiden alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, gece oturumu yapılmasını mı istiyorsunuz?

KASIM GÜLEK — Evet efendim.

BAŞKAN — Efendim, okunan taktirin, sayın üyeler tarafından incelenmesi için oturumun geceye talik edilmesi teklif ediliyor.

Bu teklifi yüksek oylarınıza sunuyorum. (Anlaşılmadı sesleri) Efendim, sayın Gülek, okunan taktirin incelenmesi için oturumun geceye talikini teklif ediyorlar. («10 dakika sonra» sesleri)

REMZİYE BATIRBAYGİL — Hepimiz imza edelim. (Gürültüler)

KEMAL TÜRKOĞLU — Yazılı teklif yoktur.

BAŞKAN — Lüzum yok efendim. Oturuma ara verilmesini kabul edenler varsa lütfen işaret versin... Kabul etmiyenler... Ara verilmesi kabul edilmemiştir. Müzakereye devam ediyoruz. Şimdi Avni Doğan söz istemiştir. Kendisine söz veriyorum.

AVNİ DOĞAN — Muhterem arkadaşlarım; hakikaten Kasım Beyin söyledikleri gibi tarihî ve şerefli bir karar ittihaz etmek üzeresiniz. Bu kararın bir emsali tarihîsi vardır. Kasım Bey'e onu da hatırlatmayı faydalı görürüm. İmparatorluğun son yıllarında Birinci Dünya Harbinden yenilmiş olarak çıkmıştık. Memleketin her tarafı düşman işgali altına girmişti. Memleketin istiklâli, istikbali, şerefi tehlikeye düşmüştü.

Bunu önlemek için; büyük Atatürk, Türk milletinin binlerce yıllık mazisinden süzülüp gelen büyük hasletlerini organize ederek, memlekette bir İstiklâl Harbi ve mücadelesi açtı. Bu hareket, büyük Türk milletinin, büyük vafına yakışır bir netice ile sona erdi : Lozan Sulhü kabul edildi.

Fakat bu harbin, bu mücadelenin yanında birtakım tasarruflar yapılmıştı. Lozan'dan sonra, bu memlekette beklenen huzur ve rahat atmosferinin bozulmaması için, bizzat Atatürk'ün telkini ile İkinci Büyük Millet Meclis bir kanun kabul etti. Bu kanun 6 maddeden ibarettir. Bu kanunun birinci maddesi esas madde olduğu için huzurunuzda okuyacağım.

19 Kasım 1923 Kanunun tarihidir. Numarası 372 dir.

Madde 1. — «Mondros Mütarekesinin tarihi akdi olan 30 Teşrinievvel 1334 tarihinden bilitibar sulhün Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından tarihi tasdikı olan 23 Ağustos 1339 tarihine kadar geçen müddet zarfında müdafaai memleket maksat ve gayesiyle teşekkül etmiş olan her nevi cemiyet ve heyetlerce müfrezelerin kumandan ve efrat ve mensubini veya mumailayhimin emirleriyle hareket etmiş bulunan âhar zevat tarafından ika edilmiş olan ve memurîni resmiyei devlet tarafından müdafaai memleket uğrunda ihtiyar olunmuş bulunan efal ve harekât cürüm addolunmaz. Bunlar hakkında takibat icra edilemeyeceği gibi evvelce mahkûm olarak mahpus bulunanlar varsa derhal tahliye olunurlar.»

Böylece, Lozan Sulhunun memlekete getirmiş olduğu huzur, sükûn, rahatlık sağlanmak istenmiş, yerleştirilmek istenmiştir.

Arkadaşlar, 27 Mayıs Devriminin mahfuz kalmasını, onun esası üzerinde münakaşa konusu olmamasını, yapılmamasını metne kaydederek ve tarihî misale uyarak, temin etmek istedik. Sayın Kasım Gülek arkadaşımız, M. B. Komitesi Üyesi arkadaşımızın şahıslarına teminat vermeye çok gayret ettiler ve tatlı bir sürü söz söylediler. Bu zevat böyle bir teminata muhtaç değildir onlar bundan müstağnidirler. (Bravo sesleri, alkışlar)

Onlar büyük bir teşebbüse, 20 fişekle atılmış; inkılâp ve millet uğruna başlarını koltuğa almış kahramanlardır. Üzerinde müzakere cereyan eden takririmiz bu kanunun bir benzeridir. Ancak biz Kasım Beyin sandığı gibi şahıslarının mahfuziyeti değil, 27 Mayıs İnkılâbının mahfuziyetini sağlamak ve dün söyleydi, böyleydi gibi söylentileri kesmek gayesini hedef tuttuk. Teklifimiz kabul edildiği takdirde 27 Mayıs İnkılâbı ve daha sonraki tasarruflar aleyhine bir karar alınmayacaktır. Ancak bu, düzeltilmesi gereken tasarruflar olduğu gibi kalacak demek değildir. Kaldı ki; Millî Birlik Komitesi dahi kendi tasarruf ettiği kanunların millî iradeyle gelecek bir iktidar tarafından dokunulmaz hale gelmesini istememektedir. Bırakın onu arkadaşlar; dün kabul ettiği kanunu muhtelif komisyonda didik, didik ederek huzuruza getiriyoruz. Bu yapılmış kanunların dahi tasarrufunu bugün yapmak Anayasaya uygun muydu değil miydi diye bu

memlekette fesat karıştırmak isteyenlerin ef'aliné son vermek, İnkılâbı mahfuz tutmaktır. Bu itibarla memleketin yeni Anayasası ile içine girmek istediği hukuki rejimi bozan, bir kastımız yoktur.

Arkadaşlar, her zaman için, millet iradesi, her şeye muktedir ve her şeyi değiştirebilecek kudrettedir. (Bravo sesleri, alkışlar.)

BAŞKAN — Muin Küley.

MUİN KÜLEY — Pek Sayın arkadaşlarım; önerge dolayısıyla bahsım adına mâruzatta bulunacağım.

27 Mayıs Devriminin bütün milletçe tasvip gören büyük ve sıcak duygularla kucaklanan belirli vasfı, daha ilk günden itibaren kendisini bir hukuk düzeni fikrine bağlamış olmasıdır. Bu itibarla bugün, 27 Mayıs 1960 dan 6 Ocak 1961 e kadar ve hattâ daha sonra devam etmiş bulunan Millî Birlik Komitesinin ve hükümetlerinin icraatı konusunda bir karar vermek ve Anayasamıza bir ek madde ilâve etmek gerektiğinde, bu ana vasfı göz önünden uzak bulundurmamak mecburiyetinde olduğumuz inancındayım. Biraz evvel konuşmuş olan kıymetli Avni Doğan arkadaşımızla prensipler itibariyle her hangi bir ihtilâfımız yoktur. Ben de, Millî Birlik Komitesiyle hükümetlerinin bu söylediğimiz süre içindeki tasarrufları dolayısıyla malî ve cezai şahsi mesuliyetlerini bertaraf eden bir hükmün Anayasa da yer almasının hararetle taraftarıyım. Bunun gibi, M. B. Komitesi ve Hükümetinin vermiş olduğu kararları, emirleri ve talimatı maksatlarına uygun olarak tatbik etmiş olan bileümle vazifelilerin de ayrı hükme tâbi tutulması gerektiğine inanıyorum. Ancak; maksat dışında, cemiyet içinde hak ihtilâlleri vücut bulmuş ise bunların mürâcaat yollarının kapatılmasının, dondurulmasının maksada uygun olmadığı kanaatindeyim. (Dondurulma yok, dondurulmaz, sesleri.) Müsaade buyurunuz efendim.

Bunun dışında, aynı süre içinde birtakım yasa ve yürütme tasarrufları icra edilmiştir. Bunların bir kısmı, İhtilâlin, nefsiyle doğrudan doğruya ilgilidir ve Türkiye'de demokratik bir hukuk Devlet kurmak amacına tam tevafuk eder. Bir kısmı ise, bu maksadın dışında kalan günlük icradır. Bu maksada tevafuk etmeyenler mevcuttur aralarında. 62 sayılı Kanunun tatbikatı veya 147 ler hâdisesi gibi global tasarrufları bir tarafa bırakalım; fakat bir küllolarak,

idare cihazını almaz, eski iktidardan müdevver kadrolarla bu cihazın memleketin en ücra köyüne kadar yapılmış tasarruflarını bir müddet için dahi olsa dondurursak, birtakım haksızlıklar ve bundan mütevellit sıkıntılar olacaktır. Bunların bu Anayasanın bünyesine, maksadına faydalı olacağını zannetmiyorum. Şimdi verilmiş olan metinle benim metnim arasında maksat itibariyle aykırılık yoktur. Yalnız bu çok önemli konuda cemiyetimizin müstakbel huzuruna müessir olan nokta; bu metinde vazih olmalıdır. Takdim etmiş olduğum metnin vuzuhu temin ettiğine ve daha evvelden verilmiş olan metne nazaran da bu bakımdan daha mesut, bir formül olduğuna inanıyorum. Kabul buyurulmasını muhterem heyetinizden rica ediyorum.

BAŞKAN — Nurettin Ardiçoğlu.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Muhterem arkadaşlarımız; takrire imzasını koymuş bir arkadaşımız olarak birkaç noktayı aydınlatmak ve Müin Küley arkadaşımızın endişelerini kısaca cevaplandırmak istiyorum.

Muhterem arkadaşlar; geçici madde olarak Anayasa tasarısında huzuruza getirilmiş bulunan metin, benim anlayışıma göre, İhtilâl devrini, İhtilâli kapayan bir maddedir. İlk fıkrası okunduğu zaman görülüyor ki; Kurucu Meclisten çıkan Anayasaya ve Seçim Kanununa göre seçim yapıp Büyük Millet Meclisi toplandıktan sonra, İhtilâl İdaresinin ve onunla beraber Yüksek Heyetinizin varlığı sona erecektir. Millî Birlik Komitesi ve Kurucu Meclis kendiliğinden dağılmış olacaktır.

Takriri veren arkadaşlarımız, yalnız bu fıkrayla kalmanın kâfi olmayacağını mütalâa etmektedirler. Bu sebeple teklif ettikleri yeni fıkralarla, normal devre geçilebileceğine inanmaktadırlar. Önergelerini bu kanaatle vermiş bulunuyorlar.

Arkadaşlar; burada Avni Doğan arkadaşımızın, isabetle teşhis buyurduğu gibi, hakikaten normal bir devreye geçişi sağlamak için, bir İhtilâl devresi içinde alınmış olan kararların, icra edilen tasarrufların münakaşa konusu olmamasını temin etmek lâzımdır. Bunun için tedbirler alınması tabii olarak söz konusu olabilir.

Belli bir amaçla yapılmış olan ihtilâlin de kendine göre hukuku vardır ve bizdeki İhtilâlin, İhtilâl hukukları içinde müstesna bir mev-

ki işgal edeceği de bütün dünyanın teslim ettiği bir hakikattir. Ve bu hakikat bilhassa normal rejimi kurduktan sonra, anayasalar tarihinde müstesna bir mevki işgal edecektir.

Arkadaşlarımız; işte bu emel ve gaye ile getirmiş olduğumuz metin, esas itibariyle iki hususu derpiş ediyor: Bunlardan birincisi, Millî Birlik Komitesinin ve devrim hükümetlerinin karar ve tasarruflarından ve bunların uygulanmasından mütevellit her hangi bir surette şahsi, mali ve cezai bir sorumluluk iddia edilemeyeceği esasını getirmektedir.

Birinci fıkra bundan ibarettir.

Muin Küley arkadaşımız tarafından, karar ve tasarrufların uygulanması konusunda bâzi endişeler izhar buyuruldu.

Arkadaşlar, gayet açıktır ki, bir kanunun bir emrin tatbikinde suistimal olursa, bunu hukuk himaye edemez. Meselâ Millî Birlik Komitesi tarafından veya onun Hükümeti tarafından alınmış bir kararı, bir nahiye müdürünün tatbik ederken, o kararın maksadını suistimal etmiş olduğunu kabul edelim. Meselâ; nezâret altına alınan bir kişi çok ağır muameleye mâruz kalmıştır. Bunun müeyyidesi normal hukukumuzda zaten vardır. Binaenaleyh burada ayrıca maksadı aşan hâdiselerin tasrih edilerek metne ilâvesine ihtiyaç olmadığı kanaatindeyim. Çünkü dediğimiz gibi suistimallerin, esas maksadı aşan hareketlerin normal hukukumuzda cezası ve müeyyidesi bulunmaktadır.

İkinci nokta şudur: Bu kararlar ve kanunlar ve bu tasarruflar tabiidir ki, son fıkrada görüldüğü üzere; değiştirilemez, lâyetegayyer şeyler de değildir. Bunlar, teşriî idari tasarruf ve kararlarla değişeceklerdir. Bunu son fıkramızda açıkça ifade etmiş bulunmaktayız.

Muhterem arkadaşlar, Anayasa Mahkemesine müracaat şekline gelince: Bu husus da gayet açık olarak ifade edilmiş bulunuyor. İhtilâlin gerçekleşmesi, yürütülmesi ve normal demokratik düzene geçişin sağlanması amacıyla çıkmış olan kanunlar için Anayasa mahfuziyetinin sağlanmasını istiyoruz. Bunun dışında Millî Birlik Komitesi tarafından çıkarılmış olan ve günlük işlere taallük eden kanunları ve alınmış kararları da değiştirmek veya kaldırmak hususunda teşriî organ tahdit edilmiştir. Bu meyanda Anayasa Mahkemesi faaliyete geçtikten sonra, yürürlükte kalmış olan

ve islâh edilmemiş bulunan olursa, Anayasa Mahkemesi nasıl beş bin kanun hakkında tetkikat yapabilecekse, bunları da tetkik etmek imkânına sahibolacaktır. Ama İhtilâlin oluşu, meydana gelişi, tekâmülü ve normal demokratik nizama geçiş konusunda çıkarılan kanunlar hakkında Anayasa mahfuziyeti tanıyoruz ve bunlar için Anayasa Mahkemesi yolunu kapatıyoruz. İşte takririmizin muhtevası bundan ibarettir Kabulünü istirham ediyoruz.

BAŞKAN — Hıfzı Veldet Velidedeoğlu.

HIFZI VELDET VELİDEDEOĞLU — Arkadaşlar, arzu buyurursanız ben konuşmaktan feragat ederim. (Konuş sesleri)

Sayın arkadaşlarım; geçen yıl, bugünlerde, çok karanlık günler, karanlık saatler yaşıyorduk. Vatanda, körpe nesiller, benim talebelerim, kütle halinde hapishane köşelerine atılıyorlardı. Bir kısım vatandaşların kapılarına işaretler konmuştu. Kimse, yarımından emin değildi. Böyle bir durumda, 27 Mayıs sabahında İhtilâlin sesiyle uyandık. Arkadaşlar; İhtilâli yapanlar ilk iş olarak ne yaptılar?.. Bunu burada belirtmeyi tarihî bir vazife biliyorum... Ve bu sebeple kürsüye çıkmış bulunuyorum. Evet İhtilâli yapanlar ilk iş olarak İstanbul'dan bir İlim Heyetini buraya çağırdılar. Bunlara bir Anayasa yapma vazifesi verdiler. Bu İlim Heyeti 27 Mayıs 1961 sabahı bir askerî nakliye uçağının içinde buraya geldiği, zaman henüz eski devrin mühim başlarından bir kısmı tevkif bile edilmemişlerdi. Demokratik rejime geçiş için bu İlim Heyetine bir direktif verilirken hiçbir şart ve kayıt konmadan, doğrudan doğruya bir hukuk Devleti kurma gayesi ileri sürüldü. Bu İlim Heyeti içinde bulunanlardan birisi, İhtilâli yapmış olan; subaylar heyetine o gün «Bu rejim, bir Nasır rejimi, bir Kasım rejimi olmayacaktır, olmamalıdır.» dediği zaman; İhtilâleci subayların bunu müsamaha ile karşılamaları ve (asla) demeleri, o İlim Heyetini ve bunu söyleyen kimseyi, bu Anayasa çalışmalarında şevkle harekete geçirdi.

Arkadaşlarım; bugün, bu tutulmuş söz dolaşısıyla, Sayın Heyetiniz burada bulunmaktadır. Anayasamız, çok şükür bitmek üzeredir. Şimdi böyle bir devirde hayatlarını tehlikeye koyan, milletin arzu ve azmini görmüş, dile getirmiş ve gerçekleştirmiş olan bu subayların arkasından «Filân tasarruf Anayasaya aykırıdır.» deyip meseleyi Devlet Şurasına veya Anayasa Mahkeme-

sine intikal ettirmek ve bu temiz İhtilâli bu şekilde yıpratmak kimsenin hakkı değildir. (Alkışlar) Eğer bu takriri veren muhterem arkadaşlarım deselerdi ki: «İhtilâl devrinde yapılmış olan kanunlar değiştirilemez.»; o vakit, bir hukukçu olarak, itiraz edenlerin en başında emin olunuz ki, bendeniz bulunurdum. Fakat öyle bir şey yoktur. Gelecek iktidarlar bu kanunları normal yollarla değiştirecektir. Kanunlar, içtimaî bir organizmadır, yıpranır, eskir ve değiştirilir. Bunun dışında o halde bu temiz başlamış ve temiz devam etmiş olan İhtilâle her hangi bir şekilde gölge konduracak olan hareketlere cevaz ve mesaf vermeme lâzımdır. Bunu arz etmek için huzuruza geldim. Takririmin kabulünü istirham ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş bir değiştirge vardır; müzakerelerin devamına taallük ediyor, okuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Taşdıkları önem bakımından; görüşme konusu olan, 4 ncu geçici maddeye ek önergelerin bastırılarak üyelere dağıtıldıktan sonra görüşmelere devam edilmesini teklif ederim. Saygılarımla.

Cemal Reşit Eyüboğlu

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

FEYYAZ KÖKSAL — Usul hakkında benim de bir önergem vardır, okunmadı.

BAŞKAN — Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Reyimi seve seve vereceğim, bir mesele Anayasamızda bir madde halinde yer almak üzere konuşulmaktadır.

Maddenin yazılarak verilmesini ve metinde vüzuhsuzluk varsa komisyona havale edilerek tasihini arz ve teklif ederim.

Feyyaz Köksal

BAŞKAN — Bu önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Komisyon söz istiyor mu? Buyurun Muammer Aksoy.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlar, kendi adıma değil komisyon sözcüsü olarak, şu kürsüye en çok çıkan arkadaşlarınızdan biriyim. Öyle zannediyordum ki, en az konuşulacak konulardan biri, bu önergeler olacaktır. Maalesef böyle olmadı.

Bu bakımdan, ben de komisyon sözcüsü olarak çok kısa konuşacağım ve fikrimi dört cümlede ifade edeceğim :

1. Bâzi arkadaşların teklifleri yanlış anlaşıldı. Halbuki verilmiş bütün önergeler, fikir ve gaye itibarıyla ittifak halindedirler.

2. Bunlar, sadece formül bakımından birbirinden ayrılmaktadırlar.

3. Komisyonunuz, İsmail Rüştü Aksal, Nurettin Ardiçoğlu, Raif Aybar ve arkadaşlarının verdiği önergenin, daha başarılı bir formül getirdiği kanaatindeyim.

4. Bu önergeye iltihak etmekteyiz. Teşekkürlerimle. (Alkışlar)

RAİF AYBAR — Efendim, bana Muammer Aksoy arkadaşımız takaddüm ettiler. Zannediyorum ki, önergeler üzerinde hukuki mahiyette bir münakaşa, bir konuşma yerinde olmayacaktır. O itibarla hukuki veçhesini müdafaa etmek için peşinen söz almış değilim. Ama bâzi arkadaşlarımız tarafından verilmiş olan dozu farklı bir başka önerge hasebiyle böyle bir konuşma ihtiyacını hissettim.

Muhterem arkadaşlar, şunu arz etmek isterim ki, böyle hamuleli bir takrire bendeniz şahsan kolay kolay imza etmeme itiyadı olan bir mizaçtayım. Böyle bir maddenin buraya eklenmesi lüzumunu derpiş eden bir takriri 10 dakikalık bir müzakere içerisinde teemmül edip üzerindeki nokta-i nazarımı arz etmeyi biraz müşkül bulmakla beraber faydalı ve zaruri telâkki etmekteyim.

Bu takrirle huzurunuzda gelenlerden biriyim.

Bunu arz etmekle şunu demek istiyorum ki; bir İhtilâl'in arkasından bir Anayasa yapmış ve bunu birkaç dakika sonra düğümleyip ikinci merhalesine göndermek üzere bulunuyoruz. Bu ihtilâl, her ihtilâl gibi olmamış, bu ihtilâl'in yapıcıları ihtilâl idaresinin devamını arzu eden ve bundan doğacak olan millî mahzurların doğmasına lâkaydi gösteren bir tutumun insanları olmamışlardır. Bunlarla beraber çalışanlar, nahiye müdüründen jandarma nefesine kadar herkes, ihtilâl salikleri olarak, ilk günden itibaren ihtilâli yapanlara münkat olmuşlardır. Bu Komite ihtilâl yapmış, bütün Türk Ordusu bu ihtilâl içinde, vatan toprağı boyunca gövdesini yatırmıştır. Hal böyle olunca arkadaşlarımız, ihtilâllerin tabiatında mevcu-

dolacak eşkilde bütün bu gidişe bu iyi niyete rağmen, bütün bu ihtilâlcilikten uzak ihtilâle rağmen, elbette şurada burada dozu kaçmış tatbikatçı, mağdur olmuş bâzi vatandaşlar bulunabilir. Muin Küley arkadaşımızın takriiriyle bizim takririmiz arasındaki fark işte buradadır. Biz diyoruz ki, böyle bir rayın üzerine, oturtulmuş bu milleti normal idareye doğru elden gelen süratle sevk eden ve bizleri buraya toplayan ve nihayet iyi niyetli tutumu neticesinde, milleti normal hukuk düzenine götürme yolunda olan insanların her türlü ihtimale karşı tedbirler aldırması yerinde olacaktır.

Memleketin normal demokrasi düzenine doğru gitmekte olduğu şu sırada, Anayasanın millet oyu ile kabulünden sonra, birtakım kimselerin, bâzi fert haklarının şu veya bu şekilde ihlâl edildiğini ileri sürmeleri suretiyle küçük taşlar atmalarına, yürümekte olan demoksimize çamur sıratmalarına müsaade edemeyiz.

Bu anlayışlardır ki, bir hukuk Devletini kurmada hassasiyetle çalışanların bundan önceki tasarruflarının teminat altına alınmasında, takririmizin muhteva bakımından, maksat bakımından, yüzde yüz, endişeye yer vermeyecek bir mahiyette olduğu kanaatindeyiz.

Takririmizi kabul buyurduğunuz takdirde, çok iyi başlamış ve bunca zamandır da çok iyi inkişaf seyri göstermiş olan normal idareye geçiş hareketinin, mümkün olan süratle devamını temin edeceğine inanıyoruz. Normal idare şartlarından âzami nisbette istifade etmek suretiyle yepyeni bir gelişme devrine girecek olan memleketimiz için kurmak istediğimiz demokraside müttefikiz, hemfikiriz. Bunun için de, ilerlemekte olduğumuz yolda, şuradan buradan köstekleyici hareketlere meydan verici, açık kapı bırakmıyalım.

Demokrasi yolunda ilerlememize mâni olacaklara açık kapı bırakacağımıza kaani değilim.

Demin Sayın Avni Doğan'ın ifade ettiği gibi, Atatürk bu kanunu teklif ettiği zaman bu neviden hakların ehemmiyetini ve bu yolda tatbikata devam edilmesi lüzumunu kabul ederdi. Ama kabul etmek lâzımdır ki, diğer, habbemsî dâvalar yanında gerçek bir kubbedir. Ben kubbeyi habbeğe feda etmek istemiyorum. Huzurunuzdaki kubbe millî ve muaz-

zam bir kubbedir. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Necip Bilge. («Vazgeçti» sesleri.)

SUPHİ BATUR — («Yok sesleri, vazgeçti» sesleri, «oya oya» sesleri.)

MUAMMER AKSOY — Komisyonun bir mâruzatı olacak;

BAŞKAN — Buyurun.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Kabul ettiğimiz metnin; teknik bakımdan, tenazur bakımından, üç kelimesi üzerinde değişiklik yapacağız. Bunlardan bir tanesi «defi» kelimesi yerine «itiraz», tâbirinin konulması; ikincisi «dermeyan» yerine «ileri sürülemez» ibaresinin tercih edilmesidir. Üçüncüsü de, Anayasadaki diğer kelimelere uygun olarak, «mahfuz» yerine «saklı» demek lâzımdır.

İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Bu değişikliklerle önergeyi tekrar okutuyorum.

(İsmail Rüştü Aksal ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — «Cezaî ve malî» kelimelerinden sonra, arkadaşlarım kabul buyurduğu takdirde, «hukukî» kelimesinin de konmasını rica ederim.

İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Efendim, bu değişikliklerle okunan önergeyi yüksek oyunuza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir. Bu durum karşısında diğer önergelerin okunmasına lüzum var mı? (Yok sesleri.)

COŞKUN KIRCA — Geçici madde 4 ün matlabinın sona (ermesi) ile bitmektedir, oradaki nokta, noktalı virgül olacaktır. Bundan sonra (devrim tasarrufları) ndaki (d) harfi de büyük olacaktır.

BAŞKAN — Komisyon matlapta ufak bir tâdil yapmaktadır.

Şimdi geçici dördüncü madde komisyondan gelmiş ve komisyon aynı metinde ısrar etmiştir.

Diğer taraftan şimdi huzurunuzda önerge kabul edilmiştir. Diğer önergeleri reye koymaya lüzum yoktur.

Binaenaleyh, geçici 4 ncu maddeyi, fıkra ilâvesi suretiyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici 10 ncu madde komisyondan gelmiştir. okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

10 ncu geçici maddeye son fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenecektir :

«İlk Cumhuriyet senatosu seçiminden iki ve dört yıl sonra yapılacak seçimler hakkında da, Cumhuriyet Senatosu seçimleriyle ilgili kanun hükümleri uygulanır.

Arz olunur.

Anayasa Komisyonu adına

Başkan

E. Z. Karal

BAŞKAN — Geçici 10 ncu maddeye bu fıkrayı ilâve etmek suretiyle tekrar okuyoruz.

VII. Cumhuriyet Senatosunda adçekme

Geçici madde 10. — Cumhuriyet Senatosunun genel oyla seçilen üyelerinin yenilenmesi hakkındaki 73 ncu maddenin 2 nci fıkrası hükmünün uygulanmasını sağlamak maksadıyla, bunların seçiminden iki yıl sonra yapılacak seçimlerle yenilenecek olanları tesbit etmek üzere, bu seçimden iki ay önce adçekmeye başvurulur; dört yıl sonra yapılacak seçimle yenilenecek olan üyelerin tesbiti için, aynı esasa uyularak adçekilir; ancak, ikinci yıl sonunda seçilmiş olan üyeler, bu adçekmeye girmez.

Cumhuriyet Senatosu Başkanı hakkında adçekme işlemi uygulanmaz.

İlk Cumhuriyet Senatosu seçiminden iki ve dört yıl sonra yapılacak seçimler hakkında da, Cumhuriyet Senatosu seçimleriyle ilgili kanun hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi başlangıca sıra gelmiştir. Bu hususta verilmiş olan önergeleri okutuyorum.

Bir de komisyon tarafından hazırlanmış olan ve sizlere dağıtılmış bulunan Anayasa başlangıcı üzerinde komisyon bir değişiklik yapmıştır. Şimdi onu okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Başlangıcın son fıkrasındaki «Anayasanın» kelimesi ile «kesin» kelimesi çıkartılacak ve «temi-

natının» kelimesi «teminatın» olarak değiştirilecektir.

Arz ve teklif olunur.

Anayasa Komisyonu adına
Başkanvekili
Emin Paksüt

BAŞKAN — Bu değişiklikle komisyonun hazırladığı başlangıcı okutuyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
Başlangıç

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybeden bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini gerçekleştiren Türk Milleti;

«Yurtta sulh, cihanda sulh» ilkesinin, millî mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip ve demokratik hukuk devletini kurma azmiyle dolu olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerinin, millî dayanışma ve sosyal adaletin, ferdin ve toplumun huzur ve refahının sağlanmasını ve teminat altına alınmasını mümkün kılacak bütün hukuki ve sosyal temelleri kurmak için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adalete ve fazilete âşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.

Anayasa Komisyonu adına
Başkanvekili
İmza
Emin Paksüt

BAŞKAN — Bu konuda verilmiş bâzı önergeler vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

(Başlangıç) ın aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ederiz.

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu Tarık Zafer Tunaya

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
Başlangıç

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybeden bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 devrimini yapan Türk Milleti;

«Yurtta sulh, cihanda sulh» ilkesinin, millî mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip ve demokratik hukuk devletini kurma azmi ile dolu olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak bütün hukuki ve sosyal temelleri kurmak için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu hürriyete, adalete ve fazilete âşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.

Yüksek Başkanlığa

Anayasa Komisyonunun hazırladığı başlangıç tatmin edicidir. Yalnız çok uzun bir cümle olarak yazılan bu başlangıcın cümlelere ayrılmak ve Türkçeleştirmek suretiyle aşağıdaki şekilde düzenlenmesini arz ve teklif ederim.

Ahmet Demiray

Başlangıç

«Yurtta Sulh.. Cihanda Sulh..» ilkesinin, millî mücadele ruhunun, Ulusal egemenliğin, Atatürk devrimlerine bağlılığın, tam bilincine sahip ve demokratik hukuk devletini kurma inancıyla dolu olan Türk milleti,

(Anayasa ve hukuk dışı davranışlarıyla kanunla durumunu kaybeden bir iktidara karşı direnme hakkını kullanmış) 27 Mayıs 1960 devrimini gerçekleştirmiştir.

Türk milleti, insan hak ve hürriyetlerinin, millî dayanışma ve sosyal adaletin, ferdin ve toplumun güvenliğinin, gençlik ve rahatının sağlanmasını, inanca altına alınmasını imkânlı kılacak bütün hukuki ve sosyal temelleri kurmak için, Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından, hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ile onun asıl inancının vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde adalet, eşitlik, hürriyet âşık, erdemli evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.

Yüksek Başkanlığa

Yeni Anayasamıza başlangıç olarak, ilim heyeti tarafından hazırlanan ön tasarıdaki metnin kabulünü arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

Yüksek Riyaset Divanına

Anayasanın önsözü olarak aşağıdaki formülü arz ve teklif ederim.

Dr. İbrahim Öktem

«Kendi kendini bulmak, kayıtsız ve şartsız ulusal egemenliği gerçekleştirmek amacı ile yüz yıllardır didinen Türk milleti; geçmişteki uzun ve mihnetli çabalarının en son 27 Mayıs'tan geçerek ulaştığı bir mutlu durağın dayanağı olan bu Anayasayı, ölümsüz varlığının özü ve bekeçisi saydığı sonsuz Türk kuşaklarına büyük bir güvenle emanet eder.»

Yüksek Başkanlığa

Anayasa Komisyonu tarafından teklif edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Başlangıç metninde aşağıda gösterilen düzeltme ve değişikliklerin yapılmasını arz ve teklif ederim.

Bedrettin Tuncel

Başlangıç

Anayasa ve hukuk dışı tutumu ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybeden bir idareye karşı direnme hakkını kullanarak, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin yardımıyla, 27 Mayıs 1960 devrimini gerçekleştiren;

TÜRK MİLLETİ

«Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» ilkesinin mücahede ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın şuuruna sahibolarak ve demokratik hukuk devrimini kurma azmiyle;

İnsan haklarının ve ana hürriyetlerin, millî dayanışma ve sosyal adaletin, ferdin ve toplumun huzur ve refahının sağlanmasını, teminat altına alınmasını mümkün kılacak bütün hukuki, sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel temelleri kurmak ve geliştirmek için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân, onu gerçek hürriyet, adalet ve fazilete daima gönül vermiş evlâtlarının uyanık bekeçiliğine emanet eder.

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası başlangıcı için bir kalem tecrübesi yaptım, Yüksek temsilciler Meclisinin önüne çıkarılacak gibi bir şey değildir ama belki birazcık beğenilir ümidi ile takdime cesaret ediyorum. Umumi Heyete arzı-

na delâletinizi istirham ederim.

3.5.1961

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası :

Başlangıç

«Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisinin kabul ettiği bu Anayasa yüz yıllardır millî ve insani ilkeler için her türlü fedakârlığı göze alan Türk milletinin kurtuluşunu ve millî devlete geçişini sağlayan İstiklâl Savaşının yüce ülkülerine; Atatürk'ün gençliğe emanet ettiği Cumhuriyet, Demokrasi ve devrimlere bağlılığın zaferi olan «27 Mayıs 1960 daki zulme karşı milletçe ihtilâl» hareketinin aydınlığında hazırlanmıştır.

Sahibi ve bekeçisi Türk Milletidir.

Yüksek Başkanlığa

Aşağıda sunulan metnin, gerekirse düzeltilmeler yapıldıktan sonra, Anayasamıza Başlangıç olarak kabul edilmek üzere Yüksek Meclisin tasvibine sunulmasını arz ve istirham ederim.

Şinasi Özdenoğlu

Başlangıç

Türk milletinin kutsal eseri olan bu Anayasa; yüzyıllar boyunca çekilen millî acıların ve milletin zulme karşı direnme hakkına dayanarak, nesillerin kanları pahasına yaptığı hürriyet ve istiklâl kavgalarının mutlu bir sonucudur.

Hürriyet adalet ve eşitlik esasları üzerinde bir fazilet idaresinin kurulması için savaşmış Türk milleti; yaşatmaya azmettiği demokratik düzenin temeli olan bu eserini, Atatürk devrimlerinin yılmaz koruyucusu olan genç kuşaklara armağan ederken: Bu Anayasadaki tekmil hak ve hürriyetlerin, millî ve insani ilkelerin koruyucusu olduğunu bütün dünya önünde ilân eder.

Başkanlığa

Anayasanın başlangıç faslı olarak Büyük Atanın Türk gençliğine hitabesinin konmasını teklif ediyoruz.

İlhami Soysal

İlhan Eşen

Başkanlığa

Aşağıdaki yazılı metnin Anayasaya Başlangıç olarak kabul edilmesini arz ve teklif ederiz.

Başlangıç

Atatürk Devrimlerine, demokrasiye, (Yurtta Sulh, Cihanda Sulh) ilkesine bağlı, iyi ve kötü günlerinde birlik olan Türk milleti; Türkiye'de hak ve hürriyet uğrunda, vatanın güvenliği ve halkın refahı yolunda yüz yıllar boyunca yapılan hamlelerin ve devrimlerin sonucu olan bu Anayasanın koruyucusu olduğunu ilân eder.

Hikmet Kümbetlioğlu Kemal Zeki Gençosman Atalay Akan

Yüksek Başkanlığa

Anayasa başlangıcının aşağıda olduğu gibi yazılmasını teklif ederim. Saygılarımla.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Halim Önalp

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası :
Önsöz.

Bu Anayasa : Bölünmez bir bütün olan Türk milletinin hak ve hürriyetini koruma yolunda yaptığı ilerici hamlelerin sonucudur.

Sevinçte ve tasada birlik olan Türk Milleti : Atatürk Devrimlerine, demokrasiye, Yurtta Sulh, Cihanda Sulh ilkesine bağlılığını ve bu Anayasadaki millî ve insani ülkelerin kuruyucusu olduğunu ilân eder.

BAŞKAN — Efendim, başlangıç için yapılmış olan teklifleri ayrı ayrı oylarınıza sunacağım. Evvelâ komisyonun hazırlamış olduğu teklifi tekrar okuyacağız.

BİR ÜYE — Birinci müzakere sırasında vermiş olduğumuz başlangıç teklifleri okunmadı.

İLHAN ESEN — Atatürk'ün gençliğe hitabının başlangıç olarak konmasını teklif etmiştik.

BAŞKAN — Arkadaşlar, birinci görüşme sırasında verilmiş olan Başlangıç tekliflerinin hepsi komisyona verilmişti. Komisyon bu önergelerin ışığı altında huzurunuzda gelen teklifi hazırlamıştır. Birinci müzakere sırasında okunmuş olan bu önergelerin tekrar okunmasına Başkanlık Divanı lüzum görmemektedir.

FEYYAZ KÖKSAL — Usul hakkında efendim.

BAŞKAN — Ne usulü. Şimdi oylamaya geçilmiştir, müsaade buyurun.

FEYYAZ KÖKSAL — Hatalı bir usul takibediyorsunuz.

BAŞKAN — Hatalı bir durum yoktur. Şimdi, başlangıç için verilen yeni bir önerge var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca hazırlanmış Başlangıcın 3 nci fıkrasında sosyal kelimesinden sonra; «kültürel ve 4 nci fıkrasında aşık kelimesinden sonra «çalışkan» kelimesinin ilâvesini saygılarımla rica ederim.

M. Rauf İnan

BAŞKAN — Şimdi efendim, demin arz ettiğim gibi, komisyonun başlangıç teklifini tekrar okuyacağız.

(Komisyon teklifi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, bu başlangıcı kabul edenler lütfen işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. (Alkışlar)

Bu durum karşısında, öteki önergeleri okumaya lüzum yoktur, kanaatindeyiz. («Lüzum yok» sesleri)

Son maddeye geldik. Bu 157 nci madde hakkında komisyonun yeni bir teklifi vardır. Onu okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

157 nci madde aşağıdaki şekilde değiştirilecektir :

«Bu Anayasa, Halkoyuna sunulup kabul edilince, Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası olur ve halkoyu sonuçlarıyla beraber derhal Resmî Gazetede yayımlanır.

Bu Anayasanın hükümleri, geçici maddelerde belirtilen esaslar dâhilinde yürürlüğe girer.»

Anayasa Komisyonu adına
Turan Güneş

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... (Madde; üyelerin ayağa kalkarak sürekli alkışları arasında kabul edilmiştir.) Madde kabul edilmiştir.

Maddelerin müzakeresi bitmiş bulunmaktadır. İhtüzük hükümlerine göre tasarının heyeti umumiyesi üzerinde lehte ve aleyhte birer üye konuşabilecektir.

Şimdi söz alanlardan Halil Özmen aleyhte, (Yok sesleri) Lehte söz alanlardan; Kâmil Başaran, (Yok sesleri) Turhan Feyzioğlu.

TURHAN FEYZİOĞLU — Lehte konuşmak üzere söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

TURHAN FEYZİOĞLU — Muhterem arkadaşlarım, psikolojik bakımdan biraz ağır şartlar altında kürsüye çıkmış bulunuyorum. Arkadaşlarımın teşvikiyle bu tarihî günde, Anayasa üzerindeki mesaimizi bitirdiğimiz şu anda bu Anayasanın Türk milletine neler getirdiği konusunda derli toplu bir vicdan muhasebesi yapmanın faydalı olacağını ve oylarımızı kullanırken niçin müspet oy kullanacağımızı, tek tek maddeler üzerinde değil, tümü üzerine bir bakışla tesbit edilmesinin faydalı olacağı inancıyla huzuruza çıkmış bulunuyorum.

Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım, geceli gündüzlü bir çalışmadan sonra Temsilciler Meclisi olarak, Anayasa müzakerelerini tamamlamış bulunuyoruz. Bütün milletin ve mübalâğa etmeden söyleyebilirim ki, bütün dünyanın dikkatli ve meraklı nazarları altında, Temsilciler Meclisini 27 Mayıs Devriminin tarihi amacına biraz daha yaklaştıran bir hamleyi zamanında başarmış bulunuyoruz.

Geçirdiğimiz intikal devrinde, (zamanında) kelimesinin önemi vardır.

T. C. Kurucu Meclisinin hazırlıkları gününde bitmiş, Meclis tam ilân edilen gün ve saatte toplanmıştır. Gerek Seçim Kanununun komisyonumuz, gerek Anayasa Komisyonumuz, övecek çalışmalarıyla kendisine verilen görevleri, tâyin edilen tarihî bir gün bile geçirmeden tamamlamışlardır.

Şimdi de, Temsilciler Meclisi, Türkiye Cumhuriyetinin Yeni Anayasasını 157 sayılı Kurucu Meclis yasasında belirtilen tarihte kesinleşebilecek şekilde zamanında tamamlamış bulunuyor. Böylece güç ve şerefli intikal devrinin geçitlerini birer birer açıyoruz.

İnanım şudur ki, sevgili arkadaşlarım, saiklerine ve takibettiği usullere kadar, her bakımdan, dünya tarihinde ihtilaller içinde kendine has bir asaleti ve temizliği olan 27 Mayıs Devriminin millet ve tarih önünde giriştiği büyük taahhüt de yani serbest seçimlerle iktidarı egemenliğin gerçek tek sahibi olan milletin hür iradesine devretmek taahhüdü de ilân edilen tarihte, bir gün bile gecikmeden gerçekleşecektir.

Başkalarının muvaffak olmadığı işlerde hayret ve hayranlık verici başarılar kazanmış, tarihi boyunca devletler kurmuş, tarihi boyunca ba-

ğimsız yaşamış Türk milleti, önündeki imtihanlardan da başarı ile çıkacaktır.

Kurucu Meclisin asker ve sivil üyeleri olarak, bu kürsüdeki yeminimizi gerçekleştirip, yeni ve demokratik bir nizamın kurulduğunu gördüğümüz, Yeni Türkiye Büyük Millet Meclisine bütün yetkilerimizi devrettiğimiz gün, ve ancak o gün, derin bir nefes alıp, (millete karşı vazifemizi yaptık) diyebiliriz.

Bu işi, hep beraber; başladığımız gibi ahenkli şekilde, hayırlı şekilde sonuçlandırabilirsek viedanlarımızdaki huzur bizi bahtiyar etmeye yetecektir. O takdirde tarih bu Meclisi hayırla anacaktır. Türk tarihinin (Kurucu Meclis) adını taşıyan ve ana kanunları yapmak maksadiyle toplanan ilk Meclisinde vazife görmüş olmak, Devrim asıl amacına ulaştığı gün, haklı bir iftihar sebebi teşkil edecektir.

Tekrar ediyorum : Kurucu Meclisin asker ve sivil bütün üyeleri millî iradeye emaneti teslim ettiğimiz gün ancak o gün, yüreklerimizde emsalsiz bir huzur duyacağız.

Bu sonuca vardığımız gün en büyük saadet, en haklı iftihar payı, şüphesiz, daha Ak Devrimin ilk gününde Türk milletine yeni bir demokratik bir Anayasa kazandırmak kararını verecek bu yolda harekete geçen Millî Birlik Komitesine, Silâhlı Kuvvetlerimizin bu güzide temsilcilerine aidolacaktır.

Anayasa müzakereleri genel olarak, Kurucu Meclise şeref verecek bir ahenk ve olgunluk içinde cereyan etmiştir.

Çeşitli siyasi teşekküllere mensup ve taraf-sız arkadaşlar; farklı ufuklardan, değişik mezheplerden gelen temsilciler arasında pek tabii olan görüş ayrılıkları dışında temel fikirlerde birbirimizin dilinden anlamamızı imkânsız kılan uçurumlar atlatılmış el birliği ile millî bir eser meydana getirmiştir.

Bu konuda bilhassa Anayasa Komisyonunun partili partisiz üyeleriyle geceli gündüzlü çalışmalarında, kendi içinde sağlamaya muvaffak olduğu üstün iş birliği : Partiler üstü, mezhepler üstü vatanseverce iş birliği övülmeye değer.

Kurucu Meclise esas itibariyle hâkim olan partizanlıktan uzak millî beraberlik, demokratik rejime bağlılık, başkasının fikrine müsamaha havasının gelecek yasama meclislerimize de hâkim olmasını yürekten dilerim.

Bu arada bir şükran duygumu ifadeden kendimi alamıyorum. Geçen meclislerde bulunmuş olan arkadaşlarımız, İktüzüğü bilerek ve partizanca ihlâl eden Başkan ve Başkanvekillerinden neler çektiğini hatırlarlar. Çok zaman müzakere-leri çığırından çıkaran âmillerin başında, Başkanlığın hakemlik vazifesini yapmaktan uzak oluşu geliyordu.

Bir defasında, kürsüde Başkana hitaben, Profesör Barthelmi'nin bir sözünü tekrara mecbur olmuştum : (Güpegündüz frak giyerek kürsüye çıkan ve bir meclisin temsili şerefini taşıyan insan, hislerini, siyasi tercihlerini dostluklarını ve dargınlıklarını vestiyerde bırakmaya mecburdur). Halbuki geçen meclislerde Başkanlar, maçı tarafsızlıkla idare edecek yerde takımlardan birinin formasını giyerek sahaya çıkan ve karşı takımın kalesine hücumu geçen bir hakem gibi davranırlardı.

Arkadaşlar, eski meclislerdeki bu acı tecrübelerin ışığı altında düşününce İktüzüğü hakkaniyet ve tarafsızlıkla tatbik eden ve bütün meclisin sayısını toplayan bir Başkanlık Divanının siyasi meclisleri için ne büyük bir nimet, ne büyük bir kuvvet kaynağı olduğunu daha iyi anlamak kabildir.

Tartışmalarımızın en çetin, en güç safhalarında bile, Temsilciler Meclisi Türk Milletinin efendiliğine, olgunluğuna yaraşır seviyesini muhafaza etmiştir.

Başkanlık Divanını çevreleyen sevgi halesi, günler, haftalar geçtikçe dağılmamış, her geçen gün daha belirli bir hale gelmiştir. Bu sebeple, Anayasanın kabulü yolunda önemli bir merhaleyi açtığımız şu anda, başta Sayın Kâzım Orbay olmak üzere, Başkanlık Divanımızın bütün üyelerine karşı şükran hislerini ifade ederken hepinizin sıcak duygularına tercüman olduğuma eminim.

Bu Anayasa, millî bir Devletin, Türküm demekle mutluluk duyan bölünmez bir milletin Anayasasıdır.

Bu Anayasa, iktisadi, içtimai, kültürel alanlarda hamle yapmak zorunda olan bir Devletin; topraksız, işsiz, mesleksiz, insanca geçinebilecek gelirden, okuldan, hastaneden, mahrum milyonlara insanın derdine deva bulmak azminde olan bir milletin Anayasasıdır.

Nihayet bu Anayasa, lâik bir Devletin Anayasasıdır. Atatürk Devrimlerinin kurtarılaacağı-

na inanmış, mukaddes mefhumların ve dini inançların sömürülmesine, paraya ve siyasi nüfuza kalbedilmesine son vermeye âmil bir Devletin Anayasasıdır.

Anayasanın bu dört vasfı üzerinde teferruatlı şekilde duracak değiliz. Aneak bâzı noktalara kısaca dokunmak isterim.

Millî Birlik ve beraberlik fikri, Anayasanın geçitli maddelerinde yer almış ve ruhuna sinmiştir. Anayasa Devlet Başkanının Milletin birliğini temsil edeceğini açıkça belirtmektedir. Güney, Kuzey, Doğu, Batı, çoğunluk - azınlık, alevî - sünnî ayrılığı yok, bölünmez Türk Milleti vardır. Bu topraklarda yaşayan her vatandaş, kanun önünde eşit haklara sahiptir.

Yeni Anayasamız her hangi bir kelimenin sonuna bir (izm) eklenerek özetlenebilecek doktorince bir Anayasa değildir. Memleketçi ve memleket gerçeklerinden ilham alan bir Anayasadır.

Bu Anayasa bir çerçevesel bir parti programı da değildir. İktisadi, içtimai konularda fikir ayrılıklarına, serbest münakaşaya ve millet tercihinine yer bırakan bir Anayasadır. Yalnız, millî karakteriyle, devrimci karakteriyle geriliğe açıkça sed çekmiş olan bir Anayasadır. Bu Anayasa, diktatörlüğün ve totaliterliğin her şekline, faşizme de, komünizme de karşıdır. Dördüncü maddesinde açıkça ifade edilmiştir ki, egemenliğin kullanılması hiçbir kişiye, hiçbir zümreye, hiçbir sınıfa bırakılamaz.

Bu Anayasa aileyi Türk toplumunun temeli olarak kabul ve ilân eder. Bu Anayasa aynı zamanda, sosyal adaleti bir temel prensip olarak önemle ele almıştır. Köylünün, işçinin, yoksulun, korunmaya muhtaç yüz binlerin ve milyonların derdine çare bulmayı Devlete vazife olarak vermiştir. (Fakir olanın, zayıf olanın canı erksin; dünya sırtı kalın, yumruğu kuvvetli olanların) inancını reddeder. Çünkü, sevgili arkadaşlarımız, hürriyet nizamı içinde, demokratik esaslara ve hukuk Devletine bağlı kalarak gerçekleştirilecek sosyal adalet komünizm yolunda atılmış bir adım değil. Komünizmi başlıca silâhından mahrum eden, komünizmi mânen, fikrî ve fiilen iflâsa mahkûm eden bir yoldur.

Demokrasinin - ama demirperde demokrasisinin değil - Batılı anlamda demokrasinin vasfı, iktidar karşısında muhalefetin de teşkilâtlanabilmesi, seçimlere eşit şartlar altında girebilmesi,

meselelerin serbestçe tartışılabilmesidir. İşte bu Anayasanın sağladığı başlıca yeniliklerden biri siyasi partileri, iktidar ve muhalefet partileri olarak, Anayasa meselesi haline getirmesidir.

Başka bir yenilik olarak, seçimlerin selâmeti, güvenliği, eşitliği, serbestliği, gizliliği Anayasa-da sarîh hükümlerle yer almış bulunmaktadır.

Siyasi partilerin Meclislerin faaliyetlerine kuvvetleriyle oranlı olarak katılacakları Anayasa-da belirtilmiştir. Murakabe mekanizması kuvvetlendirilmiştir. Gensoru işler hale getirilmiştir. Genel görüşme adı altında yıllardır ihtiyaç duyulan son derece faydalı bir müzakere ve murakabe usulü önemli yeniliklerden biri olarak kabul edilmiştir.

Görülüyor ki, yeni Anayasa demokratik hayata geçirdiğimiz tecrübelerin izini taşımaktadır. Bu Anayasa, Türkiye tarihinde, uzunca süren çok partili bir demokrasi tecrübesinin ışığı altında yapılan ilk Anayasadır. Maddelerinin altında filân Avrupa anayasasının filân maddesinin değil, kendi çektiklerimizin, bu toprağın çocuklarının acılarını görmek mümkündür.

Bu maddelerde masum bir siyasi toplantıya katıldığı için cop yiyen aksakallı ihtiyarın, kurşunlanan masum gençlerin, genç karısına ve birkaç aylık çocuğuna güler yüzle veda edip 16 ayını koğuşlarda geçirmek üzere Ankara Cezaevinin kapısını aşan basın erinin izleri vardır. Bu Anayasanın maddelerinde, ziyaret günderinde traş edilmiş fakat eğilmemiş başlarına buğulu gözlerle ve saygı ile baktığımız bu genç, orta yaşlı barın erlerinin yetmiş aşmış Yalman'ın, sekseni aşmış Hüseyin Cahit Yalçın'ın çilesi vardır. Bu maddelerde bizim kuşağın çektiklerini gelecek kuşaklara çektirmemek azmi vardır.

Bu maddelerde millet radyosundan sövmeler, iftiralar değil, tarafsız bir Devletin sesini duy-mak isteyenlerin hasreti, Vatan Cephesi radyosu-nun düğmesini şiddetle çeviren vatandaşların ız-tırabı vardır.

Bu maddelerde, Türkiye Cumhuriyeti nüfus tezkeresinin değerini parti hüviyet varakasının altına düşüren partizan idare ıztıraplarının akis-leri vardır.

Bu maddelerde, her türlü Meclis gündemine alınmayan önergelerin; söylenilmeyen, yazdırılmı-yan, ispat ettirilmeyen yolsuzlukların, mahkeme odaları yerine vekil odasından verilen mahkûmi-yet kararlarının, Devlet Reisinin elindeki DP

markalı asanın; önceden imzalanmış ve kulla-nılmıyan hazır neşir yasağı kararlarının; bir sa-bah vicdan huzuru içinde uyanıp mahkemeye git-miye hazırlanan haysiyetli hâkimin eline tutuş-turulan iki satırlık «görülen lüzum üzerine emek-liye sevk edilmiştir.» emrinin, yedi defa köy muh-tarı seçildiği halde partizanlar tarafından yedi defa seçimi iptal edilen, kanaatleri için çile çe-ken, yılmak bilmiyen adsız halk ve hürriyet sa-vaşgılarının izi vardır. «Ne muhalefet partisi, ne de parti içinde muhalefet» düsturuna kapılarak rahat edeceğini sanan, örtülü ödenekli, cımbızlı operet diktatörlerine yolu ebediyen kapamak az-mi vardır.

Bu maddelerde, her sabah, çocuğuna ve karı-sına veda ederek evden çıkıp, akşama dönüp dö-nemiyeceğini bilmeden hak savaşına devam etmiş olanların izi vardır.

Bu maddelerde milletvekili seçiminden ma-hallî seçime, talebe birliği seçiminden ticaret odası seçimine kadar her seçime karıştırılan fe-sat ve baskının tepkisi vardır.

Bu maddelerde, yakılan, kesilen, oy uğruna peşkeş çekilen ormanın gölgesi vardır. Bu mad-deler, toprak bekliyen, bilgi bekliyen, alet ve ma-kina bekliyen, insanca yaşamayı özliyen ve in-sanca yaşatmaya azmettiğimiz milyonların dâ-vasıdır.

Bu maddelerde eli öpülen sahte evliyaların, rey toplamak uğruna yurdun üstüne örümcek ağı gerilmesine göz yumanların, ilâhi adaletten korkmadan Allah'ın adını siyaset pazarında har-cıyanların istismarcılığına son verme kararı var-dır.

Hulâsa bu Anayasada nazari bir taklitçilik ve özentî değil, kendi topluluğumuzun gerçeklerin-den, burada bulunan üyelerin her birinin kendi canından, kendi yakınından, kendi yüreğinden ve kendi kafasında çektiklerinin, duyduklarının his-sesi vardır. Tarih tekerrür etmesi diye tarihten alınan dersler vardır.

Bu Anayasa yürürlüğe girdiği zaman şehit Teğmen Ali İhsan Kalmaz'ın ruhu bir kat daha sadolacaktır:

O gün Turan Emeksiz'in yaşlı anası; o gün Turan Emeksiz'in yiğit arkadaşları, «Onun boşu-na ölmediğine şimdi daha çok inanıyoruz.» diyeceklerdir.

O gün, bizler, Anayasa Komisyonu üyesi, va-zife şehidi arkadaşımız Cafer Tüzel'in, o sâkin,

o mütevazî hak ve hürriyet savaşçısının bizlere gülümsiyerek baktığını görür gibi olacağız...

O mesut günün bekleyişi içinde, daha bugünden, başardığımız işin sevincini duyabiliriz.

Bu Anayasadan, vatandaş ızdırabını, yoksulluğunu totaliter ideolojileri için istismar etmek isteyenler; hürriyetleri basamak yaparak bu hürriyetleri boğmak isteyenler şikâyet ederlerse, haklıdırlar.

Bu Anayasadan, vatandaşın samimî tertemiz dinî inançlarını sömürerek, ortalığa saldıkları din sömürücülerine ve kiralık meddahlara kasıde yazdırıp, temiz vatan evlâtlarını zindanlara sokarak murakabesiz bir dikta rejimi kurmak isteyenler şikâyet ederlerse, haklıdırlar.

Ama öyle umuyorum ki, memleketçiler, hürriyetçiler, Atatürk miliyetçileri, samimî dindarlar ve samimî devrimciler, hürriyet nizamı ve hukuk devleti içinde de sosyal adaletin gerçekleştirileceğine inananlar, bu Anayasada aradıklarını bulacaklardır. Bunun için, Anayasaya seve seve beyaz oy vereceğimi arz ederim. (Şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Tasarımın açık oya sunulması hakkında bir takrir var, okuyoruz :

Yüksek Başkanlığa

Anayasa tasarısının ikinci müzakeresi sonunda, tasarımın tümünün açık oya sunulmasını arz ve teklif ederiz.

2.5.1961

Ismail Rüştü Aksal	Mebrure Aksoley
Orhan Öztrak	Remziye Batırbaygil
Enver Krker	Burhan Akdağ
Ferid Melen	Süleyman Bilgen
Bülent Ecevit	Abdürrahman Altuğ
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	Vasfi Gerger
Fâzıl Nalbantoğlu	Mehmet Hazer
Cevat Dursunoğlu	Rıza Işıtan
Hıfzı Oğuz Bekata	Vedat Dicleli
Kemal Zeki Gençosman	Cevdet Aydın
Suphi Batur	Fikret Pamir
Hikmet Kümbetlioğlu	Bekir Sıtkı Baykal
Cemal Reşit Eyüboğlu	Sait Erdine
Ş. Raşit Hatiboğlu	Vedat Arıkan
Şahap Kitapçı	Cevdet Geboloğlu
İbrahim Öktem	Adnan Başer
Sevket Adalan	Âdil Toközlü
Ahmet Demiray	Celâl Sungur

Hüseyin Ulusoy Sadi Erdem
Sait Naci Ergin Alev Coşkun
BAŞKAN — Efendim, esasen İctüzüğümüz de tasarımın açık oya sunulmasını âmiridir.

Anayasa tasarısının tümünü açık oyunuza sunuyorum efendim...

(Oylama yapıldı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan arkadaş var mı?.. Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Efendim, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının tümü hakkında yapılan açık oylamanın neticesini bildiriyorum:

Oya katılan üye adedi : 220

Kabul edenler ! : 215

Çekinserler : 5

Bu oylama neticesinde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Yüksek Meclisince kabul edilmiş bulunmaktadır. Memleket için hayırlı olmasını temenni ederim efendim. (Ayakta, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Anayasa Komisyonu Başkanı Enver Ziya Karal.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ENVER ZİYA KARAL — Sayın Başkan, Temsilciler Meclisinin Sayın üyeleri;

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısı bugün, ikinci defa görüşülmesinden sonra, Yüksek Heyetinize ikmal edilmiş bulunmaktadır. Bu münasebetle bir noktayı arz etmek isterim.

Anayasa hakkında yapılmış olan açıklamalar benden önce Turhan Feyzioğlu tarafından yapılmış bulunuyor. Komisyon olarak bize kalan yalnız Yüksek Heyetinize teşekkür etmektir. Gerçekten komisyona büyük tahammül gösterdiğiniz, (Gülüşmeler) Her vesile ile ve uzun konuşmalarla Heyetinizi zaman zaman yorduk. Fakat, şuna emin olmanızı bilhassa istirham ederim ki, komisyondaki arkadaşlarım bütün mevcudiyetleriyle, gece ve gündüz çalışmak suretiyle Anayasayı huzuruza getirmekle ve savunmakla bahtiyardırlar. Bendeniz onların içlerinde hemen hemen hiçbir şey yapmayan birisi olduğum için kendileri hakkında bu ciheti kalb huzuru ile ifade edebilirim.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Estağfurullah efendim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ENVER ZİYA KARAL (Devamla) — Fakat aralarında bulunmakla büyük bir iftihar duyduğum

ve duyacağım. Şurasını da arz etmek isterim ki, 1946 dan bu yana, demokrasi dünyasının muhtelif yerlerinde buhranlar çıkmıştır. Bâzi memleketlerde henüz demokratik rejim kurulmamıştır, kurulmak üzeredir. Bâzi yerlerde de demokrasiye olan itimat sarsılır gibi olmuştur. Türkiye bu devirde büyük bir demokrasi tecrübesine girişmiş bulunuyor. Yeni Anayasamız ile millî bir eser ortaya koymuş bulunuyor. Bu eserin beynelmîlî tesirleri olacağında şüphe yoktur. Demokrasiden yüz çevirme durumunda olanlar, bu tecrübeden örnek alacaklardır. Demokrasiyi kurma yolunda olanlar yine bu tecrübeden kuvvet alacaklardır. Bu suretle tarihte milletimizin sahip bulunduğu bir hâdise tekerrür etmiş olacaktır. Türk milleti kendi saadet ve refahına kıymet verdiği kadar, diğer milletlerin de saadet ve refahına kıymet vermiştir. Bu Anayasa ve üzerine kurulacak olan sistemimizde demokrasinin ölümsüzlüğü hakkında yalnız milletimize değil bütün dünyaya yeni bir örnek vermiş olacaktır.

Bu örneğin yapıcıları olan sizleri, Yüksek Heyetinizi tebrik eder ve Anayasamızın milletimizin refah ve saadeti için tükenmez bir kaynak olacağı hakkındaki müşterek inancımızı tekrarlı-

yarak huzurunuzdan ayrılıyorum. (Şiddetli ve sürekli alkışlar):

BAŞKAN — Efendim, son olarak Sayın Bedrettin Tuncel tarafından verilmiş bir önerge vardır, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Temsilciler Meclisinde kabulü münasebetiyle, bu Anayasayı Meclisimiz adına hazırlamakla görevli komisyonun başkan, sözcü, görevli üyelerine değerli, sürekli, başarılı çalışmalarından dolayı Meclisimizin tebrik ve teşekkürlerinin iblâğını arz ve teklif ederim.

Bedrettin Tuncel

(Alkışlar)

BAŞKAN — Önergeyi yüksek oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

Binaenaleyh, önergede belirtilmiş olan hususu Başkanlık Divanı adına Komisyona iblâğ ediyorum. (Alkışlar)

Efendim, yarın saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 20,20

6. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLAR

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin, Yozgad'ın Yerköy ve Ordu'nun Mesudiye ilçelerinden son üç yıl içinde satın alınan hububatın miktarına ve bu ilçelere aynı yıllarda ne miktar yemeklik hububat tahsis edildiğine dair sorusuna Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un yazılı cevabı (7/25)*

18 . 4 . 1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki yazılı sorunun, Sayın Ticaret Bakanı tarafından cevaplandırılmasına aracılığınızı saygılarımla dilerim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Oktay Ekşi

1. Yozgad'ın, Yerköy ilçesinde (Yıllar ve cinsler ayrı ayrı gösterilmek suretiyle) son üç yıl zarfında ne kadar ve hangi cinslerden hububat satın alınmıştır. Bu alımlarda Toprak Mahsulleri Ofisince çiftçiye ne kadar para ödenmiştir.

2. Yozgad'ın Yerköy ilçesi halkına, yemeklik ihtiyacı olarak son üç yıl zarfında Toprak Mahsulleri Ofisince ne kadar ve hangi cins hububat tahsis edilmiştir?

3. Ordu'nun, Mesudiye ilçesinde (Yıllar ve cinsler ayrı ayrı gösterilmek suretiyle) son üç yıl zarfında ne kadar ve hangi cinslerden hububat satın alınmıştır? Bu alımlarda Toprak

Mahsulleri Ofisince çiftçiye ne kadar para ödenmiştir?

4. Ordu'nun, Mesudiye ilçesi halkına, yemelik ihtiyacı olarak son üç yıl zarfında Toprak Mahsulleri Ofisince ne kadar ve hangi eims hububat tahsis edilmiştir?

T. C.

Ticaret Bakanlığı 2.5.1961
Teşk. Genel Md. ğü
Ş. IV
Sayı : 6/6274

Temsileiler Meclisi Başkanlığına

Özü : Yerköy ve Mesudiye ilçelerinden satınalınan hububat ile tahsis miktarları hak.

21.4.1961 - 7 - 25/487/60805 sayılı yazıları cevabıdır :

Yozgad'ın, Yerköy ve Ordu'nun, Mesudiye ilçesinden son üç yıl içinde satınalınan hububatın miktarına ve bu ilçelere aynı yıllarda ne miktar yemelik hububat tahsis edildiğine dair, Temsileiler Meclisi Üyesi Oktay Eksi tarafından verilen yazılı soru önergesi, aşağıda cevaplandırılmıştır.

1. Toprak Mahsulleri Ofisi Yerköy Şubesinin son üç senelik alımları, ilişik cetvelde gösterilmiştir.

2. a) Yerköy ilçesi halkına yapılan ekmeçlik tahsisleri :

Yıllar	Miktarı Ton
1958	—
1959	22
1960	248

b) Yemelik ihtiyacı konusunda talepte bulunulmamıştır.

3. Mesudiye Ajansının son üç yıl içinde alımı yoktur.

4. Mesudiye ilçesi halkına ekmeçlik ve yemelik olarak yapılan tahsisler :

1958	2.139
1959	3.120
1960	3.114

Tahsisler % 10 çavdarlı buğday esasına göre yapılmıştır.

Keyfiyeti bilgilerine saygı ile arz ederim.

Ticaret Bakanı
M. Baydur

Toprak Mahsulleri Ofisi Yerköy Şubesinin son üç senelik alımları

	1958		1959		1960	
	Miktarı Ton	Tutarı T. L.	Miktarı Ton	Tutarı T. L.	Miktarı Ton	Tutarı T. L.
Buğday	19.216,882	7 449 311,34	17.770,326	8 643 422,54	11.374,406	5 522 450,59
Arpa	913,442	272 092,49	735,253	273 106,36	336,731	127 765,27
Çavdar	683,268	213 406,61	468,730	190 903,39	1.151,879	472 675,17
Yulaf	484,813	141 712,01	182,323	67 206,10	146,990	53 123,27
Yekûn	21.298,405	8 076 522,45	19.156,632	9 174 638,39	13.010,006	6 176 014,30

2. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin, Yozgad'ın Yerköy ve Ordu'nun Mesudiye ilçelerinin yüzölçümü ile nüfusuna dair yazılı sorusuna Devlet Bakanı Hayri Mumcuoğlu'nun yazılı cevabı (7/26)*

18.4.1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıda yazılı sorunun, Sayın Devlet Bakanı tarafından cevaplandırılmasına aracılığınızı saygularım ile dilerim.

Oktay Ekşi
Temsilciler Meclisi Üyesi

1. Yerköy'ün :

- Yüzölçümü nedir?
- Kaç aded köyü vardır?
- 18 yaşından büyük olanların ve 18 (hariç) yaşından küçük olanların nüfusu nedir?

d) Dışarda iş aramak maksadiyle yapılan göçlerle ilgili istatistiklere göre, son üç yıl zarfında (her yıl ayrı ayrı gösterilmek suretiyle) kaç kişi, kasabadan başka yer veya şehirlere gitmiştir?

2. Mesudiye'nin :

- Yüzölçümü nedir?
- Kaç aded köyü vardır?
- 18 yaşından büyük olanların ve 18 (hariç) yaşından küçük olanların nüfusu nedir?

d) Dışarda iş aramak maksadiyle yapılan göçlerle ilgili istatistiklere göre, son üç yıl zarfında (her yıl ayrı ayrı gösterilmek suretiyle) kaç kişi, kasabadan başka yer veya şehirlere gitmiştir?

T. C.

Devlet Bakanlığı

Sayı : 217

3.5.1961

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

21.4.1961 gün ve 7-26/488-6807 sayılı yazıları karşılığdır :

Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin yazılı soru önergesi sebebiyle, İçişleri Bakanlığı ile İstatistik ve Harita Genel Müdürlüklerinden alınan cevabi yazıların ilişik olarak takdim edildiğini saygularım ile arz ederim.

Devlet Bakanı
Hayri Mumcuoğlu

T. C.

İçişleri Bakanlığı

İller İd. G. M.

2. Ş. M.

Sayı : 22152/4640

Devlet Bakanlığına

Özü : Yazılı soru önergesi Hk.

25.4.1961 gün ve 210 sayılı yazıları cevabıdır :

Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi tarafından verilen yazılı soru önergesi ile ilgili olarak ; Yozgad vilâyetine bağlı Yerköy kazası ile, Ordu vilâyetine bağlı Mesudiye kazası hakkındaki soruların cevabı aşağıdadır.

Bilgilerinize saygularım ile arz ederim.

3.5.1961

İçişleri Bakanı

Nâsır Zeytinoğlu Y.

(Okunamadı.)

Yerköy :

- Yüzölçümü 1 950 Klm. 2
- Köy adedi (54)
- 1960 Nüfus sayımına göre
18 yaşından büyük olanlar 15 477
18 (hariç) yaşından küçük
olanlar 13 020

Toplam 28 497

d) Dışarda iş aramak maksadiyle kasabadan başka yere veya şehirlere göç yoktur. Bilâkis gelişmekte olan kasabaya (kaza merkezine) köylerden ve hariçten nüfus akını vardır.

Mesudiye :

- Yüzölçümü 1 194 Klm. 2
- Köy adedi (66)
- 1960 Nüfus sayımına göre
18 yaşından büyük olanlar 29 175
18 (hariç) yaşından küçük
olanlar 20 157

Toplam 49 332

d) Dışarda iş aramak maksadiyle kazadan başka yere veya şehirlere gidenler :

1958 yılında	9 800
1959 yılında	10 000
1960 yılında	10 406

dır.

T. C.
Başbakanlık
İstatistik Genel Müdürlüğü
Tetkik ve Araştırma Dairesi
Özel : 75/189 - 906

Ankara; 27 . 4 . 1961

Devlet Başkanlığına
25 . 4 . 1961 günlü, 210 sayılı yazıları karşılığıdır :

Temsilciler Meclisi Üyesi Oktay Ekşi'nin soru önermesine cevap olmak üzere istenen malûmat, ekli olarak gönderilmiştir.

Saygılarımla arz ederim.

Genel Müdür
Necati İşçil

Yerköy :

1. Köy sayısı : 54
2. Yüzölçüsü : 1 950 Km²
3. Nüfusu : 28 497

Mesudiye :

1. Köy sayısı : 66
2. Yüzölçüsü : 1 194 Km²
3. Nüfusu : 38 926

Not :

1. Köy sayısı : 1960 nüfus sayımına takaddüm eden günlerde, kaymakamlıklardan alınan listelere dayanmaktadır.
2. Yüz ölçüsü rakamları : 1956 senesine aittir ve Harita Genel Müdürlüğünden alınmıştır.
3. Nüfus miktarı : 1960 nüfus sayımı neti-

celerine aidolmak üzere, kaymakamlıklardan telle alınan muvakkat rakamlardır. Yaşlar itibariyle tasnif mevcut değildir. Esasen, nüfusun yaş tasnifleri on binden az nüfuslu yerler için ayrı ayrı yapılmaktadır. Bu itibarla her iki kaza nüfuslarının yaş bölünüşleri katî tasnif neticelerinde de belli olmayacaktır.

T. C.
M. S. B.
Harita Genel Müdürlüğü
KRT : 3672.2,23-61 TER

Nisan 1961

KONU : Yerköy ve Mesudiye ilçeleri.

Devlet Başkanlığına
REF : 25 Nisan 1961 gün ve 210 sayılı yazı.

Yozgat iline bağlı Yerköy ve Ordu iline bağlı Mesudiye ilçeleri hakkında istenilen malûmattan Genel Müdürlüğümüzde yalnız yüzölçümleri vardır.

1955 yılında İçişleri Bakanlığınca verilen dokümanlara göre 1 : 200 000 ölçekli haritalara işlenen takribi hudutlar dâhilindeki bu yüzölçümleri aşağıda gösterilmiştir.

Arz ederim.

Muzaffer Alankuş
Millî Savunma Bakanı

İlçenin adı	Yüzölçümü
Yerköy	1 950 Km ²
Mesudiye	1 194 »

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısına verilen oyların sonucu :

(Anayasa tasarısı Temsilciler Meclisince kabul olunmuştur.)

Üye sayısı : 273
 Oy verenler : 220
 Kabul edenler : 215
 Reddedenler : 0
 Çekinmeyenler : 5
 Oya katılmayanlar : 53
 Açık üyelikler : 0

[Kabul edenler]

— A —

Şevket Adalan
 Lütü Akadlı
 Atalay Akan
 Ahmet Akar
 Ali Rıza Akbıyıköglü
 Necmi Akçasu
 Burhan Akdağ
 İsmail Rüşü Aksal
 Mevrure Aksoley
 Muammer Aksoy
 Halil Akyavaş
 Nurettin Akyurt
 Abdülkerim Akyüz
 Sadık Aldoğan
 Osman Alışiroğlu
 Fehmi Alpaslan
 Abdurrahman Altuğ
 Babür Ardahan
 Nurettin Ardaçoğlu
 Vedat Arıkan
 Ferhan Arkan
 Âmil Artus
 Şevket Asbuzoğlu
 Sırrı Atalay
 Hüseyin Ataman
 Ahmet Atılğan
 Raif Aybar
 Ahmet Cevdet Aydın
 Sevki Aysan

— B —

Şeref Bakşık
 Zeki Baltacıoğlu
 Cemil Sait Barlas
 Kâmil Başaran

Adnan Başer
 Remziye Batırbaygil
 Suphi Batur
 Kemalî Bayazıt
 Rauf Bayındır
 Bekir Sıtkı Baykal
 Suphi Baykam
 Hıfzı Oğuz Bekata
 Nihat Reşat Belger
 Hakkı Kâmil Beşe
 Mehmet Raşit Beşerler
 Necip Bilge
 Süleyman Bilgen
 Ahmet Bilgin
 Hikmet Binark
 Etem Boransü

— C —

Hızır Cengiz
 Ömer Sami Coşar
 Alev Coşkun

— Ç —

Esat Çağa
 Nazif Çağatay
 İsmail Selçuk Çakır-
 oğlu
 Fethi Çelikbaş
 Rifat Çini
 Mahmut Tekin Çullu

— D —

Hazım Dağlı
 Ahmet Demiray
 Nef'i Demirlioğlu
 Vedat Dieleli
 Mustafa Dinekli
 Vahap Dizdaroğlu

Avni Doğan
 Suphi Doğukan
 Cevat Dursunoğlu

— E —

Bülent Ecevit
 Yusuf Adil Egeli
 Şerafettin Yaşar Egin
 Şüküfe Ekitler
 Oktay Ekşi
 Fethi Elgüm
 İmadettin Elmas
 Lütü Engin
 Sadi Erdem
 Saif Erdinç
 Ali Erel

Feridun Ergin
 Saif Naci Ergin
 Alaettin Ergönenc
 Nedim Ergüven
 Halil Sezai Erkut
 Hamza Eroğlu
 Bahir Ersoy
 İlhan Esen
 Cemal Reşit Eyüboğlu

— F —

Bedi Feyzioğlu
 Turhan Feyzioğlu
 Yavuz Feyzioğlu
 Fehim Fırat

— G —

Kemal Zeki Gençosman
 Vasfi Gerger
 Abdülkadir Göğüş
 Ali İhsan Göğüş
 Rauf Gökçen

Mukbil Gökdoğan
 Mehmet Göker
 Rıza Göksu
 Turgut Göle
 Kasım Gülek
 Ferda Güley
 Şemsettin Günaltay
 Rahmi Günay
 Turan Güneş
 Abdurrahman Nafiz
 Gürman
 Muhittin Gürün
 Ferit Celâl Güven
 Ferruh Güven

— H —

Şevket Raşit Hatiboğlu
 Mehmet Hazer
 Mehmet Salim Hazer-
 dağlı
 Ahmet Sırrı Hocaoğlu

— I —

Rıza Işıtan

— İ —

M. Rauf İnan
 Şefik İnan
 İsmet İnönü
 Abdullah İpşiroğlu

— K —

İhsan Kabadayı
 Kadircan Kafı
 Hermine Kalüstyan
 Münici Kapanı
 Bedri Karafakioğlu
 Ömer Karahasan
 Enver Ziya Karal

Yekta Karamustafaoğlu
Ahmet Karamüftüoğlu
F. Lûtfi Karaosmanoğlu
Yakup Kadri Karaosmanoğlu
Mustafa Kepir
Nuri Kınık
Coşkun Kireca
Enver Kırker
Muharrem İhsan Kızıloğlu
Şahap Kitapçı
Feyyaz Köksal
Ahmet Köseoğlu
Mehmet Ali Kumbasar
Zeki Kumrulu
Alp Kuran
Kemal Kurdaş
Şahir Kurutluoğlu
Muin Küley
— M —
Ferid Melen
Orhan Mersinli
Hayri Mumcuoğlu
Ziya Müezzinoğlu
— N —
Fazıl Nalbantoğlu

— O —
Zekâi O'Kan
Abdülkadir Okyay
İbrahim Saffet Omay
Hüseyin Onur
Kâzım Orbay
Hamdi Orhon
Hüseyin Otan
— Ö —
Atıf Ödül
İhsan Ögat
İbrahim Öktem
Halim Önalp
Altan Öymen
Mehmet Özbay
Şinasi Özdenoğlu
İlhan Özdiş
Orhan Öztrak
Seyfi Öztürk
— P —
Emin Paksüt
Fikret Pamir
Hayrettin Şakir Perk
Vefik Pirinçioğlu
— S —
Âdil Sağıroğlu
Necip San

İlhani Sancar
Nihat Sargınalp
Ragıp Sarıca
Kemal Satır
Selâmi Savaş
Bahri Saveri
Hulûsi Seleki
İbrahim Senil
Ethem Serim
Celâl Sait Siren
Mustafa Sirmen
İhsan Soyak
Dündar Soyer
Emin Soysal
İlhani Soysal
— Ş —
Ahmet Şener
Mehmet Şengün
Mehmet Şişman
— T —
Cahit Talas
Reşat Tardu
Derviş Sami Taşman
Zeki Tekiner
Hasan Tez
Âdil Toközli

Abdülhadi Toplu
Tarık Zafer Tunaya
Bedrettin Tuncel
Salih Türkmen
Kemal Türkoğlu
Ekrem Tüzemen
— U —
Hüseyin Ulusoy
— Ü —
Feridun Üstün
— V —
Âdil Vardarlı
Hıfzı Veldet Velidedeoğlu
— Y —
Cemal Yavuz
Bahri Yazır
Nüvit Yetkin
Cemal Yıldırım
Asım Yılmaz
Abdülhak Kemal Yörük
Avni Yurdabayrak
Danış Yurdakul
Yusuf Ziya Yücebilgin
— Z —
Galip Kenan Zaimoğlu

[Çekinserler]

— A —
Mehmet Altınsoy

— G —
Cevdet Geboloğlu

— K —
Orhan Köprülü

— O —
Ahmet Oğuz
— S —
Celâl Sungur

[Oya katılmıyanlar]

— A —
Münir Aktepe
Muzaffer Alankuş (B.)
Ekrem Alican (İ.)
Tahsin Argun
Fuat Arna
Fethi Aşkın (B.)
Doğan Averoğlu
— B —
Cihad Baban (B.)
Avni Başman (İ.)
Mehmet Baydur (B.)
Fahri Belen

Lûtfi Biran
Arslan Bora
Osman Bölükbaşı
Ratip Tahir Burak
— Ç —
Behçet Kemal Çağlar
Bahri Çolakoğlu
— D —
Erol Dilek
Necati Duman (İ.)
— E —
Abdullah Ercan

Zihni Ereğin (İ.)
Adnan Ertanık
Kenan Esengin
— G —
İsmet Giritli
— İ —
İsmail İnan
K
Şahap Kocatopçu
Dâniş Koper
Tevfik Kâmil Koperler
(İ.)

Enver Kök
Hikmet Kümbetlioğlu
— L —
Kaludi Laskaris
— O —
Avif Hikmet Onat
— Ö —
Feridun Şakir Ögüncü
Rüştü Özal (B.)
Fakih Özfakih
Mazhar Özkol (İ.)
Halil Özmen

-- P --

Mahir Pamukeu

-- S --

Selim Sarper (B.)
Mümtaz Soysal
Enver Sökmen

-- T --

Ahmet Tahtakılıç (B.)
Salâhattin Tandal (İ.)
Yusuf Kemal Tengir-
şenk (İ.)
Sadettin Tokbey
Osman Tosun (B.)

Vecihi Tönük

Vahit Turhan

-- U --

İsmail Ulutaş

-- Ü --

Ragıp Üner (B.)

-- Y --

Fehmi Yavuz

-- Z --

Cahit Zamangil
Nâsır Zeytinoğlu (B.)

